

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM PSZICHOLÓGIAI TANSZÉK

BÖLCSESZDOKTORI ÉRTEKEZÉS

A PSZICHOTERÁPIÁS NAGYCSOPORT FEJLESZTŐ

HATÁSA

IRTA:

MAJZIK MÁTYÁS

SZEGED

1984

TARTALOM

I.	BEVEZETÉS	1 - 29. old.
	A./ A téma indoklása	
	B./ A vizsgálat feladatai	
	C./ Hipotézisek	
	D./ A vizsgálat módszerei	
II.	A PSZICHOTERÁPIÁS NAGYCSOPORTMUNKA FŐBB PROBLÉMÁI A SZAKIRODALOMBAN	30 - 53. old.
	1./ A nagycsoportmunka cél-, és feladatrendszere, szervezeti feltételei, szintjei, fejlődése, dinamikája	
	2./ A nagycsoportmunka célja, feladata - lehetőségei a büntetés- végrehajtásban	
III.	A NAGYCSOPORTMUNKA KIINDULÁSI HELY- ZETÉNEK PSZICHOLÓGIAI JELLEMZŐI	54- 78. old.
	1./ A környezeti tényezők	
	2./ A nagycsoport összetétele	
	3./ A nagycsoport működése	
	4./ Alcsoportok, típusok	
	5./ A nagycsoport tagjaira ható külső tényezők	
	6./ A személyzet összetétele, te- vékenysége és helye a terápiás folyamatban	

IV. A PSZICHOTERÁPIÁS NAGYCSOPORTMUNKA
SZERKEZETE, TARTALMA, DINAMIKÁJA,
FEJLESZTŐ HATÁSA

79 - 123. old.

- 1./ A témák tartalmi változásai
- 2./ Az aktivitás változása
- 3./ Jellegzetes szerep-magatartások
változásai
- 4./ A nagycsoport döntései
- 5./ Konfliktus megoldások
- 6./ Tapasztalható jellegzetes
ellenállások
- 7./ A vezetés vizsgálata

V. ÖSSZEGZÉS

124 - 140. old.

- 1./ A kutatás kérdésfeltevéseinek
megválaszolása
- 2./ A hipotézisek megválaszolása
- 3./ Javaslatok

MELLÉKLETEK

141 - 181. old.

IRODALOM

I. B E V E Z E T É S

A./ A téma indoklása:

A büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. számú törvényerejű rendelet részletesen szabályozza a szabadságvesztést. A prevenció érdekében meghatározza az ítéletben és a jogszabályokban foglalt joghátrányok érvényesítését, valamint előírja a szabadságvesztésre ítélték nevelését, hogy szabadulásuk után képesek legyenek a társadalomba beilleszkedni és tartózkodjanak az újabb bűncselekmények elkövetésétől.

A törvényekben és jogszabályokban a társadalom elvárásai tükröződnek, melyek egyre összetettebbek és határozottabbak: követelik a büntetésvégrehajtástól, hogy feladatait mind hatékonyabban teljesítse.

E kötelezettség a büntetésvégrehajtás neveléelméletének és gyakorlatának korszerűsítését, sőt állandó fejlődését, fejlesztését kívánja meg.

Ezt igyekszik elősegíteni az 1983. febr. 28-i miniszeri értekezleten elfogadott bv-i nevelés fejlesztésének koncepciója, mely már a bűnözés várható alakulá-

sát is figyelembe veszi.

A prognózis - többek között - e dolgozatban is tárgyalt kóros személyiségű, alkoholizmus és más személyiségzavar miatt gyógyító-nevelésre szoruló elítéltek arányának várható növekedésével számol /1/.

Ha elfogadjuk azt a gyakorlati megfigyelést, hogy az orvosi diagnózis alapján a gyógyító-nevelő csoportokban /ahol a különböző személyiségzavarban szenvedők részére a kezelés biztosított/ elhelyezett elítélteken kívül legalább ugyanakkora számban élnek erre rászoruló, még nem diagnosztizált elítéltek is, valamint, ha a prognózis előrejelzését is figyelembe vesszük és hitele van egyes szerzők /47/ vizsgálatainak: miszerint az elítéltek többsége ebbe a diagnosztikai kategóriába sorolható: akkor a velük való foglalkozások jelentősége hangsúlyozódik.

A különböző személyiségzavarban szenvedő elítéltek közül kerülnek ki többségükben azok, akik éppen állapotuk miatt nem, vagy nagyon nehezen tudnak beilleszkedni a büntetésvégrehajtás /merek/ autokratikus rendjébe, illetve nehezen tudnak alkalmazkodni az elítélt közösségekhez. Közülük kerülnek ki a büntetésvégrehajtás rendjét rendszeresen és súlyosan megsértők, akik közvetlenül /pl. suicidum, idegen test nyelés, étkezésmegtagadás, kábítószer fogyasztás stb. által/ vagy köz-

vetve: a cselekményükért kiszabott fenytés károsító hatása /pl. magánelzárás/ által egészségüket veszélyeztetik, rongálják. Ők azok, akik zavarják a büntetésvégrehajtás normál nevelési hatásait, folyamatát, s akik ha potenciálisan is, veszélyeztetik a biztonságot. Rajtuk keresztül általánosítva pedig a börtönszemélyzet bizalmatlanságát erősítik, s ez egyik akadályozó tényezőjévé válik a neveléshez és a személyiségzavarban szenvedők pszichoterápiás kezeléséhez szükséges pedagógiai, pszichológiai légkör létrejöttének. Sőt, mint újabb feszültségek indikációjaként jelentkezhethet, mely újabb és újabb fegyelemsértéseket eredményezhet. S a folyamat önmagába zárulva mérgezi, gátolja a büntetésvégrehajtás feladatainak, ti. a pozitív irányu személyiségváltozás elérésének, a társadalomba való visszavezetés előkészítésének teljesítésében, a teljesítés hatékonyságában.

A probléma megoldását a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa törvényerejű rendeletben írja elő /4/:

"Gondot kell fordítani a személyiségzavarban szenvedő elítéltek gyógyítására, nevelésére..."

Az alkoholizmusban és más személyiségzavarban szenvedő elítéltek elkülönítésére és speciális kezelésükre, gyógyításukra és nevelésükre a nagyobb büntetésvégrehajtási intézetekben életre hívták az un. gyógyító-

-nevelő csoportokat, melyben, mint a jogszabály elő-
írja / 2 / pszichoterápiás kezelést kell biztosítani.
Továbbá előírják, hogy fokozott figyelmet kell fordí-
tani a szabadulás feltételeire, azok előkészítésére
/ 3 / a társadalomba való beilleszkedés, visszaillesz-
kedés, a reszocializáció elősegítése céljából.

A pszichoterápiás munka ujszerű a magyar büntetés-
végrehajtásban. Ugyan történtek rövidebb-hosszabb
ideig tartó kísérletek a pszichoterápia alkalmazásá-
ra /Menning Éva, majd Raffai Jenő a Budapesti Fegy-
ház és Börtönben és Fejes Imre "panel" kísérletei az
állampusztai intézetben stb./, de ezek csak a vezető
szakemberek személyéhez kapcsolódtak - azok távozá-
sával megszűntek. E tevékenységet kompetensen végezni
tudó szakemberek száma is minimális. Így a pszicho-
terápiás munkához szükséges intézményi háttér általuk
történő befolyásolása is csekély hatású. Ezért pl. a
nélkülözhetetlen terápiás légkör létrehozására tett
erőfeszítések /demokratizmus, a csoport nagyobb vé-
dettsége, megértőbb, elfogadó kapcsolatok kialakítása
és biztosítása, stb. - a megértés hiánya miatt is, ko-
moly ellenállásba ütköznek.

Véleményem szerint egyrészt azért is bír nagy jelen-
tőséggel a gyógyító-nevelő csoportokon belül /s hi-
szem, majdan adaptálva a normál nevelési csoportokban

is/ a nagycsoportmunka, mert jelenleg a büntetés-végrehajtás körülményei között - a fegyház és börtön fokozatban - a legnagyobb lehetőségét képes biztosítani azoknak a feltételeknek kialakítására és gyakorlására /demokratizmus, elfogadóbb, megértőbb, segítőbb attitűdök erősítése, tolerancia növekedése, közösségi ismérvek stb./, melyek a terápiás légkör biztosítására szükségesek; másképpen a börtön-személyzet részére is gyakorló teret biztosít az elítéltek cselekedeteinek, magatartásuknak motivációinak felismerésére, a jobb megismerésükre, megértésükre, megértőbb, elfogadóbb beállítódásoknak kifejlesztésére, valamint önismeretük növelésére, alkalmazkodó képességük fejlesztésére, az új elméletek és módszerek befogadását elősegítő érzékenységük finomítására - s ezeken is keresztül, az elítéltek neveléséhez, személyiségük fejlesztéséhez nélkülözhetetlen pedagógiai, pszichológiai légkör megteremtésére.

A büntetés-végrehajtásban a pszichoterápiás tevékenység magas jogszabályok által előírt és biztosított, alkalmazása az előbbieken leírtak szerint is szükséges, ezért a nagycsoportmunka tapasztalatainak összegyűjtése, feldolgozása, a nagycsoportmunka folyamatainak megismerése, a lehetőségek és korlátok felismerése, - a hatékonyság növelése érdekében is - kötelességünk.

Dolgozatomban a Szegedi Fegyház és Börtön gyógyító-nevelő csoportjában 1982/83. terápiás évad időszakában folyó nagycsoportmunka vizsgálatáról és tapasztalatairól számolok be. A nagycsoportmunkában a gyógyító-nevelő csoportba orvosilag beutalt elítéltek vesznek részt, ezért megkülönböztetésül a többi elítélttől, rájuk az állapotukat is jobban megközelítő beteg kifejezést használjuk.

B./ A vizsgálat feladatai

1./ A szakirodalom áttekintése és tanulságainak felhasználása a munkánkban

A büntetésvégrehajtásban a pszichoterápiás nagycsoportmunka újdonság. A gyakorlat és a tapasztalat hiánya miatt is, a szükséges feltételek biztosítása, a várható gondokra, nehézségekre való felkészülés, az eredmények tervezhetősége érdekében és, az adaptáció sikeres megvalósításának megalapozása céljából is, szükséges a nagycsoportmunkával, a pszichoterápiás légkör, közösség problematikájával, tapasztalataival foglalkozó, legújabb szakirodalom ismerete.

2./ A pszichoterápiás nagycsoport kiindulási helyzetének a feltárása és diagnosztikai jellemzése

A konkrét helyzet, a nagycsoport összetételének differenciáltságának és előzményeinek mutatói alapján jellemezzük a kiindulási csoportot, és azt a pszichológiai légkört, melyben végezzük a munkát.

- 3./ Vizsgáljuk a nagycsoportmunka szerkezetét, tartalmának és dinamikájának érvényesülését és eredményességét.

E vizsgálatokat a nagycsoport hatásmechanizmusának, a csoport tagjainak személyiségéből is adódó korrekciós lehetőségek figyelembevételével állítottuk össze, tekintettel a büntetésvégrehajtás, mint intézményi háttér, kivánalmaira.

A nagycsoport, mint a terápiás kultúra intézményesített hordozója alkalmas tevékenységi forma az elfogadóbb, megértőbb és segítőbb attitűdök erősítésére, a tolerancia növelésére, a megfelelőbb szerepviselkedés gyakorlására, melyben a hibás interakciós minták és kommunikatív zavarok kiigazíthatók, javíthatók. Hatásának mértéke a vezetői munkával összefüggésben is változhat: a folyamatokat szabályozva, az optimális szint biztosításával /58/.

A vizsgált nagycsoport tagjai - mint gyógyítva-neveltek - többségükben pszichopáták. Csak kiragadva, sze-

mélyiségük néhány vonásával szeretném a feladatok nehézségeit indokolni:

- bizalmatlanok, nem érzik magukat az emberek között biztonságban,
 - másokra való támaszkodás nem biztonságot, de: veszélyt jelent,
 - szeretetképtelenség, meghitt kapcsolatai ritkák, nehezen tudnak érzelmi kapcsolatot létesíteni,
 - felelőtlenség, kritikátlanság,
 - szégyenérzet hiánya, büntudathiány,
 - impulzivitás,
 - teatralis suicid kísérletekre hajlam,
 - a vágyainak, problémáinak, konfliktusainak agresszív megoldása
 - antiszociális viselkedésre való hajlam,
- kudarcaiból nem, vagy nehezen tanul /19, 20, 42/.

Segitse elő a büntetésvégrehajtás céljainak a megvalósítását:

- a büntetésvégrehajtás normáihoz, rendjéhez való alkalmazkodást,
- a reszocializációra való felkészítést.

a./ a nagycsoportülések témái, változásainak vizsgálata

- témák, fejlődésük
- élettartamuk, visszatérésük
- reagálások a témára

A csoportban felvetett és megvitatott témák: az általánostól kezdve a csoportról szólón keresztül a tagcentrikusig - mely a rizikóvállalás mutatója is, az intimitásigény jelzője is - a csoport fejlettségi szintjének is egyik mutatója. A megnyilatkozások formája, mely a konvencionálistól a konfrontatívig terjedhet, a terápiás fázisokat jellemezheti.

A témák visszajelzéseket is adnak a vezetőknek az aktuális problémákról, feszültségekről, az intézményi háttérrel való konfrontációkról stb.

Bizonyos témához való makacs ragaszkodás pl. az ellenállás jelzése is lehet.

b./ Az aktivitás jellegének, tartalmának változásai
/a csoportban, az egyénben/

Az aktivitási mutatók, pl. a személyzet - betegek aktivitásainak %-os aránya, a dependencia helyzetét is mutatják. Ezek arányváltozásai így a dependencia változásait is jellemezhetik. Továbbá, a formális szerepekből /pl.: kinevezett közösségvezető/ adódó, a személyzettel, az intézményi háttérrel való "kötelező" azonosulás feloldódását, vagy erősödését, tehát változásait is, megragadhatóvá teszik. A közösséghez való tartozás, a biztonság érzésének a kifejezője is lehet. Az aktivitás teszi lehetővé a környezet jelen-

téseinek felfogását, s a terápiás folyamat is ezen keresztül vizsgálható.

c./ jellegzetes szerep-magatartások és változásai

A csoport témája, a csoportdinamika, valamint egy adott csoporttag személyisége által meghatározottan, lehetőség van néhány jellegzetes szerep-magatartás megfigyelésére. Ezek közül egyesek a beteg személyiségéből, belülről indítottak és megérthetőnek tűnnek, mások pedig a csoport által kiosztott szerepet hordoznak /29/. A magatartás-szerep változásaiból az egyén személyiségének fejlődésére, a csoportmunka hatékonyságára is következtethetünk.

d./ a nagycsoport döntési hatáskörei, döntései

A döntések nehéz munkával és felelősséggel járnak: mérlegelni kell az indítékokat, körülményeket, a várható eredményeit, s viselni kell értük minden következményt; - a csoport minden egyes tagjára vonatkozóan, függetlenül attól, hogy a vitában egyetértettek-e vagy sem a döntéssel. Fokozza a teherviselés képességét. A csoport döntései attól függően, hogy tárgyra, működésre-szervezésre vagy egy személy sorsára vonatkozik-e, illetve a csoport felvállalja ezekért a felelősséget: a csoport érettségét jellemzik. Terápiás

folyamat szempontjából a döntéskészség növekedésével a kockázatvállalási képesség is fejlődik.

e./ a konfliktusok megoldásának lehetőségei

A megoldatlan konfliktusok elemzése a hibás beállítódások korrekcióját eredményezheti. A csoport konfliktusok lerendezésének az agresszív tettlegesség, becsmérlés vagy autóagressziós megszokott "természetes" útja helyett a probléma gyökereit feltárni igyekvő és a megoldást kereső verbális, kulturált módjának tanulására és gyakorlására ad lehetőséget /pl.: a példák által, a kedvező vagy kedvezőtlen visszajelzések által/.

f./ A tapasztalható jellegzetes ellenállások.

Felismerésük betekintést enged a védekező mechanizmusokba, ezáltal csökkenthetők a csoporttagok belső feszültségei. A belső feszültségek, szorongások csökkenésével javulhat az élménykészség, ez aktivizálhatja az ép személyiségrészeket, s ezáltal az alkalmazkodó képesség növelését is eredményezheti.

g./ alcsoport képződések, alakulásuk

A nagycsoport strukturálódása folyamatos. Az ún. formai "subgroup"-ok alakulhatnak zárcatársakból, munka-

társakból, esetleg azonos megítélés alá esőkből /származás, betegség stb./, de kialakulhatnak informatív módon is - ezek a tartósabb, masszívabb képződmények. Lehetnek szocializáltak és antiszociálisak. Felismerésük és figyelemmel kísérésük a csoportdinamika alakulása, fejlődése érdekében nem nélkülözhetők, mert a terápiás légkör hatásos befolyásolói lehetnek.

h./ a vezetés vizsgálata

- a vezetési stílusok hatása,
- a feszültségszabályozás vonatkozásában.

A vezetési stílus a folyamatokra döntő hatású lehet. A körülményekhez optimálisabban alkalmazkodó és eredményesebb módszerek kipróbálása és alkalmazása ezért nélkülözhetetlen. A feszültségszabályozás a vezető lényeges tevékenysége: pl. a feszültségek csökkentése - a terápiás érdekeken túlmenően - a büntetésvégrehajtás biztonságát is szolgálja. Tapasztalatok nyérése e vonatkozásban is szükségesek.

C./ Hipotézisek

- 1./ A zárt intézeti körülmények között is adva vannak azok a pszichológiai előfeltételek, amelyek lehetővé teszik a pszichoterápiás nagycsoport

pszichológiai helyzetfelmérésen alapuló működését.

Pszichoterápiás munkát, így a nagycsoportmunkát sem lehet csak parancsszóra folytatni. Ha nem vizsgáljuk meg, és nem vesszük figyelembe a pszichológiai légkört, a szükséges feltételeket és az adottságokat, az intézményi háttér viszonyulásait és elvárásait, a csoport tagjainak orvosi diagnosztikai jellemzőit, szociológiai mutatóit, kriminológiai ismérveit, a csoport strukturálódását, stb.: akkor a nagycsoportmunka csak formájában és elnevezésében lesz az.

- 2./ Feltételezésünk szerint az a kommunikációs bezárt-ság - a verbális kommunikációt illetőleg - mely a kiscsoportos keretekben /pl.: zárka/ az egyénben kialakul, a nagycsoportmunka folyamán oldódni fog, mert olyan szociális mezőben nyilvánulhat meg, mely számára nemcsak a szóbeli kifejezés lehetőségeként, de modellül is szolgál.

A zárkában, de a büntetésvégrehajtásban kialakított más kiscsoportformákban is /munkabrigád, tanulói csoport/ a hónapokig, évekig is tartó, hosszú együttlét után, az elítéltek egymás történeteit, kapcsolatait, problémáit és reagálásait megtanulják, kiismerik és megunják. Ez az egymás

közötti kommunikáció elsivárosodásához vezet, s így beszűkült, sztereotip formává redukálódik. Más börtönártalmakkal együtt mindez a személyiség leépülését is előidézhetheti, gyorsíthatja.

A kicsoport méreteinél többszörösen nagyobb, az új szociális mezőben - a nagycsoportban - kibővülnek azok a lehetőségek, melyek a beszűkült, sztereotip kommunikációs formákon túlmutatnak. Bemutatnak új, konstruktívabb formákat, melyeket a csoport tagjai kipróbálhatnak, s az általuk kiváltott reakciókat visszacsatolva újból és újból módosíthatnak, és a bevált formákat gyakorolhatják.

A gyakorlás lehetőségével élve, meg- és felerősíthetők, megszilárdíthatók azok a tulajdonságok is, melyeket a pszichoterápiás kiscsoportmunkák, vagy nevelői, pedagógiai egyéni foglalkozások során korrigálásra kerültek. Így az egyén, de a csoport is alkalmassá válhat a pedagógiai, közösségi csoportmunkára, a pedagógiai közösség kialakítására. Ezért is:

3./ A nagycsoportmunka /más módszerekkel együtt/ alkalmas:

a./ az egyén vonatkozásában:

a hosszú szabadságvesztés személyiségkárosi-

tó hatásainak, pl.: konformizmus, befeléfordulás, érzelmi elsivárosodás, távoli célok iránti közömbösség, érzéketlenség mások iránt, stb. ellensúlyozására az intézmény és a csoportvezetőkkel szemben; a kialakuló dependencia oldására, feszültségszabályozásra, ezen belül is az intézményi háttér alapkövetelményeként: a folyamatosan képződő feszültségek csökkentésére; szerep-magatartások gyakorlására, fejlesztésére; önismeret fejlesztésére; empátikus készségek növelésére; kedvező irányú állapotváltozások előidézésére.

Mindezekon keresztül is:

az alkalmazkodási készségek fejlesztésére, melyek lehetőséget teremtenek az egyénnek a büntetésvégrehajtás körülményeihez és követelményeihez, majd további nevelésén keresztül a társadalomhoz való alkalmazkodásra, illetőleg a társadalomba való visszailleszkedésre.

b./ A közösség vonatkozásában:

a terápiás közösség kialakítására, formálására; a pedagógiai közösség előkészítésére, egyes ismérveinek gyakorlására, közöttük: a kollektív felelősségtudat kialakítására, erősítésére.

c./ A büntetésvégrehajtási intézményháttér és rendszer vonatkozásában: a terápiás közösség határainak kialakítására a büntetésvégrehajtási szervezet felé, illetőleg a rezsim részéről a nagycsoport tiszteletben tartásának kivívására /szemben a kiscsoportmunka vonatkozásában tapasztalt negatív jelenségekkel/; valamint alkalmas az intézmény más részei, szervei, tagjai felé történő kontaktusteremtésre, elősegítve ezáltal a különböző szemléletek, értékrendek, stb. közeledését a közös cél: a személyiségformáló eredményes megvalósítás.

4./ Feltételezzük, hogy a nagycsoportmunka fejlődése nem egyenesvonalú, töretlen ivelésű, de a büntetésvégrehajtásban is a szakirodalomban /31, 36, 58/ ismertetett módon mozgó, váltakozó intenzitású és terápiás mélységű folyamat várható. E változások nyomkisérésére, az egyes nagycsoportülések terápiás szintjeinek kimutatására, arányainak értékelésére, a terápiás folyamatok alakulásának követésére alkalmas vizsgálati módszernek véljük a Hill-féle interakció elemzés mátrixát, illetve a mátrix adatainak grafikus megjelenítését.

D./ A vizsgálat módszerei

1./ A nagycsoport előéletének tanulmányozása

A vizsgálat megkezdéséig 21 egy órás időtartamu, nagycsoport ülés tapasztalatával rendelkezett a személyzet, és a betegek csoportja. A vezetői stáb /munkacsoport/ tanítva tanulta felismerni és leküzdeni a jelentkező problémákat, s igyekezett önmaga kétségeit megválaszolni. Ehhez segítséget nyújtott a szakirodalom tanulmányozása, a saját élmények feldolgozása, melyre a pszichoterápiás hétvégeken a Büntetésvégrehajtás Országos Parancsnokság Nevelési Osztálya által rendezett továbbképzések keretében tartott véleménycserék biztosítottak lehetőséget. A legnagyobb segítséget azok az esetmegbeszélések jelentettek számunkra, melyeket a nagyfai pszichoterápiás képzés keretében Hidas György és Szőnyi Gábor vezettek.

A nagycsoportmunka ebben az időszakban /1982. januártól - 1982. októberig/ csak néhány feladatra korlátozódott:

- a foglalkozások rendszeres megtartására;

- a csoporttagok bizalmának megnyerésére

ti.: nem követi retorzió sem kritikájukat, sem őszinteségüket;

- a foglalkozások "szentségének" biztosítására

pl.: biztonsági "ellnőrzés" céljából a felügyelet

/főfelügyelő, felügyelő/ ne zavarja meg a foglalkozást, vagy a foglalkozások tervezett időpontjában a munkacsoport tagjainak ne kelljen más /pl.: fegyelmi kihallgatáson való részvétel/ feladatot ellátni.

- a non-direktív vezetés gyakorlására;

- az üléseket követő személyzeti megbeszélések formájának, tartalmának csiszolására. Majd az időszak végéhez közeledve, a gyógyító-nevelő csoport körletén belül működő

- elitelt öntevékeny vezetői csoport létrehozására, akiknek feladata a rend és fegyelem biztosítása /a felügyelet nélküli biztosítás!/ mellett a szabadidő kulturáltabb felhasználásának szervezése volt.

A nagycsoportba kerülés alapja: a gyógyító-nevelő csoportba történő behelyezés, ami az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet /IMEI/ zárójelentése alapján történik. A beutaltak orvosi-diagnózisuk szerint három fő kategóriába sorolhatók:

- 1./ alkoholos kényszergyógykezeltek
- 2./ személyiségzavarosok
- 3./ gyógyult elmebetegek

A "személyiségzavar" heterogén összetételt takar:

pszichopatiát

neurózist

drogdependenciát

suicid tendenciát

organikus sérülést, epilepsziát stb.

Létszámát és vezetését tekintve a gyógyító-nevelő csoport két részre oszlik:

1./ alkoholos kényszergyógykezeltekre

2./ személyiségzavarban szenvedőkre.

Létszámuk általában azonos: 35 - 35 fő.

Lényeges különbség a csoportban tartás időtartamában mutatkozik: az alkoholos kényszergyógykezeltek csak fél évig tarthatók bent, míg a személyiségzavarosoknál időbeli korlátozás nincs. Ennek következménye, hogy az alkoholosok

1./ magukat egészségesnek tartják, s lenézik a csoport többi tagját, azokat pszichopátáknak, gyógyósoknak nevezve,

2./ s a foglalkozásokon teljes passzivitásba vonulnak, jelezve, hogy azok nem rájuk vonatkoznak.

Elmélyíti az ellentéteket az intézményi vezetés diszkriminációja is, mely kevesebb jogot biztosít az alkoholos gyógykezeltek számára: pl. a televízió adományozása terén.

2./ Kísérlet és szervezés

A./ A nagycsoport a magyar büntetésvégrehajtásban újdonság. /Történtek ugyan próbálkozások más intézetek gyógyító-nevelő csoportjaiban, pl.: Raffai Jenő munkája során, de ezek rövid ideig tartottak - a kompetens személy távozásáig, vagy más eset-

ben a körülmények, a feltételek hiánya miatt csak elnevezésükben voltak azok. /Feltétlen újdonság azonban olyan büntetésvégrehajtási viszonyok között, mint a Szegedi Fegyház és Börtön. A magyar büntetésvégrehajtási intézetek között a szegedi sajátos helyet foglal el. Itt töltik szabadságvesztés büntetésüket a legsúlyosabb bűncselekmények: emberölés, rablás, nemi erőszak stb. minősített eseteit /különös kegyetlenség, aljas indokból, társtettességben, stb./ elkövetők. A kiszabott szabadságvesztés büntetésük is a leghosszabb: öt évtől életfogytig terjedőek. A fegyház fokozatnak megfelelően a börtönrezzsim a legszigorubb, és különös gondot fordít az őrzésbiztonságra. Felépítése, szervezése, működése autokratikus és totális.

Ilyen körülmények között a gyógyító-nevelő csoport, mint terápiás közösség, illetve ennek gerincét alkotó nagycsoport, a maga demokratikus szemléletével, a toleráns, elfogadó, empátiás, védő és segítőszándéku légkörével, modelljével - idegen a fegyházban. Így működtetve, a rezzsim többi részéhez viszonyítottan feltétel-variálás történt, tehát kísérletnek tekinthető.

E kísérlet jól körülhatárolt térben és időben, szabályai adottak, feltételei meghatározottak és spe-

ciálisak, változásai nyomonkövethetők, összevet-
hetők, eredményei kimutathatók, mérhetőek. Szük-
ség szerint megismételhető, valamint biztosítja
az egzakt rögzítésnek a feltételeit. /Magnetofon,
jegyzőkönyv, stb./

B./ A nagycsoport szervezése folyamán tervezett, tu-
datos változások történtek:

1./ a vezetés stílusa tekintetében:

a./ kipróbálásra került a non-direktív veze-
tés néhány formája, így:

teljesen passzív

a konfrontálódó

az interveniáló-interpretáló

a személyesen vitatkozó,

b./ és a vezetői létszám, illetve a feladat-
megosztás változtatásával:

1., egy vezető

2., egy vezető - több megfigyelő

3., két vezető

4., két vezető - több megfigyelő

a következő megfontolások igazolására:

- a nagycsoportban jelentkező szorongások és
azok intenzitása a vezetők részére jobban to-
lerálhatók és érthetőek, ha az interpretáló
személyek többen vannak,

- a csoportfolyamatok beindításához, fejlődéséhez asszimetria szükséges a vizsgált és vezető személyek között. A nagycsoportban ezt az asszisztenciát a személyzet együtt dolgozó, egymást jól ismerő, egymás bizalmát érző csoport adja, a magát szervezetlennek, védtelennek érző, egymás iránt is bizalmatlan sokasággal szemben / 7 /.

Tudatosan terveztük, hogy ülésről-ülésre változzon a vezetők személye, hogy a vezetővel szembeni dependencia csökkenését meggyorsítsuk. Konstans vezető nem volt.

2./ a csoportülések gyakorisága tekintetében:

Kettő fázist különböztettünk meg:

1./ Hetente egy alkalommal, váltakozva:

- a./ "Személyiségzavaros" nagycsoport
- b./ "Alkoholos" nagycsoport
- c./ "Személyiségzavaros" nagycsoport
- d./ Összevont nagycsoport - valamennyi beteg részvételével

2./ Havonta tíz alkalommal, váltakozva:

minden héten: 1 összevont ülés

1 személyiségzavaros elitáltak
részére, s

minden 2. héten:

1 alkoholos kényszergyógykezeltek részére.

A két fázist egyenlő ülésszámban terveztük: 12 - 12 ülésre.

Ezért is: az első fázis 1982. november közepétől 1983. áprilisig,
a második fázis: 1983. április végétől június elejéig tartott.

Bizonyítani kívántuk, hogy a gyakoribb ülések a csoport érettségét kedvezően befolyásolják, a folyamatok felgyorsulnak.

3./ a formális subgroup-ok szétválasztása tekintetében

az alkoholos kényszergyógykezelték csoportját és a más személyiségzavarban szenvedők csoportját tudatosan is, a csoportülések egy részében szétválasztottuk.

Célunk:

- a./ a személyiségzavarban szenvedők csoportjának fejlődését elősegíteni, felgyorsítani volt, és
- b./ feltételeztük, hogy az alkoholbetegek saját körükben jobban aktivizálódnak és a csoport-folyamatok beindíthatók lesznek, mert úgy véltük, hogy sajátos helyzetük és problémáik ott élesebben, határozottabban jelentkeznek.

3./ Dokumentáció és elemzés

- A történések rögzítése 16 alkalommal /mindkét fázisban 8 - 8 esetben/ magnetofonnal történt /Sanyó-kazettás monó deck/.
A magnetofon alkalmazást a betegek a munkacsoporttól megszokták, nem hatott zavarólag.
- Valamennyi ülésről jegyzőkönyv is készült, melyben a témákat és történéseket rögzítették.
- Ugyanakkor az ülésrend ábrázolása is megtörtént.
- Az interakciókat a magnetofonszalagról visszajátszva: írásban is rögzítettük.
- Ezután az ag. elemzése és ábrázolása következett.

4./ Statisztikai feldolgozás és rangsorskálák

A fegyelmi helyzet alakulásának érzékeltetésére és bizonyítására statisztikai feldolgozások történtek. Az adatokat egymással történt összehasonlításban elemeztem.

Az aktivitás vizsgálatára rangsorskálákat állítottam fel/15/.

5./ Hill-féle interakció-mátrix

A Hill-féle interakció elemzés a csoporttagok interakcióinak tartalmi és stílus /munkastílus/ vonatkozású osztályozását teszi lehetővé. Az interakciós-mátrixszal az interakciók

- a./ terápiás értékük szerint rögzíthetők
- b./ felvilágosítást nyújthatnak a pszichoterápiás folyamat fejlődésére.

A Hill-féle interakciós mátrix skálái:

- Tartalomskála: I. Nem tagcentrikus, általános
téma

II. téma: a csoport

III. tagcentrikus: személyes téma

IV. tagcentrikus: hia et nunc.

A III. és IV. kategóriába tartozó interakciók fokozott interperszonális fenyegetettséget jelentenek, így a rizikóvállalás mértéke is nagyobb.

- Terápiás munkaskála: A: reszproziv

B: konvencionális

C: asszertiv

D: spekulatív

E: konfrontatív.

Az "A" fokozatot nem használtam, mert az csak a spontán interakciókra alig képes betegekre jellemző.

A "D" és "E" fokozatot munkafázisnak is nevezik, mert a pszichés betegszerep vállalását jelenti.

Az interakcióknak I. \rightarrow IV., illetve A,B \rightarrow E irányu változásai a terápiás szint mélyülését jelentik.

A Hill-féle interakciós-mátrixot a nagycsoportban történő változások igazolására, összehasonlítására az első és utolsó foglalkozásokról készítettem.

A felvett adataink összevetésével kíséreltük meg bizonyíthatóan megragadni a változásokat.

Amint Hidas-Luszt-Pethe-Süle /40/ vizsgálataik alapján leírták, a két skála kombinációjából - a reszponziv kategóriát elhagyva - 16 alkategóriát képezhetünk.

1. sz. táblázat:

Hill-mátrix

	I.		II.		III.		IV.	
A	IA		IIA		IIIA		IVA	
B	IB	1	IIB	2	IIIB	9	IVB	10
		I.				II.		
C	IC	3	IIC	4	IIIC	11	IVC	12
D	ID	5	IID	6	IIID	13	IVD	14
		II.				III.		
E	IE	7	IIE	8	IIIE	15	IVE	16

A mátrixot négy negyedre osztva hármás értékelési sort kaphatunk:

1./ I. negyed:	1	2	3	4
2./ II. és III. negyed:	5	6	7	8
	9	10	11	12
3./ IV. negyed:	13	14	15	16
- alkategóriák.

Az 1. szint terápiás értéke szerint indifferens, elő-
készítő,

A 2. szint terápiás jellegű munkafázis,

A 3. szint elmélyült terápiás munka szintje.

A fejlődés menete az 1. → 2. → 3. szint irányába
halad.

Tudomásom szerint alkalmazásra e vizsgálati módszer csak
kiscsoportoknál került, ott általánosan használják.

6./ A nagycsoporton kívüli tapasztalatok összegyűjtése

- Expoláricó:

A nagycsoport résztvevői a személyzeti csoport va-
lamennyi tagját /a büntetésvégrehajtás gyakorlatától
eltérő módon/ minden előzetes engedély kérése, s
más formáság nélkül felkereshetik, kérelmeiket,
problémáikat így bármikor előadhatják. Egyre több-
ször előfordul, hogy aktuális ügy nélkül is megteszik
ezt, csupán a beszélgetés kedvéért is. Minden
egy egyéni beszélgetésről rövid feljegyzés készül.
Ugyanigy a tervezett, ütemezett un. egyéni foglalko-

zásokról is, amit legalább három havonta előírás /3/ szerint tudatosan felkészülve kell a nevelőnek megtartani, készül dokumentáció. Ezt a betegek személyi anyagába rögzítjük. A pszichológusok a foglalkozásaikról szintén készítenek rövid feljegyzést/26/.

- A kiscsoport-munkákat és tapasztalataikat jegyzőkönyvbe foglaljuk és egyes foglalkozásokat /pl.: önismereti kiscsoport/ magnetofon felvétellel is rögzítjük.

- Megfigyelés:

A munkacsoport tudatosan figyelemmel kíséri a csoport tagjainak életét, megnyilvánulásait, reagálását a nagycsoporton kívül is.

Különösen a családi kapcsolattartás alakulását, a munkahelyi, lakóközveti kapcsolattartások változásait, valamint egyes jelentős események /pl.: bensőséges ünnepek, megemlékezések/ hatását figyeljük fokozott érdeklődéssel. Az egyén életében bekövetkezett jelentős események /pl. fenytés vagy eltávolítás engedélyezése/ következményeit, reakcióit ugyanigy megkülönböztetett figyelemmel követjük.

A tapasztalatainkat a heti munkamegbeszéléseken kicseréljük, s havonta egyszer, az un. felülvizsgá-

laton, a betegek konstatált állapotváltozásaival együtt, jegyzőkönyvben is rögzítjük.

A gyógyító-nevelő csoporton belül - így a nagycsoport vizsgálatánál is - a személyiségzavarban szenvedők változásait vizsgáltuk elsősorban és kiemelten. /Pl.: magnetofonfelvételek is csak azokon a nagycsoportüléseken készültek, melyen jelen voltak - így az un. személyiségzavaros és összevont nagycsoportokon./ Ezért a vizsgálati adatok a 34-fős létszámukhoz igazodnak.

II. A PSZICHOTERÁPIÁS NAGYCSOPORTMUNKA FŐBB PROBLÉMÁI A SZAKIRODALOMBAN

1. A nagycsoportmunka cél- és feladatrendszere, szervezeti feltételei, szintjei, fejlődése, dinamikája

A nagycsoportmunka kialakuló, s terjedő pszichoterápiás módszer, melyen egy egész intézeti egység /pl.: kórház pszichiátriai osztálya/ a betegektől a kezelő és kisegítő személyzeten keresztül az orvosokig, mindenki részt vesz /11, 20, 46, 58/.

A csoportokat létszámuk és létszámukból következően megváltozott jellegük szerint kategorizálhatjuk, ugyanis a mennyiségi növekedése a csoport tagjainak, bizonyos határokon, küszöbökön átlépve, minőségi változást hoz létre: a csoporttagokban és a csoporttagok között kifejlődő tudattalan folyamatok jellegét változtatja meg /7/.

A szélesebb körben ismert kiscsoport létszáma 6 - 15 személyből állhat. E nagyságrendben a csoport tagjai könnyen megismerhetik egymást, a folyamatok jól azonosíthatók és követhetők. Ha e létszámot növeljük mintegy 30 főig, csak a vezetők és csoporttagok megterhelése növekszik meg jelentősen, de e létszám alatt tulajdonképpen minden elméleti lehetőség többé-kevésbé problémamentesen megvalósul. Jellemző a kiscsoportra,

hogy több a rokonszenvi vagy ellenszenvi kapcsolat, mint a közömbös.

A 30 fő feletti csoportokban a többiek azonosítása lassan megy végbe, a közömbösök száma magasabb lesz, mint a rokonszenvi, ellenszenvi kapcsolattal rendelkezőké. A megismerés - s ezt a csoporttagok tudják - csak a figyelem és emlékezet összpontosítása által történhet, több ülésen keresztül. E kategória felső határa optimálisan 80 fő körül mozog, s általában ezt nevezzük nagycsoportnak. /Egyes kiképző nagycsoportok létszáma pl. a pszichoterápiás hétvégek nagycsoportjaiban a létszám 100 - 230 főig is terjedhet/ /31/.

80 - 300 fő s. létszám esetén újabb minőségi változást tapasztalunk, melyben a csoporttagok felhagynak azonosulási törekvéseikkel és megelégszenek azzal, hogy csak részét képezik a csoportnak, vagy annak kisebb egységének /Subgroup képződések/. E csoportforma a legkevésbé kimunkált és Anzieu általános nagycsoportnak nevezte el.

Háromszáz főtől tömegről beszélhetünk. A tömeg jelenségei jól ismertek, hiszen tanulmányozásuk a legrégebbi korokig nyulnak vissza: érzelmek ragályossága, szélsőséges hullámozása, a közöny és feszültségek végletekben történő kifejezése, ingadozása, a realitás-

érzet gyengülése, az egy vezetőtől való függés, stb.
/E jelenségek az általános nagycsoportban is meghuzódnak!/

A továbbiakban a 25-30 - 80 főig terjedő nagycsoportról /"large group"/ beszélünk csak, melynek Anzieu a "kibővitett nagycsoport" elnevezést adta.

A terápiás közösség, a terápiás kultúra és a nagycsoport

A pszichoterápiás technikák közül a legjobban ismert, kipróbált a kétszemélyes /terapeuta-paciens/, s ehhez képest nagyon keveset tudunk a többszemélyes helyzetek pszichológiájáról /kiscsoport/ és még kevesebbet a nagycsoportról /46/.

A nagycsoport az utóbbi évtizedben növekvő érdeklődés tárgya lett. Egyre növekszik szerepe a pszichoterápiában, a képzésben és a kutatásban. Megnövekedett az igény a pszichoterápiás miliő kialakítására, illetve az ezt létrehozó új terápiás formák iránt. Ennek oka elsősorban az a felismerés, hogy a hagyományos pszichiátriai munkarend nagy frusztrációs forrás elsősorban a paciensek számára és ez a terápiás hatékonyságot csökkenti. A mereven szabályozott hierarchikus rezsim elfedi a formális viszonyok mögötti infor-

mális kapcsolatrendszer. Így a csoportdinamikai folyamatok tanulmányozása, a visszacsatolás, nagy nehézségekbe ütközik, szinte lehetetlenné válik.

Tehát olyan szervezési formát kellett létrehozni, melyben pl. a merev szabályozás nem fedi el a formális viszony mögötti informális hálózatot. Ezáltal a kölcsönössé váló és nyílt, spontán kommunikáció révén megismerhetővé válik a valós, eleven csoportdinamikai folyamat.

A kölcsönösség pedig a visszacsatolás lehetőségét nyújtja: megengedi, hogy kialakuljanak, megfigyelhetővé váljanak olyan lélektani és csoportdinamikai folyamatok, melyek átélése és kognitív feldolgozása intenzívebbé és lényegesen hatékonyabbá teszi az interperszonális tanulást /11/.

Az első ilyen szervezési formát M. Jones hozta létre /1952 London/. Mintájára Nagy-Britanniában, majd az 1960-as években Európában és az Amerikai Egyesült Államokban sorra alakultak a gyógyító közösségek - terápiás közösségek. Magyarországon Kun Miklós nevéhez fűződik megvalósítása 1967-ben /53/.

A terápiás közösség a kezelő személyzet és a betegek együttéléséből adódó, kialakuló együttműködésen ala-

pulnak, mely közös cél érdekében tevékenykedik. Terápiás szövetségben egyesíti a kezelő, kiszolgáló személyzetet, s a betegek vegyes tömegét. E szövetségben:

- a kóros magatartásmódok kinyilvánulnak, ezt a
- közösség igyekszik megérteni, okait feltárni, ezáltal
- korektív tapasztalatokat nyújt, és
- méltányolja a beteg személyiség ép részét,
- megfelelő szerepekkel segíti annak fejlődését /11/.

Ebben az értelemben a pszichoterápia és annak hatását. elősegítő és felerősítő terápiás közösség célja végső soron azonos a nevelés céljával, hiszen mindkettő /eltérő módszerekkel/ a személyiség pozitív irányu megváltoztatására, korrekciójára irányul /20/.

Együttesen terápiás kulturának nevezzük azokat a hatóerőket: a terápiás közösség légkörét,

sajátos szemléletét,

gyógykezelési elveit,

módszereit, normáit, stb.,

melyek ezeket hordozzák. A terápiás kultúra egyszerre integratív és interaktív, mert:

- a betegeket és a kezelő személyzetet céljaikban egyesítik,
- mert szabályozza a tagok viselkedését,
- támpontokat és mércét nyújt,

valamint:

- mert értékeket közvetít és támogató jellegű
- a probléma megoldását serkentő, állandó kontaktust teremt az intézmény egyes részei, szervei, tagjai között /11, 54/.

Günter és Fonyó Ilona /11/ a szerzőtársával megegyezik abban, hogy a terápiás kultúra célja olyan gyakorlati lehetőség nyújtása - "pszichológiai gyakorlóterep" - ahol "itt és most" válnak nyilvánvalóvá és értelmezhetővé a betegek:

- hibás interakciós mintái
- kommunikatív zavarai,

valamint olyan gyógyító kapcsolatrendszer kialakítása, ahol ezek javaithatók, kiigazíthatók.

A nagycsoport - mint terápiás forma - a terápiás közösség szülötte, a terápiás alapelvek érvényesítője, hatóerejének, terápiás kulturájának intézményesített hordozója /11/.

Anzieu /1975/ véleménye szerint a nagycsoportok vizsgálatának három fő területe van:

1., Az alapkutatásokban, mert egyes pszichés folyamatok itt a kiscsoportban tapasztalhatóknál erősebb hangsúlyt kapnak, működésük, szerepük jobban nyomonkövethetők és megismerhetők.

2., Az alkalmazott kutatásokban, mert egyrészt az intézményes életben - a társadalmi valóságban sokkal gyakoribb a 25 - 80 fős nagycsoport /s itt nemcsak a pszichoterápiás nagycsoportra gondol, de: értekezletekre, oktatásra, stb., - amelyeknek szintén megvannak a pszichés jellemzői/, másrészt a csoporttagok tudattalan életének megismerésére, megismertetésére kínál lehetőséget.

3., A képzésben, a pszichoanalitikusok és pszichoterapeuták képzésében, mert a nagycsoportban átélt regresszió hangsúlyosabb, mint az egyéni vagy kiscsoport terápiákban. Az itt szerzett tapasztalatokat fel tudják használni saját pszichoterápiás munkájuk során.

A nagycsoport terápiás alkalmazása Balázs-Piri Tamás és Fonyó Ilona leírt ismérvei /11/ szerint a következő feladatokra összpontosul:

1., A hangsúly az interakción legyen. Ugyanis a betegség nem kívánatos magatartás patogén kölcsönhatásában alakul ki, ezért terápiás interakciókkal befolyásolhatók.

2., A problémaközpontuság jellemezze. A pszichés zavart a nagycsoport ne misztikus "sorscsapásként", "erkölcsi hibaként", de az egyén élettörténetéből

levezethető és megérthető - emberi - problémaként igyekezzon elfogadni.

3., Nyílt és kölcsönös legyen a kommunikáció. A személyzet ne fojtsa el a kritikát, - ne sértődjön meg - de mérlegelje. Ne titkolódzon, tájékoztasson! Ossza meg gondjait, s ne befolyásolja a betegeket - törekedjen velük nyílt, őszinte együttműködésre.

4., A részvétel aktív legyen. A résztvevő személyzet arra törekedjen, hogy a beteg felelősséggel és aktívan vegyen részt önmaga és társai gyógykezelésében.

5., Feladata a modell-képzés. A nagycsoport figyelje meg, elemezze és értelmezze az előtte lejátszódó nem kívánatos /kóros/ viselkedési modellt és mást, célszerűbbet javasoljon helyette. Ezt a beteg a védett csoporthelyzetben kipróbálhatja, gyakorolhatja.

6., Legyen toleráns. A csoport türelme a rendbontó viselkedésekkel szemben lehetővé teszi, hogy azokat megbeszélni lehessen, így értelmezhetővé válnak. Fegyelmezés pedig ne a személyzet által kirótt büntetéssel, hanem olyan kontroll-rend-

szerrel történjen, amelyet a közösség dolgoz ki és gyakorol.

- 7., Használja fel a visszajelentéseket. A csoporttagok a feed-backek /vélemények, értékelések, választások/ sokaságát kapják és adják. Így az egyén önmagáról valós képet nyerhet, megismerheti a másokra gyakorolt hatását is. Visszacsatolást nyerve saját viselkedését kedvező irányban korrigálhatja.
- 8., Oldja meg a kríziseket. A krízishelyzet a betegek tüneteit súlyosbítja. Ugyanis a konfrontáció veszélyezteti a beteg elhárításon alapuló védekező önképét, s tudattalan konfliktusaival szembe kerülve megbomlik az a kényes, labilis egyensúly, ami a betegségek folyamán kialakult. Ezért vigyázni kell, hogy a konfrontáció és a túlélőképesség egyensúlyban maradjon. A konfrontációt mindig kövesse egy támogató, átsegítő fázis: ennek során a beteg a tapasztalatokat feldolgozni tudja és új /magasabb szintű/ egyensúlyt alakíthat ki. Ez a terápia előrehaladása.

A nagycsoport szabályai, szokások, vezetés, témakörei:

A nagycsoport szabályrendszere mindig ahhoz az intézményes kerethez igazodik, melyben működik. Ez termé-

szetszerűen megnyilvánul a kifejezések jelentéstartalmában, az értelmezésekben, stb. A nagycsoport kerete lehet pl.: egy kórház vagy kórházi osztály - börtönben a gyógyító-nevelő csoport - vagy például tudományos rendezvény, pl.: pszichoterápiás hétvégek.

Az intézményes kerethez igazodó szabályokat tekintve a szakirodalom általában a legtöbb kérdésben megegyezik.

Megegyezik például a meghatározott kezelési és befejezési időponthoz ragaszkodásban, az időtartam állandóságában /a terápiás jellegű nagycsoportokban általában ezt az időt 50'-től 60 - 90 percben határozzák meg, de tudományos nagycsoportok időtartama /Pszichoterápiás Hétvég/ elérheti az 1,5 - 2,5 órát is, valamint a zárt lélektani tér kialakításában /11, 24, 29/.

A térbeli elhelyezkedésre vonatkozóan találunk olyan kísérleti leírást / 7/, mely a lélektani tér struktúráját nem határozza meg, s főként nem ad instrukciókat annak alakjára: kör, elipszis, háromszög, stb. Az elhelyezkedést teljesen a csoporttagokra bizzák: a rendelkezésükre álló teret szabadon szervezzék.

Ezzel összefüggésben azt ajánlják, hogy:

- az összes beteg és a szolgálatban lévő személyzetnek kívánatos a részvétele,
- egyéb érdeklődők is jelen lehetnek

- abban, hogy a kifejezés megkivánt módja a beszéd
- nem kell szót kérni a kommunikálni akarónak
- s a kiscsoportok szabályaiból átvett: ti. amiről a nagycsoportban szó esik, arról máshol, máskor ne beszéljenek.

A csoportlétszám meghatározása az irodalomban bizonytalan. Anzieu 25 - 80 fő között, mások 50 - 100 fős létszámot tartanak kedvezőnek /Magyar, 1980/.

A kórházi tapasztalatok szerint 100 főnél kevesebb az optimális létszám, de ha ez 40 fő alá süllyed, a nagycsoport dinamikája sinyli meg. A tapasztalatok szerint az 50 - 70 fős nagycsoportok a legkedvezőbbek. Minden esetre létszámszabályozó feltétel az áttekinthetőség kívánalma is.

Ülésrend kérdésében az irodalom egyöntetűen a kötetlenség mellett foglal állást /46/. A szerzők /Anzieu 1975; Fonyó 1979; Krüger 1979, Fazekas 1981/ egyetértenek abban, hogy biztosítani kell a lélektani teret, amelyben az interakciók akadálytalanul megvalósulhatnak. A létszám és helyiség adottságaitól függően egy sorban /kör, elipszis, háromszög/ vagy több koncentrikus sorban helyezkedhetnek el a csoport tagjai.

A vezető, vezetők elhelyezkedése a csoporttagok tár-

sas alakzatára rendező jellegű hatást gyakorol. Megfigyelhető, hogy a magukat kívülállónak tekintők a csoportvezető háta mögé tömörülnek. A "bennfentesek" a belső körben helyezkednek el. A regresszióban lévők szívesen keresnek támaszt a vezető mellett. Ez a pozíció táplálja a védettség érzését és a megszólalást, a csoportfolyamatokban való részvételt. Az ülésrend kifejezhet összetartozást /párok, barátok, subgroup-ok/, de szembenállást is.

A vezetés stílusa, módszere kétféle lehet: direktív és non-direktív. Általában a szakirodalom a non-direktív módszert tekinti hatékonyabbnak. A vezetés stílusa széles skálán mozoghat: a teljesen passzívtól a konfrontáló, interveniáló, interpretáló, személyesen vitázó stílusig /9/. Egy vezetőre rendkívül nagy teher hárul: az egyéni indulattételek sokasága meghaladja egyetlen személy hatékony irányító munkájának lehetőségét. Ha a vezető coterapeutái csak megfigyelőként működnek köre, akkor könnyen ők is a kialakuló általános negatív indulatátvitel hordozóivá válhatnak / 7/.

Előnyösebb a helyzet, ha a nagycsoportot ketten vezetik. A tapasztalat - Anzieu szerint - a nagycsoport 3 - 4 csoportvezető munkáját igényli. Véleménye szerint a nagycsoport helyzetben a szorongás fokozottabb és ez jobban tolerálható, ha több interpretáló van jelen.

A nagycsoport vezetői számára könnyebbséget és nagyobb biztonságot jelent /ezért elterjedt gyakorlat/, hogy el nem kötelezett megfigyelési modellnek tekintik az értelmezést. Eredménye "Mit csinál a csoport?" - kérdésről való általános társalgás, s nem jönnek létre személyes interakciók. Az interpretáló számára nehéz elkerülni, hogy egy "én-te" gondolkodási modellt nyújtson, ezáltal növelje a saját személyéhez fűződő ambivalens dependenciát. Ennek ellenére fontos feladat az, hogy végezze a megfigyelést, a megértést, az interveniálást és az intervenciókat, illetve ennek hatásának mérését /46/.

A nagycsoport vezetésével kapcsolatban még nem alakultak ki olyan egységes állásfoglalások, mint amilyeneket a kiscsoportok tekintetében tapasztalunk.

A gyakorlat alapján azonban tudjuk, hogy a nagycsoport vezetőknél aktívabbnak kell lenniük, mint a kiscsoportot vezetőknél.

Közbeszólniük még akkor is szükséges - jelezve, hogy van a nagycsoportnak vezetője - ha a résztvevőknek átmenetileg nincs fontos mondanivalójuk, ha nem kívánnak értelmezni. Ezért a "megmutatkozás" ténye pszichológiai szempontból fontos /31/. Ilymódon a vezetői interaktív - és nem interpretáló - beavatkozás a tör-

ténések továbbblendítését, valamint feszültségszabályozást is szolgálja /11/.

A nagycsoport vezetésében a viszonyítási keretet, a pszichoterápiás helyzetet nem egy ember képviseli, hanem az egész munkacsoport. Ezért Fonyó Ilona /31/ a váltott vezetést ajánlja. Anzieu /7 / pedig a többszemélyes vezetést részesíti előnyben. Mindkét vezetési formánál fontos pszichológiai szempont a vezetők együttműködésének minél teljesebb összehangolása, a csoportfolyamatok eredményességének maximális elősegítése. Az általuk folytatott nagycsoportmunka során ezt az összehangoló tevékenységet az egyrészt az ülések követő személyzeti megbeszéléseken, másrészt az ülések előtti "taktikai" megbeszéléseken végezzük.

A szakirodalomban egyöntetű az a kíváncsi és szükséglet, hogy a csoport vezetőinek, a munkacsoportnak, szükséges a nagycsoportülést követően személyzeti megbeszélést tartani. A kezelőszemélyzet munkacsoport. Céljai, feladatai vannak, de pszichológiai értelmezésben is csoport, melynek megvannak a normái, hagyományai, feszültségei, konfliktusai. Ennek megfelelően ezek a megbeszélések bipolárisak /59/, a betegekkel és önmagukkal foglalkoznak. Céljuk többek között a saját pszichés közérzetük "jó karban" tartása is.

A nagycsoportban felvetődő témák széles körűek és mindig kötődnek a konkrét intézményi háttérhez. A különböző szerzők azonban egységesen, jól megkülönböztetően csoportosítják a témákat:

- az együttélés, minden problémájával együtt,
az ebben előbukkanó
- feszültségek, konfliktusok, szerepviszonylatok
- a személyzet és munkája, viszonyai

mindezek a hétköznapi realisztikus problémákba ágyazva /11, 24, 46/.

A mi tapasztalataink is a fentieket igazolják.

A nagycsoport szintjei, fejlődése, dinamikája

A nagycsoportmunka során, annak folyamatában sajátos fejlődési menet bontakozik ki, melyet tipikusnak is lehet nevezni. Fonyó Ilona és mts. /31/ szerint három jól megkülönböztethető szintet figyelhetünk meg:

a./ Kezdő csoport: a vezetőktől várja a fokozott törődést, s ez az igény fokozott dependenciát, regressziót és vezető-centrikusságot takar. Kifejeződése az osztály tárgyi felszerelésében, azok hiányának, állapotának végnélküli tárgyalásában, stb. mutatkozik meg. A szülő-gyermek viszony állapota ez.

b./ Haladó csoport: központi téma a csoport maga. A nagycsoport megegyezéseket köt, szabályokat hoz, házirendet változtat. Tervez, szervez. Létrehozza pl.: a Beteg Öntevékeny Vezetők csoportját, stb. Nyíltabban merülnek föl az érzelmileg-indulatilag hiteles témák. A csoport egyenrangúságra törekszik. A szülő-gyermek viszony az idősebb-fiatalabb, jobb-rosszabb állapotú beteg felnőtt viszonyát modellálja.

Az érett, terápiás nagycsoportot készíti elő.

c./ Érett csoport: jellemzője a magatartási zavarok és tünetek megértésének és feldolgozásának igénye. Minden magatartásmód és viszonyulási forma elemzésre kerül, s mindez exploratív-tolerans-empátiás légkörben zajlik.

A tapasztalat szerint először a normasértő viselkedések, majd meghuzódó, hallgatók kerülnek problémaként előtérbe. A csoport intimitása mélyül. Létrejön az egyenrangú partnerkapcsolat.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy e csoportszintek hullámoznak, tartósan pl. a csoport az érett csoport szintjén nem képes működni /11/. Az említett szintek viszonylagosan értendőek, az átmenetek sokszor kevésbé érzékelhetőek. Van stagnálás, sőt előfordul visszaesés is.

Külön kell szólni az egyes csoportülések dinamikájáról is, mert a tapasztalat szerint a fejlődés egy-egy ülés alatt is kimutathatóan végbemegy.

A nagycsoportülés első szakaszában passzív-dependens arculatot mutat. Nagyobb gyakoriságu a javaslat, - véleménykérés, rejtőzködés stb. Később megjelenik az egymás iránti szolidaritás, vélemény-nyilvánítás is. Az utolsó részében pedig a csoport határozottabbá, öntudatosabbá, oldottabbá válik és egyre konstruktívabb véleményeket mond és közös élményre utaló emóciókat fejez ki /7, 29, 31, 68/.

A nagycsoportnak keveset tárgyalt feladata a külső realitást közvetíteni a tagjai felé, s ez legalább olyan fontos, mint az elfogadó empátiás attitűd közvetítése.

A nagycsoport csak az intézményes háttérben működhet, s nem lehet az intézmény szociális strukturájától függetlenül - elkülönült terápiás formaként kezelni.

Már Jones /1964/ is hangsúlyozta: a beteganyagtól, teamtől, környezettől és társadalmi rendszertől függően kell a terápiás közösséget kialakítani.

Általában a kórházak, börtönök, melyek a hagyományos hierarchikus felépítésű rendszerek mintája szerint működnek - sok esetben eltérnek a terápiás közösség és

az ezt képviselő nagycsoport értékrendjétől /11, 42/, normáitól, szokásaitól.

A nagycsoport önmaga pusztán létében veszélyezteteti /"döngeti"/ az intézmény kereteit, mivel ezek formális keretei gyakran ütköznek a pszichoterápiás követelményekkel. Minél inkább eltér a két struktúra egymástól, annál nehezebb terápiás közösséget kialakítani.

2. A nagycsoportmunka célja, feladata - lehetőségei a büntetésvégrehajtásban

A büntetésvégrehajtás kereteiben működő speciális, az alkoholizmus és más személyiségzavarban szenvedők gyógyító nevelésére létrehozott ún. gyógyító-nevelő csoportok azok a potenciális lehetőségek, melyek szíves kitartással terápiás közösséggé átalakíthatók. Amíg a kórházi körülmények között a nagycsoport a terápiás közösség terápiás kulturájának intézményesített hordozója, addig a büntetésvégrehajtásban hangsúlyozottabb feladata, hogy egyáltalán megteremtse a terápiás közösséget, a terápiás kulturát. Amit a nagycsoport működése és az intézményi háttér kapcsolatáról, viszonyáról megállapítottak, az felerősödve, fokozottabban érvényes a büntetésvégrehajtás vonatkozásában. A kórházak a hagyományos, archaikus, hierarchi-

kus felépítésben dolgoznak. A céljuk a beteggyógyítás. A büntetésvégrehajtás katonai jellegű, fegyveres terület - ezáltal a hierarchikus rendszere is keményebb, merevebb - céljában is más, többoldalubb /nevelés, - átnevelés-visszatartó hatás/. Közvetített hatásaiban is ellentmondásos /nevelés - börtönártalmak/. A totalitása is teljesebb, erőteljesebb, minden más, pszichoterápiát is alkalmazó intézménynél.

A pszichoterápiás munka, közöttük a nagycsoport működése a börtönszemélyzet többségénél kedvezőtlen fogadtatásban részesül. Mint életidegen, az általános fegyelmet, rendet, sőt biztonságot veszélyeztető jelenséget élik meg. Sajnos e szemlélet alól még a nevelési szolgálat beosztottjainak egy része, illetőleg egyes vezető beosztásban dolgozó munkatársak sem kivételek. E munkát végzők toleránsabb, elfogadóbb, demokratikusabb attitűdjeit mint a realitástól való elrugaszkodás megnyilvánulásait tekintik. Mivel a pszichoterápiás munkacsoport tagjainak feladata nemcsak a betegállomány kedvező irányu állapotváltozásának, személyiségformálásának elősegítése, de sokkal több energiát igénylően, az intézményes háttér kedvező irányu befolyásolása, a vezetők és beosztottak szemléletének megváltoztatása, hogy a különböző szintű jogi szabályozások biztosított keretekben /1, 2, 3, 4/ annak szelleme is maradéktalanul megvalósuljon.

A nagycsoport feladata lehetne a személyi állomány elítéltekkel közvetlenül foglalkozó tagjainak speciális képzését elősegíteni.

A magyar büntetésvégrehajtási intézetekben működő gyógyító-nevelő csoportok módszertani munkáját elősegítő Utmutató /57/ ajánlja a nagycsoportok létrehozását és meghatározza azok célját. E fontos dokumentum figyelembe veszi a realitásokat; mind a munka szinterét, mind a kompetens szakemberek hiányát. Dicséretes az a sorok mögül kiérződő optimizmusa, mert bizik abban, hogy a munkacsoport tagjai tanulva tanulnak meg tanítani. Az Utmutató a nagycsoport célját a következőkben határozza meg:

- a csoport önszabályozásának kialakítása,
- agresszív késztetések, feszültségek csökkenése.

Ajánlást tesz a vezetői magatartásra is: a vezető legyen meghallgató, serkentő, érdeklődő, s e magatartásával igyekezzon előhívni az állásfoglalásokat és a szabályozó megnyilvánulásokat.

Ennek érdekében módszertani szempontokat is javasol:

- a "nagycsoportos beszélgetésen" nem szabad, hogy bármi "kényes" témának minősüljön,
- az itt felvetett problémákért büntetni nem szabad,
- engedni kell az agresszió szóbeli megnyilvánulását, s

- a konfliktushelyzetek - akár indulattelt - elmondását,
- döntési jogok adása bizonyos kérdésekben: pl.: zárka elhelyezés, büntetésre, jutalomra javaslatadás.

Időtartamára egy órát javasol és az ülések gyakoriságát 1 - 2 hetente javallja. Itt szeretnénk megemlíteni azt a történeti tényt, hogy volt időszak /1981 utolsó hónapjai/ a Szegedi Fegyház és Börtönben, amikor a nagycsoport üléseket nem engedélyezték a rendkívüli esemény /zendülés, tömegverekedés, stb./ potenciális veszélye miatt. A nagycsoport foglalkozások kellő elővigyázatosság mellett havi egy alkalommal 1982. januárjában indultak meg. Ebben szerepe volt Menning Éva, majd Raffai Jenő kedvező tapasztalatainak.

Raffai Jenő /71/ a nagycsoportnak kettős funkcióját határozta meg:

a./ A betegek oldaláról nézve:

- a terápiás légkör fenntartása és erősítése
- a közösség hatásainak biztosítása
- szereplehetőség a frusztrációk, feszültségek levezetésére
- mint szociális tér az alkalmazkodóképesség folyamatos gyakorlására, fejlesztésére.

b./ A munkacsoport számára:

- eszköz az információszerzésre, a folyamatos kontrollhoz.

Szerzőnk fontosnak tartja még azt is, hogy a nagycsoport - mint a tágabb szociális környezetet moduláló tér - szinteret adhat a fellépő konfliktusoknak a külső társadalmi környezet hasonló helyzeteivel történő párhuzamba állítására, ami a társas tapasztalatok ki szélesedését eredményezheti. A nagycsoportos pszichoterápiát alkalmasnak tartja arra is, hogy a résztvevők a kiscsoportban nyert korrekatív tapasztalatokat ellenőrizhetik ebben a tágabb társadalmi környezetben, a nagycsoportban.

Raffai a nagycsoport munkáját heti 3 alkalommal működő, üléselő rendszerben szervezte meg, ami a jelen börtönviszonyaink között figyelemre méltó maximum, s kivételes jelenség.

Csetneki /20/ kevésbé derűlátóan ítéli meg a büntetés-végrehajtási intézet körülményei között a pszichoterápiát, illetve ezen belül a nagycsoportmunkát. Raffaival ellentétben feladatát az intézetbe való beilleszkedés elősegítésére és az elfogadható magatartás kialakítására korlátozza.

A viszonylag kevés számu, s hozzáférhető külföldi irodalom a hazainél bizakodóbb, kedvezőbb képet ad a témáról. Didató /24/ fiatalokru bűnözőkkel végzett pszichoterápiás munkát a nagycsoportnak megfelelő for-

mációban is. E csoportmunka során négy terápiás cél bontakozott ki:

- a./ Olyan képességek kialakítása, melyek a hatalmi impulzusokat képesek elviselni és feldolgozni fizikális "lereagálás" nélkül,
- b./ Empátiás lehetőségek erősítése,
- c./ A terapeutával való identifikáció erősítése,
- d./ Olyan magatartásmintákra történő ösztönzés, amely segítségével a csoportkonfliktusokat verbális eszközökkel tudják megoldani.

Valamennyi szerző megegyezik abban, hogy a terápiás miliő kialakítása elsődleges feladat - és abban is egyetértenek, hogy a börtönkörülmények között a terápiás miliő megóvása érdekében annak határait is ki kell építeni /24, 38, 42 /. A terápiás miliő kialakításában pedig a nagycsoportnak van primér szerepe.

A terápiás munkát végző munkacsoportról /team/ a gyógyító-nevelő csoport munkáját szabályozó Módszertani Utmutató /57/ kifejezetten követeli, hogy a nagycsoport munkában vegyenek részt a csoport nevelői, pszichológus, pszichiáter, általános orvos, az őri és munkáltató felügyelet érintett tagjai. A külföldi gyakorlatokban e felállás még általában szociológussal is kibővül /24, 38, 42 /, sőt nem ritka a gyógypedagógusok jelenléte sem.

Egységes a kutatók és a gyakorlati szakemberek véleménye abban, hogy a terápiás miliő határait a börtön-körülmények között csak úgy sikerül megvédeni, ha a börtönszemélyzet szemléletének megváltoztatása mellett térben is izolálják magukat: önálló körletrészen, de még inkább önálló intézetben nyernek elhelyezést.

III. A NAGYCSOPORTMUNKA KIINDULÁSI HELYZETÉNEK PSZICHOLÓGIAI JELLEMZŐI

1./ A környezeti tényezők

A nagycsoportmunkát zárt-intézeti feltételek között végezzük. Ezek a feltételek kemények, kevésbé rugalmasak, és a rendszer erős hierarchiájú autokratizmusával együtt, az intézmény valamennyi tevékenységét uralkodóan befolyásolják. A szociális környezetet, annak pszichológiai légkörével, strukturálódásával, működésével, személyi- és tárgyi feltételeivel, felmérni és megismerni ezért fokozottabban szükséges, mint más, pl. kórházi körülmények között működő pszichoterápiás csoport esetében.

a./ A pszichés atmoszféra főbb jellemzői

A büntetésvégrehajtást szabályozó törvényeink és a nevelési tevékenységet megújítani, hatékonyságát növelni kívánó nevelési koncepció valamennyi büntetésvégrehajtási dolgozótól, s különösen az elítéltekkel közvetlenül foglalkozóktól /őrség, nevelők, munkálattók/ magas, ujszerű követelményt támaszt:

1. - kreativitást
2. - felelősségvállalást.

Munkájuk során észleljék és vállalják is fel az elítéltek problémáit, azok megoldását, körültekintően mérlegeljék viselkedését, cselekedeteit, a velük szemben támasztott követelmények teljesítését. Ennek megfelelően, rájuk vonatkozó mértékben

- a./ mérlegeljék a körülményeket, ennek alapján
- b./ döntsenek /vagy: értékeljenek/, s ezért -
- c./ vállalják is a felelősséget.

Miért újszerű a követelménytámasztás? Mert, mint tulajdonképpen szabályozott fegyveres, autokratikus intézmény, a lineáris végrehajtási rendszerben működik:

parancsadás → /parancstovábbadás/ →
→ végrehajtás/-hajtás/

A felelősség és a gondolkodás munkája is - mindig a parancsot adót terheli, ezért a parancsot végrehajtónak ez kényelmes. A parancsvégrehajtók száma a parancstovábbadás sorrendjében hatványozottan növekszik, így a szemlélet elterjedt és hatásos/14/.

Az intézetek és parancsnokai megítélésének egyik alapja a rendkívüli események /szökés, lázadás, tuszfogás, étkezésmegtagadás, stb./ előfordulása, súlyának és gyakoriságának mérlegelése. Pl.: jól végzi az intézet

tevékenységét többek között, ha súlyos megítélésű rendkívüli esemény /pl. szökés/ nem fordul elő - vagy azt sikerrel leküzdötték. Ezért is a parancsnokoknak elsődleges érdeke, hogy az intézetük minden tevékenységét jól kontrollálhassák, s minden potenciális veszélyt jelentő /pl.: amit nem képesek kellően kontrollálni/ lehetőséget a minimálisra korlátozzanak. E korlátozás tovább növeli az intézetek rugalmatlanságát és ezáltal:

- tovább élteti és erősíti azt a légkört, ami
- akadályozza a kibontakozó nevelőmunkát, s természetesen a pszichoterápiás tevékenységet is.

A nevelés és még inkább a pszichoterápia, a szakmai ujszerűsége miatt egyes vezetők részéről nehezen kontrollálhatók, ezért e tevékenységektől egyes intézetek elvárásai - a központi irányelvekkel és akarattal ellentmondásban - elsősorban az elítélteknek az intézet rendjébe konformista módon való beilleszkedésére, s nem a reszocializációjára irányulnak. A pedagógiai képzettségű parancsnokok esetében sokkal kedvezőbbek a tapasztalatok.

A valósághoz tartozik: az elítéltek súlyos bűncselekmények elkövetéséért töltik szabadságvesztésüket, s közülük valóban sokan veszélyesek; a rendkívüli ese-

mények előidézésétől sem riadnak vissza, s terveikben a szökés, tuszfogás, zendülés, gyilkosság stb. mindennapos szereplő. Ennek tudata, reális veszély is a fentebb vázolt gyakorlat "jogosságát" támasztja alá/34, 84/.

Hagyományozottan és a leirtak szerint újratermelődően alakulnak ki azok az előítéletek, beállítódások, nézetek, melyek kedvezőtlenül hatnak a pszichés légkör alakulására. Így többek között:

- a felügyelet fenntartja magának azt a jogot, hogy a társadalmat ért sérelmekért büntessen /ezt a bíróság az ítélethirdetéskor megtette/, s haragudjon, gyűlölje az elítélteket.

Hangoztatott nézet: az a jó börtönőr, akit gyűlönek az elítéltek! /u.i.: az biztosan nem játszik velük össze.../

- lenézi, megveti az elítéltet, sőt

- haragszik rá, ha munkát kell miattuk végezni,

- ha az elítéltnak problémája támad: betegség, családi ügy, konfliktus, stb. - azért panaszkodik, vagy azért csinálja, hogy nyugtalanítsa, bosszantsa a felügyeletet

- a problémákat az idő ugysis megoldja...

- amit az elítélt tesz, kér, javasol, az gyanus,

- ugyancsak gyanus és veszélyes, ha az elítélt értel-

- mes, tanult, mert tudja járhat a felügyelet eszén,
- ha az elítélt önérzetes - akkor tiszteletlen,
 - ha harcol igazságáért - konok, szembehelyezkedik, az intézet rendjével, veszélyes
 - ha emberi megnyilvánulásai, igényei vannak, pl.: a megértésre, bizalomra, segítségre - akkor túlérzékeny, hitvány a neve,
 - az elítéltek gyűlölik és bizalmatlanok a felügyelet tagjaival szemben, s minden kezdeményezésüket gyanusnak, s megtévesztőnek értékelik
 - konformitással próbálnak alkalmazkodni, létezni, s ez az évek során személyiségük szerves részévé válhat,
 - bizalmatlanok egymás iránt is - besugástól /wamzer/ és visszaéléstől tartanak.
 - Az agresszió agresszivitást szül, és erősít, lassan természetesnek, szükségszerűnek és egyedüli lehetséges megoldásnak tudatosul a problémák rendezésére.

A börtön degradálja, lemezteleníti, megalázza az embereket /42/. Az átnevelés munkája, mely a nevelő - nevelt kölcsönös bizalmára, együttműködésére kell, hogy épüljön, jelenleg még feladatát többnyire csak korlátozottan, főleg problémamegoldási szinten, a szociális gondozás szintjén, tudja megvalósítani.

b./ a gyógyító-nevelő csoport elhelyezése a rendszerben

A büntetésvégrehajtási intézetben az elítélteket nevelési csoportokba osztják be. A beosztás alapja általában a munkahely azonossága, vagy a büntetésvégrehajtási kategória: a fegyház-börtön fokozat. Ettől eltérő pedagógiai jellegű csoportosítás is lehetséges: pl.: a fiatal felnőttek nevelési csoportja, stb. A nevelési csoportok /szektorok/ létszáma változó, de mindig magas: esetenként 70 - 160 főig terjedhet.

Vezetője a csoportvezető nevelő, aki a csoportjához tartozó elítéltek problémáival közvetlenül foglalkozik, koordinálja a pedagógiai hatásokat és közvetlen nevelési tevékenységet is végez. Munkája részben előírt, részben a szakmai felkészültségétől, lelkiismeretétől függően, önálló tevékenység. A nevelők szakmai irányítását, munkájuk szervezését stb. a nevelési szolgálat vezetője, illetve annak előljárói, a biztonsági-nevelési parancsnokhelyettes és az intézet parancsnoka végzi.

A gyógyító-nevelő csoport a nevelési csoportoktól az alábbiak szerint különbözik:

- a csoportba kerülés orvosi-diagnózis és javaslat alapján történik,
- a csoportot két nevelő vezeti /alkoholos kényszergyógykezeltek - személyiségzavarban szenvedők nevelői/,

- a csoportvezető nevelők a feladataikat ún. munkacsoport /team/ segítségével végzik: 2 fő pszichológussal, pszichiáterrel /aki másodállásban tevékenykedik/, valamint előírás szerint az intézet általános orvosával - és a kijelölt felügyelőkkel, munkáltató művezetőkkel együtt,
- a pedagógiai munka mellett dominálónan pszichoterápiás tevékenységet végeznek, s biztosítják az ehhez szükséges tárgyi feltételeket,
- elősegítik a munkacsoport tagjainak speciális képzését, ill. továbbképzését,
- a csoport tevékenységét speciális előírások szabályozzák.

c./ A gyógyító-nevelő csoport elhelyezése a börtönben

Önálló, zárt körletrész a Szegedi Fegyház és Börtön "Csillag" körletének második emeletén biztosított a csoport számára. A körletrészen belül öt, tizenöt fős zárka a betegek elhelyezésére, valamint két foglalkoztató helyiség a kiscsoport munkák, a szabadidő kulturált eltöltésére, stb., valamint nevelői iroda található. A zárt körletrészen belül a betegek nyitott zárkákban élnek, illetve szabadon mozoghatnak. Napi- és hetirendjük speciálisan szabályozott. A börtönben, s így a csoport körletrészen a zárkákban is - a speciá-

lis építkezési módból adódóan - örökös félhomály van, melyet mesterséges fényforrások deritenek. A zárkában 2 szintes ágyak, WC, egy asztal, ülőkék és kis-méretű szekrények találhatók. A gyógyító-nevelő körletrészen a zárkákban képek, virágok és a betegek által készített tárgyak is elhelyezhetők. A belső függő-folyosók, melyeken a közlekedés folyik, rátekintéssel enged minden irányból a körleten történetekre: esetenként irritálva a kevesebb kedvezményben részesülő elitélteket.

2./ A nagycsoport összetétele

Megegyezik a gyógyító-nevelő csoport összetételével, hiszen a nagycsoportmunkában valamennyi beutalt részt vesz. Az összetételt orvosi-diagnosztikai, szociológiai és kriminológiai jellemzők bemutatásával ismertetjük.

A nagycsoport létszáma:	70 fő
Ebből un. "személyiségzavaros:	34 fő
alkoholos kényszergyógykezelt:	36 fő.

A mutatók csak az un. személyiségzavaros létszámra vonatkoznak.

Orvosi-diagnosztikai jellemzők:

2. sz. táblázat

A "személyiségzavaros" nagycsoport orvosi-diagnosztikai összetétele:

Diagnózis:	Létszám:
Pszichopathia	23
Neurózis	1
Gyógyult elmebeteg	5
Organikus sérült, egyéb	5
Összesen:	34 fő

A pszichopathia jellegzetes diagnózisai:

- Histeroid pszichopathia
- Amoralis pszichopathia
- Pszichopathia - antiszociális személyiség
- Pszichopathia - primitív reakció

A diagnózisok több esetben összetettek, pl.:

- Neurosis situativa, epilepsia,
- Cél neurosis, primitív reakció, debilitás,

- Histeriás személyiségzavar, neuroticus depresszió.

Meglepően magas a pszichopathiában szenvedők száma, több, mint kétszerese a többi beteg számának. Különösen szembetűnő a különbség a pszichopathiás és a neurotikus betegek száma között. Az orvosi-diagnosztikai összetétel is alátámasztja a szakirodalomban / 16, 47/ ismertetett adatokat és véleményeket, melyek az elitéltek körében a pszichopaták meglévő nagy és egyre növekvő létszámáról adnak tájékoztatást. E létszámmal a nagycsoportnak domináns jelleget adnak, ezért állapotukra jellemző személyiségjegyekkel, tulajdonságokkal /16/ komolyan számot kell vetni és ebből fakadó problémákra fel kell készülni. Így többek között arra, hogy nehezen tudnak tartós érzelmi kapcsolatot létesíteni, mert ez a probléma a pszichoterápia nehezen megoldható akadálya lehet.

Továbbá, a terápiás kapcsolat kiépítésének alapos, körültekintő és türelmes munkáját kívánja meg.

Ugyanis, ha a pszichopatákkal e kapcsolatot sikerül kialakítani, a terápia lefolyása nem különbözik a megszokottól, pl. a neurotikus csoportjától /47/

Szociológiai mutatók:

3. sz. táblázat

Életkor szerinti megoszlás:

Életkor:	Létszám:
30 év alatt	13
30 - 50 év	18
50 év felett	3
Összesen:	34 fő

Az életkori megoszlás áttekintése az életkori sajátságok, valamint a feltételezett élettapasztalatok figyelembevételéhez szükséges.

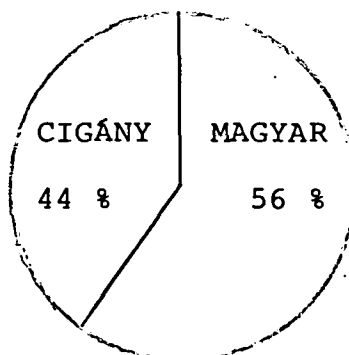
4. sz. táblázat

Iskolai végzettség szerinti megoszlás

Befejezett iskolai végzettség:	Létszám:
Analfabéta	3
Ált. isk. alsó tagozat	8
Általános iskola	17
Szakmunkás	5
Érettségizett	1
Főiskola-egyetem	0
Összesen:	34 fő

Az iskolai végzettség részben, alapjaiban az általános műveltség mutatója is, melyet az interakciók tartalmi megítélésének, illetve az interpretációk színvonalának, érthetőségének biztosítása érdekében szükséges figyelembe venni.

1. ábra: Származás szerinti megoszlás:

A cigány szubkultura sajátosságainak figyelembevételével szükséges a csoportjelenségek tanulmányozásában, hogy azokat hitelesen, a szándékok és értékitételek valós értelmezésében vizsgálhassuk.

Kriminológiai jellemzők:

A sajátos miliő, a gondolati, érzelmi háttér, a börtöntapasztalat, a feszültségek, a problémák, kapcsolatok jobban megérthetők, felismerhetők, ha a csoporttagok kriminológiai jellemzőit is figyelembe vesszük. E jellemzők közül a következőket szeretnénk kiemelni:

5. sz. táblázat

Az elkövetett bűncselekmények típus szerinti megoszlása

Bűncselekmény:	Létszám:
Emberölés, emberölési kís.	21
Rablás	5
Nemi erőszak	6
Egyéb: pl. fogolyszökés	2
Összesen:	34 fő

Az emberölést vagy ennek kísérletét elkövetők magas száma lényegesen meghaladja a börtön egészének tapasztalható arányait. A csoport összetétele speciális, a pszichopathiában szenvedők magas számával hozható összefüggésbe /84/.

6. sz. táblázat

A visszaesés mutatója

A visszaesés szerint:	Létszám:
Első büntényes	14
Volt már büntetve	20
Összesen:	34 fő

A "visszaesést" kriminológiai értelmezésben: azaz töltött már szabadságvesztés büntetést vagy sem /34/. A börtöntapasztalatokra, prizonális ártalmakra lehet ebből a következtetéseket levonni. Azokat, akik első ízben töltik szabadságvesztés büntetésüket, sokkal nagyobb feszültségek terhelik, mint az ilyen tapasztalattal már rendelkezőket. A beilleszkedés

a börtön életébe, kemény megpróbáltatásokat jelent. Fokozza frusztrációjukat /amit a bűncselekmény elkövetése után általában közvetlenül átélnek, majd a büntetőeljárás során, a rendőrségi, ügyészégi, majd bírósági kihallgatások, szembesítések, bizonyítások során ismét és ismét újraélnék/ a családtól, a megszokott életmódtól való elszakadásuk is, a kiszolgáltatottságuk is. A már a börtönviszonyokat ismerő, ott otthonosan mozgó "visszaeső" elítélteknél a prizonális ártalmak, /32/ pl. a konfortizmus, beszűkülés, érzelmi elsivárosodás, közömbösség, stb. kialakulása, elmélyülése okozhat problémát.

A pszichoterápiás munka megtervezésénél figyelembe kell venni ezeket a feltételeket is, hogy az ebből fakadó ellenállásokat felismerni és feloldani tudjuk.

7. sz. táblázat

A kiszabott szabadságvesztés időtartam szerint megoszlása

Az ítéleti idő tartama:	Létszám:
5-10 év közötti	21
10-15 év közötti	5
15-20 év közötti	3
életfogytig tartó	5
=====	=====
Összesen:	34 fő

A feszültségek nagyságára, a szabadulás reményének motivációs hatására, stb. következtethetünk belőle. A 7. sz. táblázat kedvező képet mutat. A viszonylag "rövid" - 5-10 év - szabadságvesztésre ítélték nagy száma pozitívan befolyásolhatja a csoport egészének hangulatát: az elérhető, belátható, felfogható szabadulás reményével. Ez mobilizálja, aktivizálja őket, s értelmét látják önmaguknak, létezésüknek, munkájuknak, jövőjüknek/32/.

3. / A nagycsoport működése

A nagycsoport 1 - 2 esettől eltekintve mindig ugyanazon a helyiségben, a harmadik emeleten levő kultúrkörlet nagytermében tartotta üléseit. A hely nagysága megfelelő volt és elegendő, hogy a kibővített, összevont nagycsoport tagjai is /70 fő/ egy sorban körbeülve foglalhassanak helyet.

A nagycsoportülések az első fázisban hetente hétfői napon, 16-17 óráig történtek. A második fázisban a hétfői ülések, a "személyiségzavaros" csoport részére a szerdai napokon 16-17 óráig tartott ülésekkel, és az alkoholos kényszergyógykezeltek kéthetente, csütörtökön megtartott nagycsoportüléseivel bővültek.

A nagycsoport jellegét tekintve két részre oszlott:

az un. személyiségzavarban szenvedők nagycsoportja zártnak tekinthető. Itt minimális mértékű fluktuáció volt: a vizsgálat során 2 fő távozott, 2 fő pedig bekerült a csoportba.

Az alkoholos kényszergyógykezeltek nagycsoportját ezzel szemben nyitottnak kell tekintenünk, mert a gyógyító-nevelő csoportban tartása az alkoholos betegeknek csak 6 hónap időtartamra korlátozódhat. Így a vizsgálat során a teljes alkoholos csoport kb. kétszer teljesen kicserélődött.

A vizsgált időszakban: 1982. nov. közepétől 1983. június első hetéig tartóan, 24 ülésben működött a nagycsoport, fázisonként 12 - 12 ülésben tartotta foglalkozásait.

4./ Alcsoportok, típusok

A./ A nagycsoport indításakor három, jól megkülönböztethető alcsoportot figyelhettünk meg: köztük kettő szocializáltnak, egy pedig anti-szociálisnak tekinthető. Szocializáltnak tekintjük az alcsoportot azért, mert tagjai alapvetően elfogadják vagy elismerik a társadalmi normákat, egymás közötti érintkezéseikben, kapcsolataikban általában konvencionálisak. Problémáik,

konfliktusaik rendezésében nem vagy csak végső
szükségben alkalmaznak erőszakot.

Szocializált subgroup-pok:

- Az un. "személyiségzavarosok" csoportja

Gerincét alkotják a gyógyító-nevelő csoportnak, s a
nagy csoportnak egyaránt. Sajátuknak tekintik az el-
helyezési körletüket, s ezért cselekedni is képesek.
Ismerik és elismerik állapotukat, jogi helyzetüket.
A legnagyobb bizalommal ők rendelkeznek a személyzet
iránt, és elvárásaik is a legmagasabb igényűek.
Létszámuk: 30 fő.

- Az alkoholos kényszergyógykezeltek csoportja

Átmeneti állapotnak, büntetésnek élik meg a csoport-
ban töltött fél évet, mert magukat egészségesnek,
állapotukat normálisnak tartják, ezért lenézik a "be-
tegeket". Bizalmatlanok, passzivad, elhatárolják magu-
kat az összevont nagy csoportban, ezeket a megnyilván-
ulásaikat diszkriminációjuk is erősíti.
Létszámuk: kb. 36 fő.

Antiszociális subgroup:

A "személyiségzavarban" szenvedők körében létre-

jött masszív képződmény, öt főből áll: J.V.,
O.Gy., L.Gy., J.S., Sz.J. nevű személyekből.

Csak saját érdeküket védik, s általában anyagi szükségleteik vagy pillanatnyi örömeik kielégítésére törekednek. Negatív hangadók, aktívak, s akaratukat erőszakkal, zsarolással, bántalmazással, esetenként autóagresszióval is érvényesíteni akarják gátlástalanul. Egyedül pl. kiszolgáltatott helyzetben gyávák, egymást is elárulják. A "börtönélet iskoláját" magas szinten elvégezték, többször voltak szabadságvesztésre ítélve. Valamennyien cigányok. Pozitív jellemzőjük a zene szeretete. A zenei foglalkozásokon aktívak és ott, a kedvező tulajdonságaik is megcsillannak.

B./ Jellegzetes egyéni típusok bemutatása:

A személyiségzavaros nagycsoportban néhány jellegzetes egyéni típust lehetett megfigyelni:

Introvertáltak: nagyon nehezen nyilvánulnak meg. Érzéseiket, gondolatukat magába zárva - passzivitásba huzódnak. Kb. 14 fő sorolható e típusba.

Extrovertáltak: sokszor gátlástalanul megnyílik idegének előtt is, akik gyakran visszaélnék az így nyert információikkal - sok sérelem éri őket a börtönben. Határozottan 4 fő mutatkozik ilyennek.

Gátlásos, szorongó: a csoportba nem régen bekerültek-re jellemző átmenetileg. Nem tudnak élni - félnek, hogy nevetségessé válnak, becsapják őket - a csoport nyiltabb, félelemmentes légkörében.

2 fő található a csoportban.

Beilleszkedési nehézséggel közdők: nagyon akarnak a csoport kedvelt tagjai lenni, de erőlködésük valahogy mindig balul sikerül, ezért vagy köznevetség vagy a közharag tárgyai. Szintén 2 fő figyelhető meg.

Antiszoziális: jellemzői megegyeznek az antiszoziális subgroup-nál leírtakkal. 5 fő határozottan erre jellemző viselkedést mutat.

Az indításkor tapasztalt jellegzetes egyéni típusok bemutatása véleményem szerint azért is szükséges, hogy a nagycsoportmunka folyamán kialakuló szerep-magatartás kialakulását, fejlődését alapozni lehessen. A gátlásos, szorongó és a beilleszkedési nehézségekkel közdő betegekkel a tudatos nevelői, pszichológiai foglalkozások, kiscsoportfoglalkozások során viszonylag könnyen eredményt lehet elérni. Feloldva szorongásait, tudatosítva azokat a tulajdonságaikat, megnyilvánulásait, melyek problémájukat okozzák, meg is szűnhetnek ezáltal/49/.

Nagyon magas a megfigyelt introvertáltak száma, akik érzelmileg nehezen kapcsolódnak /35/, s ezáltal szintén a pszichoterápiás munkát veszélyeztetik. Ismételten az előkészítő munka alaposságát, körültekintő voltát, türelmét követeli meg a terápiás kapcsolat ki-

alakítása terén.

5./ A nagycsoport tagjaira ható külső tényezők

Valamennyi külső ható tényezőt számbavenni jelen keretek között nem lehetséges. Ezért csak a legjellemzőbb, s kontrollálható tényezők szerepét emeljük ki.

a./ Kreatív hatások:

A nagycsoport tagja 4 fő kivételével /akik egészségügyi állapotuk miatt nem végezhetnek fizikai munkát, ezért az ilyen irányú kötelezettségük alól felmentettek/ dolgoznak. Munkahely és terápiás hatás szempontjából két csoportra oszthatók: 2/3 részük a szokványos, normál nevelési csoportok tagjaival együtt különböző munkahelyeken /tulnyomóan az Alföldi Butorgyár üzemrészeiben/, 1/3 része pedig az un. terápiás munkahelyen dolgozik. Itt könnyebb fizikai munkát /furnérragasztás, kosárfonás, stb./ biztosítottak számukra. A terápiás munkahely művezetőjével alakult ki a legszorosabb munkakapcsolat, többször részt vett a nagycsoportüléseken is. A munkahelyen napi 8 órát tevékenykednek, az ottani problémák és sikerek alapvetően befolyásolják a csoporttagok hangulatát, érdeklődését, témáit, stb./64/.

Kreatív hatások közé kell sorolnom a kreatív kiscsoportmunkát, ahol 12 fő tevékenykedik: elsősorban az organikusan sérültek, gyógyult elmebetegek köréből válogatva.

A nagycsoport tagjai szabad idejükben a zárkákban vagy a foglalkoztató helyiségekben barkácsolhatnak, festhetnek, testedzéssel, önképzéssel is foglalkozhatnak. Ebben a "személyiségzavaros" csoport tagjai jeleskednek, aktivan kb. létszámuk felével.

b./ Verbális hatások:

E hatáskörbe soroljuk a tömegkommunikációs eszközök hatását /TV, rádió, sajtótermékek, könyv, film/, másrészt a közvetlen emberi kommunikáció hatását. Az egymást befolyásoló beszélgetések, információcserék lényegesek, a hangulatot az aktivitást befolyásolhatják, feszültségek forrásai lehetnek. A téves vagy rosszindulatu információk terjedése a csoportmunka regresszióját, az ellenállások növekedését is kiválthatják. /17, 18/.

c./ Kiscsoportmunkák:

A nagycsoportmunkában résztvevők valamennyien valamilyen terápiás kiscsoportba is beosztást nyertek.

Az említett kreatív kiscsoporton kívül

- önismereti kiscsoport, és
- "szabadinterakciós" kiscsoport dolgozott.

A nagycsoporttal való kölcsönös hatásmechanizmus közismert, kölcsönös előnyöket biztosítanak egymásnak.

d./ Egyéni foglalkozások:

1./ A nevelői egyéni foglalkozások

A nevelők a csoporttagok meghallgatásával, problémáik rendezésével, tevékenységük ellenőrzésével és értékelésével, kijelölt feladatok számonkérésével erősen hatnak a csoportra is. A csoporttag - nevelő viszonya aktuálisan meghatározhatja a csoporttag helyzetét is a csoportban. Ezért a hatalmi pozíciója a nevelőnek a dependencia melegágya lehet. Ennek oldása úgy a nagycsoportfoglalkozáson, mint azon kívül /69/ fontos feladata a nevelőnek.

2./ A pszichológusok, pszichiáter foglalkozásai

A nevelővel szemben nem rendelkeznek tényleges hatalommal - előnyükre. E foglalkozások hatása legtöbb esetben megnyugtató, kedvező.

e./ Eltávozások:

A vizsgált időszakban két elítélt csoporttagnak volt lehetősége, hogy 8 év, illetve 5 év eltelte után néhány napra családjához hazatérhessen. A csoport

életében ilyen még nem fordult elő. Ez felrázta a csoportot és mindenki kereste a lehetőséget e kedvezményre. - Amikor nem sikerült, kivételezéssel vádolták a vezetőket. Egyéni hatása: az egyik kedvezményezett további példamutatást tanusított, a másik türelmetlenné, átmenetileg szembeszegülővé vált.

6./ A személyzet összetétele, tevékenysége és helye a terápiás folyamatban:

A gyógyító-nevelő csoportot a nevelő irányítja a team tagjainak közreműködésével. A nagycsoportot a team tagjai együttesen, kitüntetett személy nélkül vezeti, illetve a konkrét nagycsoportülések vezetését felváltva végzik. A team /munkacsoport, személyzet/ tagjai:

- a./ az alkoholos kényszergyógykezelték nevelője
- b./ az un. személyiségzavarban szenvedők nevelője
- c./ pszichológusok, akik munkaidejük 50 %-ában gyógyító-nevelő csoportban dolgoznak
- d./ pszichiáter, aki másodállásban tevékenykedik.

A munkacsoport tagja lenne hivatalból az intézet általános orvosa, de távol tartja magát e munkától. Rendszeresen kérjük a betegekkel közvetlenül foglalkozó orszolgálati felügyelőket és a munkáltató művezetőket, hogy vegyenek részt a nagycsoporton és az azt követő megbeszélésen - nagyon kevés eredménnyel.

A nagycsoportülés vezetése felváltva egy vagy két vezetővel történt, de lehetőleg valamennyi munkacsoporttag is jelen volt, s vett részt a nagycsoportmunkában megfigyelőként vagy koterapeutaként./25, 58, 83/.

Minden nagycsoportülést követően személyzeti megbeszélést tartunk, ahol a tapasztalatokat megbeszéljük, elemezzük a csoportdinamikát, kutatjuk a tapasztalt ellenállások okait, értékeljük a vezetés módját és egymás lelki egészségét vigyázzuk. Meghatározzuk a következő ülések, illetve a szükség esetén az egyes egyének feladatait.

IV. A PSZICHOTERÁPIÁS NAGYCSOPORTMUNKA SZERKEZETE,
TARTALMA, DINAMIKÁJA,
FEJLESZTŐ HATÁSA

Az elemzés menetét szövegelemzéssel, a vizsgálandó tények összegyűjtésével kezdjük. A feltárt tények alapján a csoportdinamikai jellemzők tapasztalt változásainak bemutatását, valamint a kísérlet változó tényezői hatásának vizsgálatát végezzük. Ezt követi az összevetésük a szakirodalomban leírt tapasztalatokkal, jellemezzük az esetleges büntetésvégrehajtási specifikumokat. Konkrét példákkal való szemléltetéssel is kívánjuk vizsgálatainkat alátámasztani.

Szövegelemzés: a nagycsoport interakcióinak vizsgálata. Az interakciókat a Hill-féle interakcióelemzésben Hidas György - Luszt Iván - Pethe Katalin /40/ által leírt módon értelmezzük.

Egy interakció: "Egy-egy személy legalább töredékmondatnyi verbális megnyilvánulása - ameddig nem szakították félbe, vagy ő maga nem tért át egy másik al-kategóriába" /I.m./

A nagycsoportok és vizsgálatainak folyamatleírása:

24 megtartott ülés közül 16 ülésről készült hangrögzítés. Aktivitás elemzés 11 ülésről, tartalomelemzés

16 ülésről készült. Hill-mátrix és elemzése 9 esetben történt meg. A vizsgálatokat és azok egyes eredményeit összefoglalóan és részletesen a 8. sz. táblázatban ismertetem.

1./ A témák tartalmi változásai

a./ A témákat /az első előfordulásuk és ismétlődésük sorrendjében/ a 9. sz. táblázatban ismertetjük.

9. sz. táblázat:

Téma:	Nagycsoportülések sorszáma:
- gyógyszer	1 3 12 18 19 20
- körletrend	1 2 24
- felügyelet munkája	1 3 8
- játék, sport, szabadidő	1 6 8 9 13 19 20 21 23 24
- dohányzás	1
- tisztasági szerek	1 2 8 9 20 21 24
- idegenek a körletben	1 8 19 24
- nagycsoport sza- bályai	1 8 9 20 21 23
- nagycsoport célja	1 6 22
- öntevékeny vezetés	1 2 5 8 12 13 22 23
- betegségtudat	1
- subgroup	1 4 6 12 20 21 22 23 24
- vetélkedő, ünnepség	1 2 3 20 21 23 24
- agresszivitás	1 6 18 19 20 22 23
- autoritás	1 23
- magatartási elvárás	1 22 23 24
- televízió	2 5 6 8 9 12 13 18 20
- homoszexualitás	2 6 8 21
- wamzerkodás	2
- kihelyezés a cso- portból	2 18 22 23 24
- csoporttagról vé- lemény	2 3 5 6 8 20 21 23

Téma:	Nagycsoportülések sorszáma:
- csoporttag közös ügye	3 5 6 8 9 12 13 18 19 20 21 24
- csoport igényei	3 18 19 23 24
- csoport önérzete	3 13 19 21 22 23
- munkahelyi probléma	3 9 13 18 19 20 22
- betegség, eü.ellátás	3 12 13 18 19
- viselkedés	5 8 12 22
- a nagycsoport értékelése	8 20
- a csoport felelőssége	9 12 20
- diszkrimináció	9 13 19
- intim ügyek	9 12 21
- bánásmód	12
- nevelési módszer	12 19 22
- napirend	18
- vezetés, vezetők	19 20 22 23
- demokratizmus	21 22
- humánium	21
- kiscsoportok	23
- hagyományok	23

A táblázatban megfigyelhető, hogy a vissza-visszatérő, makacs témák mellett, a kezdetben, a nagycsoportmunka első időszakában jellegzetes témákat, a csoport fejlődését is mutató, újabbak váltják fel, s kerülnek az érdeklődés központjába.

A 39 témakörből leggyakrabban a játék, sport, szabadidő 10 ülésen, az antiszociális subgroup 9 ülésen, a televízió 9 ülésen, valamint a 12 ülésen végigvonulva, valamelyik csoporttag közös ügye szerepelt. Csak egy esetben a dohányzás, betegségtudat, a besugás, bánásmód, valamint a napirend, a humánium, kiscsoportok, hagyományok témája fordult elő. Itt azonban különbséget kell tennünk a vizsgálat első fázisában a kezdő csoportokra jellemző témakörök és a második fázisban jelentkező témakörök között. Ugyanis az utóbbiak már a csoport tudatát, elvárásait, létét fejezik ki - a fejlődés jeleként - s csak azért egy-egy ülésen, mert a vizsgálat véget ért.

b./ A témák jelleg szerinti csoportosítása és pszichológiai értékelése

Noha a mennyiségi szempontu vizsgálatból is lehet a minőségi változásokra következtetni, de ezen túlmenően fontosnak tartjuk a jelleg szerinti csoportosítást és a tartalmi értékelést.

- öncélú queruláló jellegű témák:

/gyógyszer, TV, dohányzás, wamzerkodás, betegség, bánásmód, stb./

B.V.: "Gyógyszert ha kérek, nem adnak. Mondom neki, hogy értse meg: idegileg kivagyok, adjon gyógyszert. Erre azt mondja, hogy menjek ki!"

/3. foglalkozás/

K.L.S.: "Ezzel a tévével kapcsolatban meg szeretném kérdezni, hogy a tévét a zárkában ki kezelheti?" /8. foglalkozás/

D.S.: "...fáj a fejem. Már másfél hónapja. Se gyógyszert nem hoznak, kétszer megmérték a vérnyomásomat és kész." /1. foglalkozás/.

Az idézett megnyilatkozások tükrözik a büntetésvégrehajtásban kialakult gyakorlatot, hogy az elítélt, ha szólhat, ha meghallgatják, akkor elsősorban a saját baját, problémáját, kérését terjeszti elő, s minden más éppen aktuális ügyet, témát is félrelökve igyekszik felhasználni a kínálkozó alkalmat. Ilyenkor siet, mert nem tudja, lesz-e még módja újra kérni.

A kezdő, éretlen nagycsoportokra jellemző az ilyen szituáció gyakorisága, de a szakirodalomban öncélu queruláló jellegű témákról, illetve ilyen jelleggel e témák felvetéséről nem tesznek említést. Véleményünk szerint ez a büntetésvégrehajtásban - mint totális, autokratikus rendben - kezdő nagycsoportokra jellemző lehet, s nemcsak vizsgálati személyeinknél tapasztalható jelenség.

A gyógyszerellátásra vonatkozó panaszok többnyire alap-

talánok. Jogos igény esetében ez ritkán előfordult, orvosolták a problémát. A gyógyszerigény valóban túlzott betegeinknél. Minden apró egészségügyi vagy pszichés feszültséget is kiváltó problémáikra a gyógyszerektől várják a segítséget. Erős nyugtatókat, altatókat, pl. Hibernált, Pipolphent követelnek. A drogdependencia kialakulásának megakadályozása miatt is, és a pszicoterápia érvényesülése érdekében is, a gyógyszerellátást erősen kontrollálni szükséges. A pszichoterápia hatékonyságát mutathatja ilyen vonatkozásban a gyógyszer téma megszűnése az ülések folyamán.

- ellátással kapcsolatos témák

/tisztasági szerek, egészségügyi ellátás, sporteszközök, rendezvények: játékok, vetélkedők, ünnepélyek, játékszerek, felügyelet feladatai, munkája, kötelességei, magatartás, stb./

Ny.S.: "...és ekkora csikkek voltak... eldobálva..." /9. foglalkozás/

P.S.: "... legalább másfél óra hosszáig sétálgat ott a körletben"... "...igy is fülledt ez a zárka, akkor, akkor még becsukja az ajtót..." /1. foglalkozás/.

D.S.: "Akkor az őrség is úgy álljon neki a dolognak, hogy legalább... mint mi." /3. foglalkozás/.

B.J.: "...ezt az embert, ha mégis elviszik a gyűjtőbe... sajnos csak ott tudják helyrehozni." /3. foglalkozás/.

D.S.: "... és nem tudjuk hol tárolni a szemetet. Két nap alatt annyi összegyűlik, hogy nem fér bele a kukába." /8. foglalkozás/

T.E.: "... tízezer forintot kapott a gyógyító-nevelő csoport. Most akkor a TV megvásárlásával, hogy mi van? Mostanában meg lesz-e vagy nem, valamint annak a házi kerékpárnak megvételével kapcsolatban..." /24. foglalkozás/

Az ellátással kapcsolatos témák tipikusan a kezdő, éretlen nagycsoportokra jellemzőek. E témák ha ritkulóban is, de makacsul a későbbi időszakokban is vissza-visszatérnek, ismétlődnek. A T.E. példájában már a közös felelősség, a mi, a mienk tudata is kicsendül. Ez fontos mozzanat, mivel az önkiszolgálás, a körletrend, a zárka elemi higiéniai követelményeinek napirenden tartása kezd belső ügyé válni, s nem várnak mindenkor megoldást a hivatalos személyektől. A szakirodalomból jól ismert jelenség ez: fürdőszoba-használattal, felmosóronggyal, WC-vel kapcsolatos problémák, általában a tárgyi ellátottsággal kapcsolatos kérdések a "fiatal" nagycsoportokra jellemző szituációkról van szó /11, 31/.

Fazekas Ilonáék /29/ leírták, hogy e témák a nagycsoportok indító témái is, melyeken percek alatt tuljutanak, de ugyanakkor felbukkanásuk mégis szükségszerű. A mi gyakorlatunkban /a jegyzőkönyvek tanulsága szerint/ e témák makacsabbul tartják magukat, s csak a vizsgált időszak legvégén váltak indító-témává. Ez arra enged következtetni, hogy ebből a szempontból a csoportfejlődés lassabb ütemű volt.

A problémáik megoldását a csoport vezetőjétől /vezetőitől/ várják, akik egyszemélyben a nagycsoport-ülésen kívüli hatalom megtestesítői is /büntetésvégrehajtási tisztek/. A nagyfoku dependencia, a növekvő regresszió, a fokozódó vezetőcentrikusság jellemzi ezt a kezdeti időszakot. A klinikai tapasztalatok és a büntetésvégrehajtás körülményei között tapasztaltak között az a különbség, hogy e "fiatal" időszakon a csoport lényegesen lassabban emelkedik felül.

- Tagcentrikus, személyt érintő tékmák

/a csoporttagról alkotott vélemények, a csoporttagok közös ügye, önismeret, humánus, viselkedés, kihelyezés a csoportból, munkahelyi probléma, magatartással kapcsolatos elvárások, stb./

J.Gy.: "...én sem vagyok felsőbbrendű ember..."

"... mert emlékezzenek, mert itt is már egy párszor rádöbentettek a bakijaimra, hülyesé-

geimre..." /12. foglalkozás/.

H.O.: "De ha megszavaztok, akkor érzek magamból annyi erkölcsi bizalmat, hogy tisztességgel helyt álljak és segítek." /21. foglalkozás/.

"... akkor én nem vagyok a gyűlölet középpontjában /22. foglalkozás/.

Ny.S.: "Szaladsz vizért, ha nyitva van az ajtó, meg lemész az ismerősödhöz. Ha megállítanak, azt mondod, hogy beléd kötöttek, haragszanak rád, ki vannak rád rugva. Nem bir téged stb., stb." /23. foglalkozás/.

Ny.S.: "... mondjon el mindent: hogy mi a célja ottan, /ti. átmeneti csoportban/, hogy el tud-e nyelni /viselni/ különös dolgokat. S nem: le szurok mást, meg stb." "Ha le tudja, /el tudja viselni a megterheléseket, problémákat/ minden további nélkül hozzájárulok, egytértek..."

/24. foglalkozás/.

E témák terápiás szempontból a legértékesebbek. Az érett "felnőtt" nagycsoportokra jellemzőek. A csoport intimitása mélyül, problémaérzékenysége nő. A problémákat egyre önállóbban igyekszik megoldani, ugyan-
ugy a konfliktusokat is.

Balázs Piri Tamásék /11/ szerint "e szinten - exploratív - toleráns-empátiás légkörben - minden maga-

tartásmód és viszonyminta elemzésre kerül."

Tapasztalataink alátámasztják e klinikai jelenségeket a börtönviszonyok között is. A csoport először a hangoskodó, normasértő viselkedést tanusítókkal /K.L.S., O.Gy. betegek/, majd a teljes passzivitásba vonultakkal /H.J. beteg/, viselkedésével, viszonyulásaiikkal foglalkozott. A folyamat azonban lassabbnak tűnik a klinikainál. Sajnos az ilyen jellegű témák csak elvétve fordultak elő. Jelezték, hogy elérhetőek, s a csoport kellő intenzitással és kellő időtartam után erre a szintre is felemelkedhet.

- A gyógyító-nevelő csoporttal, a nagycsoporttal, a közösséggel, életével, problémáival foglalkozó témák:

/a nagycsoport szabályai, célja, öntevékeny vezetés, a csoport igényei, önérzete, hatásai, a csoport felelőssége, diszkrimináció, idegenek a körleten, napirend, kihelyezés, autoritás, demokratizmus, stb./

M.M.: "A mi célunk az, hogy közösséget alakítsunk ki. Szembe kell néznünk a nehéz problémákkal is, és szembe kell nézni azzal is, ha ránk mondják, hogy "Te fiu, ezt nem jól csináltad!"
/1. foglalkozás/.

M.M.: "J.Gy. már azt tudja, hogy ha mi itten kivesézzük, vagy szóba hozzuk az ő cslekedeteit,

nem azért van, hogy mi kiturjuk magunk közül, de arra, hogy rádöbbentsük, hogy ez az ut járhatatlan!" /6. foglalkozás/.

Ny.S.: "Itt úgy érzi mindenki, hogy egy külön helyiség, tehát nem is börtönben vagyunk, hanem egy... egy szabadszólás van. Tehát itt bátrabb mindenki. És a saját idegeik, a saját bánataik jobban esik levezetni." /8. foglalkozás/.

B.S.: "Nem szabad úgy beszélni egy emberrel, hogy van még egy dobásod, illetve nincs több dobása. Azért nevelő valaki, hogy megelőzze azokat a dolgokat, amit akar /a beteg/ csinálni: mégpedig ez nem jó utra vezet." /8. foglalkozás/.

K.L.S.: "Jó lenne, ha ha megválaszolna mindenre, amit az ember itt kérdez, illetve... jó lenne!" /12. foglalkozás/.

H.R.: "A börtönnek az a célja, hogy fizikai és lelki szenvedést okozzon az elítélteknek, ezt nem értik meg!? Akkor ne dumáljatok!" /12. foglalkozás/.

M.V.: "Itt vannak nagyon súlyos, nagyon komoly problémák, amik el vannak kendőzve. Igenis el vannak kendőzve. Mert bagatell, apró-cseprő dol-

gokkal foglalkozik itt a csoporton belül, de az igazi nagy problémák azok meglapulnak."

/13. foglalkozás/.

B.I.: "... maguknak itt az a céljuk, hogy meggyógyítsák az embert?" /13. foglalkozás/.

O.Gy.: - M.M.: "Maga szerint ki tehet engem a parancsnok ur a börtönös körletre? - Nem teheti ki! kérem magát senki a gyógyító-nevelő körletről!" /18. foglalkozás/.

Cs.J.: "Na most, két év elteltével egy fegyel-mim sincs. Erre rám raktak egy piros címkét /Különösen veszélyes: a "személyiségzavarban szenvedők diszkriminativ megkülönböztetése/, ami miatt nem mehetek át délutános műszakba. Emiatt rácsos a beszélőm is." /19. foglalkozás/.

P.O.: "Az biztos százados ur, hogy mindenki a pozícióját, aki itt akárhova került, a gyógyító-nevelő csoporton próbálgatja..." /19. foglalkozás/.

H.O.: "...meglátásom, hogy nagyon helytelenül maradt el az a felügyeletnek a meghívása a nagycsoportülésekre. Miért? Miért nem lehet őket meghívni?" /19. foglalkozás/.

O.Gy.: "Miért kell a másikat eltiporni, ha ő gyenge?" "Miért kell azt az embert bántani,

aki nem tudja magát megvédeni, de nem szólni sehova sem, mert ha szól, akkor megverik. Miért kell ezt csinálni? Miért?" /21. foglalkozás/.

P.I.: "Nem lehet velük demokratikusan bánni, mert nem is ismerik a demokráciát, nem tudnak beilleszkedni, akkor tanuljon meg másképpen." /21. foglalkozás/.

H.O.: "De nem csak az elitéltek nem ismerik a demokratizmust, hanem a felügyelet közül is sokan nem ismerik." /22. foglalkozás/.

P.I.: "az öntevékeny szervezet vezetőjét ha választják a börtönön belül, mindenütt haragszanak arra, tehát aki közösségvezető, ezért irigylük, másrészt haragszanak rá, mert elitélt társaival szembe kell állnia..." /22. foglalkozás/.

P.I.: "Meg kell tanítani, hogy mik a jogaink, és hogyan kell cselekedni általában" /23. foglalkozás/.

A bemutatott vélemények érzékeltetik azt, hogy a nagycsoport fejlődése kilépett a kezdeti stádiumból, s kedvezőbb előjelek kibontakozását jelzik. Ez pozitív tendencia, jelentőségét a "környezet" már ismertetett jellegzetességei /totalitás, merev autokratizmus és

a hagyományozódott, ujratermelődő kedvezőtlen, korszerűtlen "légkör"/ különösen hangsúlyozzák. Ugyan-
is az ilyen körülmények között hosszú éveket töltő
emberek számára a példában is megfogalmazott "sza-
badszólás", félelem nélküli légkör /ahol szabadon
elmondhatja problémáit, kétségeit, kérdéseit és azok-
ra választ kap, ahol a vezetők egyenrangúak vele/
nagy élményt, emberi felemelkedést jelent. Kitágul
a szociális tanulás lehetősége számukra, amely biz-
tosítja a közösség életében, irányításában való ak-
tív részvételt, s ezen keresztül eljutnak saját ma-
guk kontrollálásának és irányításának felismerésé-
hez is. Az általuk kialakított közösségben a személy
formálódása is erőteljesebben, mélyebben és gyorsabban
mehet végbe.

A szakirodalom ezt a szintet "haladónak" ismeri, ahol
a csoport tervez, aktív, szervez és egyenrangúságra
törekszik. Elsősorban az együttélésből fakadó problé-
mákat igyekszik megoldani.

Véleményünk szerint jelen körülmények között a bün-
tetésvégrehajtás keretei között e szint elérése re-
ális lehetőségként veendő figyelembe.

- Subgroupok-kal kapcsolatos témák:

E csoportban szereplő témák tartalmilag többnyire

az előző csoporthoz sorolhatók, de jelentőségük miatt külön, s kiemelten foglalkozunk velük. Mint a 9. sz. táblázatból is kitűnik, e témakör végigvonul a nagycsoportmunka egész folyamatán - sokkal nagyobb hatással, semmint azt a táblázatból ki lehetne olvasni.

A vizsgálat indításakor tapasztalt alcsoportok a nagycsoportmunka folyamán mindvégig fennmaradtak. A szocializált subgroup-pok változatlanok, érintetlenek maradtak. Surlódások nem vagy csak jelentéktelen mértékben fordultak elő. Elsősorban a beteg-normális állapot megítélés terén jelentkeztek vélemény eltérések. Ezt jelzik az alábbi jegyzőkönyvi részletek:

B.E.: "... akkor a két zárka legyen tiszte elvonós zárka..." /1. foglalkozás/.

B.I.: "... jogosan vetik fel a pszichopáták is a kérdést, mert... ugyanugy a sima elvonósok is," /2. foglalkozás/.

K.I.: "Miért kell nekünk idejönni!? Járjanak csak a betegek, a gyógyósok! Még lassan, ha sokat hallgatom a hülyeségüket, magam is pszichopata leszek!" /13. foglalkozás/.

H.I.: "Sok bajunk van az alkoholosokkal! Mi a fenének vannak itt? Csak lenéznek minket, de ők ugye vendégségben érzik magukat..." /20. foglalkozás/.

B.L.: "... ha tehát a pszichopatáknak nincs az a lehetőség megengedve..." /23. foglalkozás/.

A 4 - 5 fős antiszociális alcsoport nagyfoku feszültségkeltő hatást gyakorolt a csoportra. A csoporttagok féltek az erőszakosságuktól, fenyegetéseiktől és agresszivitásuktól, melyet együttes fellépéssel, sőt tettlegességgel is demonstráltak. A nagycsoport elég védelmet jelentett a sértetteknek ahhoz, hogy problémáikat feltárják és kritikájukat nyíltan megfogalmazták.

Ny.S.: "hogya összeáll három pali, akkor akarják uralni a mezőnyt. Hát ez nem megy."
/1. foglalkozás/ "Három fő nem csinálhat terrort, ugye?"

Ny.S.: "... beszélnek és uszitanak, mert esetleg a jókat nem akarják elfogadni!" /5. foglalkozás/.

K.L.S.: "... kéremszépen, most én nem akarom megsérteni azt a két-három embert, de azért az a három ember a börtönnek a réme, és kéremszépen csinálják itt a műsort, még meg sem lehet mozdulni, nem merek elmennei a trepnin sem, félni kell, hogy megpofoz, vagy mit tudom én..."
/20. foglalkozás/.

Az antiszociális alcsoport tagjai nem szeretnek dol-

gozni, a szabályokat tudatosan, tüntetőleg megszegik. A csoporton kívüliek többsége nehezen viseli el még a "szelidebb" anomáliának minősülő megnyilvánulásait is.

M.M.: "Azok az emberek, akik kijönnek, direkt destruktív módon sokszor, meztláb, félmeztlenül stb." /22. foglalkozás/.

Ny.S.: "... náluk jobban kilóg a lóláb, hogy így mondjam, van négy-öt ember, aki nem dolgozik." "Van akinek jogos, hogy orvosilag nem tud dolgozni..., de egy-kettő mindig akad ilyen is, aki valamilyen indoknál fogva nem dolgozik"/23. foglalkozás/.

B.G.: "... mindenki takarított, mindenki tudta a feladatát, de az a három-négy ember tüntetőleg nem dolgozott." /1. foglalkozás/.

Az antiszociális subgroup tagjai a nagycsoport üléseken a nyílt szembeszegülést is vállalták.

O.Gy.: Itt maga nem százados" Maga mondta! Hogy itt mindeki egyenlő! Akkor pedig ne tanítson!"... /13. foglalkozás/.

A szembeszegülések a subgroup tagjainál megfigyelhe-

tő büszkeséget váltott ki: nézzétek, ezek vagyunk mi! bátrak! mi képviseljük az igazságot! - érzések és gondolatok tükröződtek a tekintetükön. A háttérbe húzódók és azok, akik a csoport történéseit nem tudták követni, valamint a passzívítással tüntetőleg magukat kívülállónak mutató alkoholistálcsoport tagjai ilyenkor felnevettek és várták a folytatást, a cirkuszt. Az aktív többségnél azonban a felháborodás nyilvánul meg, sokszor világosan éreztetve a szembeszegülővel, hogy szavai nem az igazságot, de tiszteletlenséget fejeznek ki.

Ha a nagycsoport tiltakozása erőteljes és határozott volt, az antiszociális alcsoport visszahúzódott. Több esetben a visszahúzódásuk még a következő ülésen is tartott.

Pozitivuma a tárgyalt alcsoportnak, hogy aktivizálta a nagycsoportot, valamint példát mutatott, ha áttételesen is, hogyan lehet és kell a csoporttársak problémáit tolmácsolni, érdekeiket védeni.

J.Gy.: "... foglalkozni kell B.S. ügyével, aki eleget ült már itten, hogy hazamenessen!"

/12. foglalkozás/.

A nagycsoport hatására, az utolsó üléseken a subgroup felbomlásának jeleit figyelhettük meg, egymás meg nem

értése intim szférában, homoszexualitás megítélése, egyéni érdek - áthelyezés - indította meg a folyamatot.

Először B.S. elhatárolódását tapasztaltuk. Szembeke-
rült saját alcsoportjával, mert egy bizonyos határon
tul /amikor egy légynek sem vétő, gyógyult elmebeteg,
nem dolgozó, vásárolni nem tudó, kapcsolatot nem tar-
tó betegtársuk kifosztását tervezték/ már nem tudott
azonosulni velük. A mélyen szunnyadó lelkiismerete
feltámadt, becsstelennek érezte volna magát, ha részt
vesz a dologban.

Sz.J. kivált a subgroup-ból. Saját érdekében tette
- remélte, hogy más intézeti részlegbe kerülhet ez-
által. Pozitivuma és bizonyítéka az a tény, hogy a
nagy csoport nyomására is tette ezt, s hogy a személyi-
ségének fejlődése is meghatározó volt elhatározásában.
Ugyanis a csoporttal szemben kötelezettséget vállalt,
tudniillik, hogy új helyén nem lesz vele probléma,
és azt teljesítette.

B.S.: "Öcsém! Barátok maradhatunk továbbra is,
de ez, kicsit sok, sok, tudod!" /21. foglalkozás/.

Sz.J.: "Nem vagyok én jellemtelen, hogy bele-
megyek a fegyelmi. Dolgozok rendesen, akkor
nem tudnak fenyegetni." /24. foglalkozás/.

- Intim témák

A tabuknak két csoportja került felszínre a nagycsoportmunka folyamán: a homoszexualitással és tiltott tevékenységgel kapcsolatos /tiltott szerencsejáték, üzletelések/ problémák. /21, 78/.

A "tabu-témák" felvetése, megbeszélése, a vezetők, a nagycsoport iránti bizalom megnyilvánulásaként értékelhető.

- A vezetőkkel, vezetéssel kapcsolatos témák

/autoritás, csoport igényei, a bánásmód, nevelési módszer, stb./

Sz.J.: "Hát akkor, hogy jelentsük magának, amikor maga is ugyanazt csinálja, mint a felügyelet!" /19. foglalkozás/.

O.Gy.: "Egyszerűen ezt a gyógyító-nevelő csoportot nem tudják irányítani, önöknek jogukban áll azt csinálni, hogy feloszlassák!" /19. foglalkozás/.

H.O.: "És az, hogy az én, az én magánügyemben ki vagyok, meg mi vagyok, nem a Hadnagy Urnak, sem a Százados Urnak, és egyetlen egy elítélt társnak semmi köze. És nehogy má, önök állandóan ezt fitoktassák, ha egyszer én magának nem felelek meg, akkor mint maga is egyenrangú

csoporttárs jelen."

"Mi joga járóják le maguk az embert állandóan, meg az egyéniségét, vágnak le, tipornak széjjel. Kérdezem én?" /21. foglalkozás/.

P.I.: "... több idő jusson a csoportra és ezzel is foglalkozzon a nevelő... külön kell a csoportokkal és egyénekkal foglalkozni, van akivel többet, van, akivel kevesebbet..." /22. foglalkozás/.

B.I.: "Önök is a nagycsoportnak tagjai!" /23. foglalkozás/.

O.Gy.: "Például van két pszichológus ur, többet kellene az emberrel foglalkozni. Ha az egyik pszichológus nem bírja, akkor átveszi a másik." "... de azért hatvan százalékban, hetven százalékban, ha többet foglalkoznának vele, biztos, hogy haszna lenne!" /23. foglalkozás/.

A nagycsoportmunka során megváltozott a vezetőkkel szemben támasztott igény minősége. Míg a csoportmunka első fázisában elsősorban a kiszolgálást követelték, a második fázisban a személyiségformálás igénye bontakozik ki.

2./ Az aktivitás változása

Az aktivitás vizsgálatát a csoport és egyének vonatkozásában végeztük. A csoport vonatkozásában az interakciók számának grafikus ábrázolásával /2. ábra/ érzékeltetjük az ülésenkénti aktivitás mutatóját, egymáshoz viszonyított változásait. Az összes interakción belül a "beteg" "személyzet" interakció arányát és gyakoriságát szintén grafikonon mutatjuk be.

Az interakciók számszerűsége ülésről-ülésre nagy hullámzást mutat. E jelenség a szakirodalomból is ismert.

Balázs Piri Tamás és Fonyó Ilona /11/ írták:

"A nagycsoport nem képes tartósan ezen a szinten", és intenzitással működni. Az interakciók számának csökkenése nem a csoport regresszióját jelenti /különösen akkor, ha arra gondolunk, hogy a tartalmi oldal az egyik meghatározó tényező/.

A 2. sz. ábra adatai szerint a személyzet interakcióinak változása lényegesen mérsékeltebb és kiegyensúlyozottabb. Az ötödik nagycsoportülésen tapasztalható nagyobb mértékű növekedés. /Ezt feltehetően a karácsonyi ünnepek alatt felgyülemlett feszültségek "robbanása" okozta./

Az aktivitás megnyilvánulási formáiból levont meg-

állapításokat differenciáltabban kell értelmezni.

Csak a számszerűsége /gyakorisági mutató/ való orientálódás pszichológiai szempontból félrevezető lehet. A nagycsoport ülése, mint pszichológiai szituáció, igen összetett. Ezért figyelembe kell venni azt is, hogy esetenként egyes csoporttagok /akkor még a vezetők is!/ hosszú monológjaikkal "elnyomják" a csoportfolyamatok érvényesülését. A nyert adatok /ha ezt a tényezőt nem vesszük figyelembe/ félrevezetőek lehetnek.

A hosszú, 3 - 5 - 10 perces monológok a vizsgált időszak első fázisában sűrűn megjelenő képletként volt megfigyelhető, s különösen a vezetők estek ilyen hibába. A csoport aktivizálása helyett esetenként maguk igyekeztek "ex katedra" meggyőzni valamiről a csoport tagjait. Különösen jellemző volt ez a pedagógus végzettségű vezetőkre. Ugyanakkor a pszichológusok nem éreztek erre késztetést. A második fázisban a tudatos odafigyelés és a gyülemlő tapasztalatok hatására a monológok száma lényegesen csökkent és helyükbe a dialógusok léptek. Ezt tükrözik a 2. sz. ábra 13, 20, 23, 24. foglalkozás mutatói is. A 22. foglalkozáson mind a vezetők, mind a betegek ismét hosszú monológokat produkáltak.

A legnagyobb aktivitást kiváltó témák egy-egy ülésen

belül a következők voltak:

televízió, öntevékeny vezetés, subgroup-pok, kihe-
lyezés a csoportból, csoporttag ügye.

Ezek váltották ki a legnagyobb vitát, e témákhoz
szóltak hozzá legtöbbször az egyes ülések folyamán.

Egyének aktivitását 11 ülésen rangsorskálák felállí-
tásával vizsgáltuk. A rangsorskálákon csak az un.
személyiségzavarban szenvedőket tüntettük fel.

10. sz. táblázat

Rangsorskálák

Jelmagyarázat: x: antiszociális subgroup tagja
v: közösségvezető

1. ülés:

Rang-sor	Név	inter-akciók száma
1.	Ny.S.v	42
2.	B.L.	12
3.	B.S. x	10
4.	K.L.S.	8
5.	P.S.	6
6.	D.S. v	6
7.	T.E.	3
8.	H.R.	2
9.	J.V. x	2
10.	B.I.	2
11.	H.O.	1
12.	V.B.	1
13.	P.M.	1

2. ülés:

Rang-sor	Név	inter-akciók száma
1.	Ny.S.v	66
2.	Sz.J.x	19
3.	B.S. x	10
4.	D.S. v	6
5.	B.I.	6
6.	G.K.	4
7.	R.I.	4
8.	H.O.	3
9.	T.E.	2
10.	J.V. x	2
11.	K.J. v	2
12.	P.L.	2
13.	H.J.	2

3. ülés

Rang-sor	Név	interakciók száma
1.	Ny.S.v	37
2.	D.S. v	14
3.	B.I.	9
4.	J.V. x	8
5.	K.J.	8
6.	Sz.F.	6
7.	T.E.	5
8.	B.J.	5
9.	P.S.	4
10.	V.J.	2
11.	G.K.	2
12.	P.I.	1
13.	H.R.	1
14.	P.L.	1
15.	P.I.	1
16.	B.V.	1

5. ülés

Rang-sor	Név	interakciók száma
1.	Ny.S.v	48
2.	J.V. x	22
3.	B.I.	14
4.	H.O.	11
5.	B.L.	9
6.	D.S. v	9
7.	Sz.J.	7
8.	K.J.	7
9.	V.J.	5
10.	P.L.	4
11.	B.J.	3
12.	K.L.S.	2
13.	G.K.	1
14.	P.I.	1
15.	T.E.	1

9. ülés

Rang-sor	Név	interakciók száma
1.	Ny.S.v	17
2.	K.L.S	17
3.	B.I.	13
4.	B.J.	12
5.	B.S. x	8
6.	Sz.F.	3
7.	D.S. v	2
8.	P.I.	2
9.	H.J.	1
10.	K.J.	1
11.	H.R.	1
12.	V.J.	1

12. ülés

Rang-sor	Név	inter-akciók száma
1.	J.Gy.x	23
2.	Sz.J.x	20
3.	Ny.S.v	13
4.	B.I.	12
5.	K.L.S	9
6.	D.S.v	5
7.	B.S.x	5
8.	T.E.	3
9.	B.L.	2
10.	H.R.	1
11.	B.V.	1

13. ülés

Rang-sor	Név	inter-akciók száma
1.	Sz.J.x	27
2.	Ny.S.v	26
3.	H.O.	21
4.	K.L.S	20
5.	B.L.	17
6.	O.Gy.x	17
7.	B.I.	16
8.	G.K.	14
9.	O.S.v	9
10.	B.J.	8
11.	J.Gy.x	6
12.	V.J.	4
13.	H.I.	1
14.	L.L.	1
15.	K.J.	1
16.	B.V.	1
17.	K.L.	1

20. ülés

Rang-sor	Név	inter-akciók száma
1.	K.L.S.	21
2.	Ny.S.v	20
3.	B.I.	16
4.	O.Gy.x	9
5.	Sz.J.x	7
6.	P.I.	7
7.	D.S.v	6
8.	H.I.	6
9.	K.J.	4
10.	P.L.	4
11.	V.J.	4
12.	B.V.	3
13.	B.J.	3
14.	H.O.	3
15.	K.L.	2
16.	P.I.	2
17.	L.L.	1
18.	P.S.	1

22. ülés

23. ülés

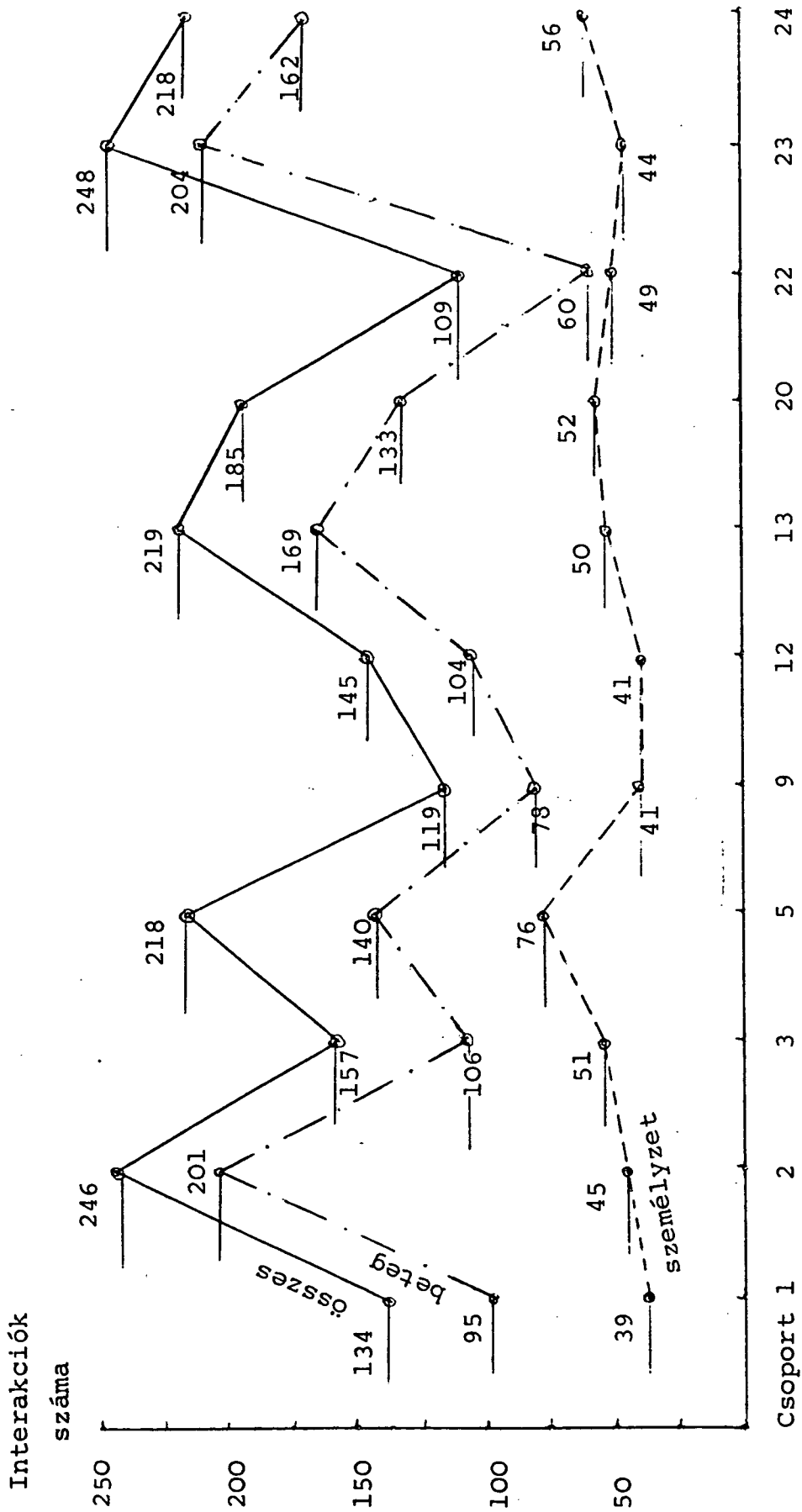
24. ülés

Rang-sor	Név	inter-akciók száma
1.	Ny.S.v	15
2.	Sz.J.x	6
3.	P.I.	6
4.	H.O.	4
5.	J.V. x	3
6.	B.I.	3
7.	P.L.	2
8.	K.L.S.	2
9.	Sz.F.	1

Rang-sor	Név	inter-akciók száma
1.	Ny.S.v	47
2.	H.O.	35
3.	B.I.	24
4.	O.Gy.x	17
5.	K.J. v	15
6.	J.V. x	12
7.	B.L.	10
8.	D.S. v	9
9.	K.L.S.	4
10.	D.S. v	4
11.	L.L.	2
12.	H.I.	2
13.	T.E.	1
14.	P.I.	1
15.	G.K.	1
16.	B.S. x	1
17.	H.I.	1

Rang-sor	Név	inter-akciók száma
1.	Ny.S.v	36
2.	K.L.S	20
3.	H.O.	15
4.	J.V. x	14
5.	B.I.	14
6.	D.S. v	11
7.	O.Gy.x	11
8.	B.S. x	9
9.	K.J.	7
10.	Sz.J.x	7
11.	T.E.	6
12.	Sz.F.	1

Interakciók számszerű alakulásai:

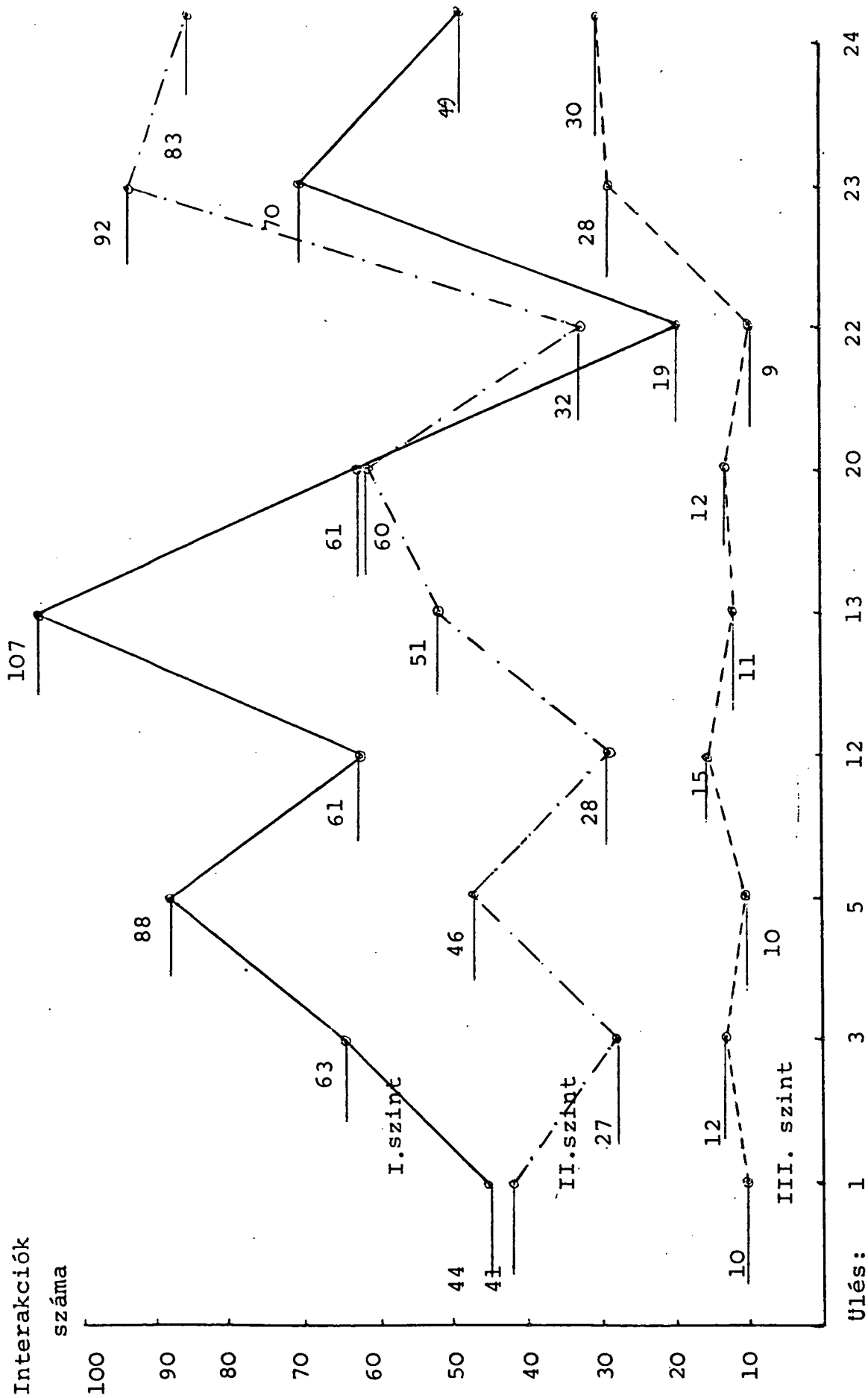

Ny.S. az öntevékeny vezetői csoport irányítója. Indit, irányít, értelmez. Az aktivitási rangsorkálákon a 12., 13., 20. ülések kivételével az élen van. Ebben az időszakban az antiszociális subgroup hatása a legnagyobb. Ny.S.-nál megfigyelhető, hogy a kiemelkedően magas interakcióinak száma a II. fázisban nagyságrendben a - a 22. ülés kivételével - azonos a 2., esetenként a 3. helyezettel. A nagycsoportokon, a mindenkori létszám kb. 50 % teljesen passzív, interakcióinak száma 0, vagy 1. Ezek a csoporttagok komoly problémát, s rendszerint nehéz nevelési feladatot jelentenek a nevelőknek és a pszichológusoknak. Feltételezhetően az intenzív, gyakori egyéni /pszichoterápiás/ foglalkozásokkal lehetne oldani passzivitásukat és felkeltetni érdeklődésüket.

A Hill-féle interakcióelemzés felhasználása a terápiás csoportfolyamatok vizsgálatában

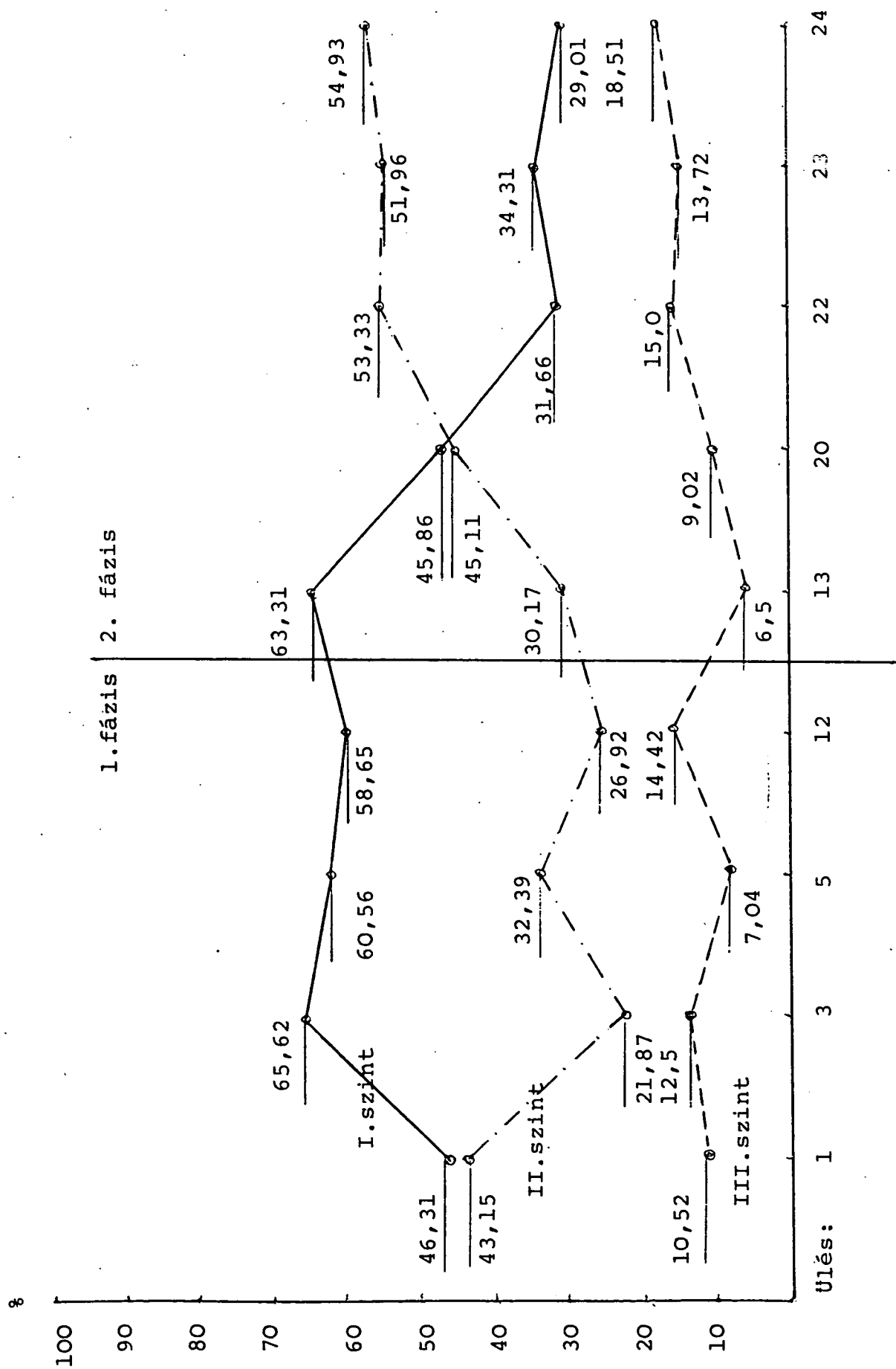
Az interakciók számszerű alakulásának összevetésével /2. ábra/ nem állapítható meg az, hogy történt-e a nagycsoportmunka során fejlődés, a terápiás folyamat melyik szintjén valósul meg a csoporttevékenység. A témák elemzése során nyertünk ugyan erre vonatkozóan is adatokat és tapasztalatokat, de a csoportmunka változásait, dinamikáját nem tudtuk megfelelően érzékelteni.

Hill-mátrix terápia szintjeinek
számszerű ábrázolása

Hill-mátrix terápia szintjei-
nek százalékos ábrázolása

Interakciók

A Hill-mátrixot kilenc nagycsoportülésen alkalmazva összehasonlítható adatsort kaptunk.

Első lépésként a három Hill-fázis alapján az interakciók számának összevetését végeztük el /3.sz. ábra/. Az ábráról leolvasható helyzetkép első rátekintésre a más uton nyert információkat, s a gyakorlati tapasztalatokat látszik alátámasztani. Szembeötlő, hogy a 20. foglalkozáson és azt követően "történt valami". Azonban nem tekinthető igazolásul, mert az üléseként jelentősen változtak, eltértek az összinterakció-számok, így természetesen befolyásolták a bennük levő arányokat is. Ezért összehasonlíthatatlanok!

Keresni kellett olyan megoldást, amellyel az egyes ülések történései közös nevezőre hozhatók és adatok összehasonlíthatók egymással.

A közös nevezőt a százalékos viszonyításban találtuk meg: az abszolút nagyságrendtől függetlenül egy-egy ülésen elhangzott interakciók száma: 100 %. Ezen belül a terápiás szint arányait mindig azonos léptékkel össze lehet hasonlítani! /4. ábra/

A 4. ábra egyértelműen tükrözi a vizsgált nagycsoportülések terápiás helyzetét, illetve a terápiás

helyzet változásait a nagycsoportmunka folyamán. Az ábrázolt változások teljes mértékben azonosak az interakciók tartalomelemzése során regisztrált és a gyakorlatban megfigyelt változásokkal.

A kísérlet változó tényezőjének a/2. fázisban a csoportülések számának havi 10 alkalomra, ezen belül a személyiségzavarban szenvedő betegek nagycsoport-üléseinek heti két alkalomra való növelése/ hatása a grafikonról jól érzékelhetően leolvasható. Csökkent az előkészítő szintű interakciók aránya, s a munkafázisokban határozott emelkedés mutatkozik.

3./ Jellegeztes szerep-magatartások változásai

A II. fejezetben bemutatott jellegztes egyéni típusokat megszemélyesítő betegeknél a csoportmunka folyamán több vonatkozásban határozott, vagy kevésbé érzékelhető változásokat tapasztaltunk.

Intravertált típusu betegek, pl.: H.I., H.J..
teljes befeléfordulásuk a vizsgált időszakban oldódott. Meglepő volt a nagycsoportban megszólalásuk. H.I. először a 9., majd 18., 23. foglalkozáson aktivizálódott. H.J. csak a 23. foglalkozáson engedett zárkózottságából. Még szembetűnőbb L.L. fejlődése, aki a 13. foglalkozástól kezdve aktivizálódott.

Extravertált típus jellegzetes megszemélyesítője:

K.L.S. Tulzott és azonnali megnyílása ismeretlen emberek előtt, s azoknak a saját intim dolgaiba való beavatása - számára sok problémát okoz. Ugyanis visszaélnék bizalmával, őszinteségével.

A nagycsoportban a bűnbak szerepét is rá osztották, amit "hősiesen", szinte büszkén visel. Minden csoportülés szereplője, aktivitása az utolsó helyezésektől a 2. helyezésekig változott./33/.

A viccelő-jópofa szerepében B.I. található, aki könnyű sodorhatóságával indulatai által is vezérelve ugrasztható. A témákat, illetve azok hátterét későn ismeri fel, ezért hozzászólásai derültséget váltanak ki.

A "vezető" típus jellegzetes megszemélyesítője: Ny.S. Kezdetben egyesült benne a formális és informális vezető. A tulzott autoritikus irányító tevékenysége, a mások elnyomása, a folyamat vége felé a csoport szembenállását váltotta ki. Az informális vezető szerepétől megfosztották és nyílt támadások érték formális beosztásában is.

A gátlásos, szorongásos és a beilleszkedési zavarokkal küzdő betegek: K.J., G.J., illetve H.R. esetében is oldódás tapasztalható. Különösen K.J. esetében

vált ez szembetűnővé, aki közösségvezetői megbízást /sportfelelős/ nyert.

Az antiszociális típus megszemélyesítői J.V., J.Gy., O.Gy., B.S., Sz.J., L.Gy. A csoport nagy nyomást gyakorolt rájuk, kezdetben úgy látszott, hogy sikertelenül, de a vizsgált folyamat vége felé /más hatások közreműködésével is: pl.: Sz.J. átmeneti csoportba helyezés lehetősége/ megmutatkoztak pozitív tulajdonságaik is, pl.: közösségvállalás, segítőkészség, lemondás, stb.

Kirajzolódtak az antiszociális beállítódásuk mélységei is, illetve megmutatkoztak az antiszociális viselkedésüket kiváltó okok is.

Tapasztalt antiszociális rangsorskála

/a fokozódó antiszociális beállítódás irányába növekvően:/

B.S. < Sz.J. < O.Gy. < L.Gy. < J.Gy. < J.V.

A rangsorskála "leggyengébb" helyzetében B.S. és Sz.J. állnak. Eltávolodásukat, sőt elszakadásukat a subgrouptól "természetes" jelenségnek vehetjük.

Megmutatkoztak azok a pedagógiai lehetőségek, amelyekkel befolyásolhatóak, megragadhatóak, pl.: zeneszere-
tetük /8,9/.

klinikai tapasztalatok alapján a szakirodalom beszámol a nagycsoportban kialakuló különböző szerep-magatartási típusokról. Fazekas Ilonáék /24/ megfigyeltek néhány jellegzetes, ismételten fel-felbukkanó típust. A szakértő mindent, mindenkinél jobban tud, beleszól, bírálja a csoport vezetését is, s tanácsokkal lát el mindenkit. A konformista nyíltan a vezető mellé áll, véleményében hangsúlyozottan osztozik. A rebellis minden ellen - finoman - lázad, semmi sem elég, nem elfogadható, nem jó a számára. Az intrikus konfliktusokat szeret előidézni, és nem bánja, ha nem szeretik, ha nyelve és rosszindulata miatt félnek főle. A rejtőzközők a háttérbe vonulnak és verbálisan passzívok, de a történéseket figyelemmel kísérik. A felsorolt szerep-magatartások az általunk vezetett nagycsoportban is ismertek. A klinikai gyakorlatban nem számoltak be antiszociális típusról, mely nálunk jellemző.

4./ a nagycsoport döntései

Legjelentősebbek közül bemutatásra kiemeljük az alábbiakat:

- öntevékeny vezetők választásai /8., 18., 20. foglalkozások/,
- B.I. fegyelmi ügyében a bűnösség-vétlenség megállapítása.

- Sz.J. kihelyezési ügye. A parancsnok a nagycsoport hatáskörébe engedte át döntési jogát!

Rizikóvállalás: amennyiben Sz.J. új helyén fegyelmetlenkedik, a gyógyító-nevelő csoport tagjai nem kerülhetnek többé az átmeneti csoportba!

A csoport megszavazta a bizalmat Sz.J.-nek /24. foglalkozás/.

/Megjegyzem: Sz.J. azóta problémamentesen szabadult! /

A vizsgált nagycsoportmunka talán legkiemelkedőbb eredménye volt e döntés. A parancsnok részéről a nagycsoportmunka iránti legmagasabb elismerés fejeződött ki abban a gesztusban, hogy saját, szuverén hatáskörét a nagycsoport döntésének engedte át. A csoporttagok eleinte nem értették igazán, hogy egy nagy lehetőség részesei, s tulajdonképpen a parancsok így velük partnerkapcsolatot létesített. Amikor tudatára ébredtek ennek, valamennyien, Sz.J. is, akiről döntöttek, a nagycsoport többi tagjai is, akik a sorsáról határoztak, feladatukat a legmélyebb felelősségérzettel végezték. Megrendítő hatással volt ez Sz.J.-ra, aki tudatában volt, hogy az átmeneti csoportba helyezésre nincs remény, mert addigi magatartásával ennek lehetőségét elvesztette. Megrendítette őt a csoporttársak számára kedvező határozata, mert a megszokott, börtönkörülmények között természetes reakció - a bosszu, az akadályoztatás helyett - amire saját bevallása szerint is rászolgált

volna a csoporttársai részéről, bizalmat és segítséget kapott. Ugyanakkor a csoport tagjai is vállalták azt a felelősséget, amit döntésükkel magukra vettek. Felnőtté váltak ezzel az aktussal, s megéreztek a közösség melegét.

5./ Konfliktusmegoldások

A betegek életviteléből is, bűncselekményük erőszakos jellegéből, valamint a börtönélet sajátágaiból fakadóan is, a problémarendezés elfogadott és általános módja az agresszivitás, mely lehet kifelé és önmaga felé irányuló. A verekedések, elítélttárs bántalmazása, szándékos egészségrombolások, suicid kísérletek, mind megszokott jelenségek. A nagycsoport tanulási, gyakorlási lehetőséget nyújt tagjainak ahhoz, hogy problémáikat verbális úton rendezzék. A nagycsoportban éltek is e lehetőségekkel.

- H.O. - J.V. konfliktusa. /Régi homoszexuális fűtöttségű kapcsolatból adódó probléma./ A nagycsoport elemezte a történeteket, hátterüket, és mindkét félnek a hibáit feltárták. A konfliktus megszűnt. /22. foglalkozás/.

Jelentős fejlődésnek lehettünk tanui: a két csoporttag tudatosan, a csoport elé hozta nézeteltérésüket, feszültségüket. Itt eleinte megpróbálták érveiket nyu-

godtan előadni, de csakhamar hangos szóváltás, indulatkitörés következett be. J.V. azzal vádolta H.O.-t, hogy régi, szexuális színezetű /nem bizonyítható/ kapcsolatokkal zsarolni próbálja. Eszközül egy régi J.V. által írt levelet használt. A csoporttagok kérdéseikkel, mellyel az akkori kapcsolatokat igyekeztek feltárni, a kedélyeket lecsillapították. H.O. kemény bírálatot kapott csoporttársaitól és a jelenlevő pszichiátertől. J.V. pedig súlyos fenyegetéseiért annak esetleges következményeivel nem számoló indulataiért kapott bírálatot. Mindkét fél elítélésben részesült. Megnyilvánulásaikból és az ülést követő napok magatartásából arra lehetett következtetni, hogy a csoport véleményét elfogadták.

- B.S. - J.V. - J.Gy. konfliktusa. /Mindhárom az antiszociális subgroup tagja/ B.S. nem bírta elviselni J.V. - J.Gy. viselkedését a gyengék, az önmagukat megvédeni nem tudókkal szemben. Igazságérzete fellázadt és szembekerült alcsoportja tagjaival. A nagycsoport segített B.S.-nek helyzete tisztázásában.

/23. foglalkozás/.

Erről több helyen és néhőpontból e dolgozatunkban beszámoltunk.

6./ Tapasztalható jellegzetes ellenállások

Az ellenállások teljes körű vizsgálata nem célja érekezésünknek. Csak a könnyen felismerhető ellenállások megfigyelése és esetlegesen a büntetésvégrehajtás kezeiben specifikusan megnyilvánuló ellenállások rövid jellemzésére vállalkoztunk. A pszichoterápiás koncepció ismeretében feltárható ellenállások megfigyelésével foglalkoztunk, noha bizonyos anomáliák a szex-krimen-incest késztetések vagy a büntudat és bűnhődési szükséglet /mint ellenállási "források" a mi körülményeink között is speciális vizsgálatot érdemelnének /82/.

Ezért csak a primitív-mindennapi-vulgáris észlelhető ellenállások bemutatását végezzük:

- Késés: a klinikai viszonyok között megszokott jelenség - a büntetésvégrehajtásban a csoportos mozgás következtében ez nem, vagy csak elvétve jelentkezik.
 - Hallgatás: a nagyon sok információt hordó csend, mely a klinikai és a Pszichoterápiás Hétvégek nagycsoportjára is jellemző, nálunk nem alakult ki /Csak max. 10 - 20 sec./.
- Tapasztalataink szerint mindig van valaki, akit a szólás, a kérdés lehetősége /Börtön!/ sietésre ösztönöz. Esetenként a formális ve-

zetők érezték kötelességüknek a csend "megtörését".

- Elmaradás: többször előforduló jelenség. Egyesek nem akarnak a foglalkozásokon részt venni /sértődés miatt egészségügyi okra, stb. hivatkoznak/.
- Panasz monotonia: hoples-coples egyes csoporttagokra jellemző /T.E., Sz.F., D.S., K.L.S./.
- Acting out: jól megfigyelhető, sűrűn jelentkező ellenállási forma /felugrás, felnevetés, társ megütése, kirohanás formájában jelentkezik/.
- Nonverbális viselkedések is jelzői lehetnek:
székrecsegés, izgés-mozgás, eltekintés, malmozás, kalimpálás.
- Ellenállásként értékelhető egyes "primitív" témák, /pl. tv/ makacsul ismétlődő - legváratlanabb helyzetekben megnyilvánuló - jelenléte az üléseken.
- Ellenállásnak éreztük az első időszakban a nagy csoportüléseken a betegek részéről a kényelmes dependenciájukhoz való ragaszkodást is. A vezetőktől az atyai gondoskodást várták el, önállósodni, felnőtté válni nem kívántak.
- Esetenként a téma tulbeszélésében is felfedezhetők a pszichés ellenállás jelei.

7./ A vezetés vizsgálata

A pszichoterápiás nagycsoport vezetése sokrétű, bonyolult, nagy felkészültséget igénylő tevékenység.

A nagycsoportmunka során annak dinamikáját úgy irányítani, befolyásolni, hogy az kedvező irányba változzon, csak a körülmények számbavételével lehet. A csoport belső történéseit is észlelnie, értékelnie és értelmeznie kell. Szükség esetén radikális beavatkozás is elkerülhetetlen. A vezető minden megnyilvánulása a csoportfolyamatokra hatással bír, ezért felelőssége fokozottan nagy. A bonyolult, sokrétű hatásmechanizmusból csak két feladat megfigyelésére és megválaszolására vállalkoztunk.

1./ A vezetési stílusok hatása

A vizsgálat során kipróbáltuk a non-direktív vezetés néhány változatát. A tapasztalatok röviden az alábbiak szerint összegezhetők:

- A büntetésvégrehajtásban a mi tapasztalatunk szerint a kezdő nagycsoportokon nem válik be teljesen a passzív /szabadjára engedő/ vezetési stílus.
- A dependencia fokozatos oldására a konfrontáló, sőt a személyesen vitatkozó, érvelő stílus a legalkalmasabb.

- A terápiás szint emelkedésével az interveni-
áló - interpretáló stílus az, amely tapasztala-
tok szerint a folyamatot előbbre viszi.

- A pszichoterápiás nagycsoportban egy vezetőre
nagyon nagy teher hárul. A legdinamikusabb és a
személyzeti megbeszéléseken legjobban feldolgo-
zott ülések azok voltak, ahol 2 vezető egyenran-
gu félként dolgozott /M.M.-L.K./ és a személyzet
többi tagja is megfigyelőként jelen volt /pl.

24. foglalkozás/.

2./ Feszültségszabályozás

A büntetésvégrehajtásban folyó pszichoterápiás munká-
val foglalkozó szakirodalom /Csetneki, /1978/, Raffai
/1982/, Didato, /1973/ a feszültségszabályozás helyett
csak annak szűkebb formáját - mely a büntetésvégrehaj-
tási rend biztonságát is szolgálja - a feszültségcsök-
kentést említi. Erre tesz ajánlást a módszertani utmu-
tatójában Magyar Miklós /57/ is. A nagycsoportmunkánk
során esetenként feszültségnövelés eszközével is él-
tünk - s a csoportdinamika előrevitele érdekében kellett
is élnünk. Ennek alapján úgy véljük, hogy a büntetés-
végrehajtásban célszerűbb a klinikai gyakorlatban el-
fogadott feszültségszabályozás kifejezést használni.
Véleményünk szerint ebbe a kategóriába sorolhatók a

következő törekvéseink:

- a./ A feszültségszabályozást, ezen belül feszültségcsökkentést is szolgálták az ülések végén megtartott összefoglalások, melyben a nagycsoport-ülés során a felvetett, de meg nem válaszolt kérdéseket, problémákat is érintettük ilyen céllal.
- b./ A feszültségszabályozás egyik hatásosnak bizonyult lépését alkalmazta L.K. munkatársunk, amikor az általa vezetett nagycsoportülésen /21. foglalkozás/ a robbanó feszültséget - a tömegverekedés megelőzése érdekében - úgy vezette le, hogy felugorva magára vonta a figyelmet és 1 perc néma csendet rendelt el. Eljárása szokatlan volt: nemcsak látványos megmozdulása miatt, de az üléseken teljesen szokatlan parancsszava miatt is.
Eredménye: a csendet követően mindenki megkönnyebült, felsóhajtott.
- c./ A feszültségszabályozás sajátos módját, a "feszültségnövelést" vettük igénybe a 6. foglalkozáson, amikor a vezető B.S. ügyében a csoport felelősségét vetette fel ily célból: "És úgy érzem, hogy nemcsak a nevelők, pszichológusok, hanem a csoporttársak is..."
- d./ A feszültségnövelés eszközehez tudatosan folyamodtunk több esetben, amikor kényes témáknál az érzé-

kelhető növekvő ellenállást szándékoztuk leküzdeni vélemények ütköztetése, konfrontációja segítségével. Ezt a változatot azonban csak a csoporttagok személyiségének alapos ismerete alapján és a terhelés bizonyos mértékű fokozását elviselni képes betegeknél szabad alkalmazni.

e./ Tulajdonképpen feszültség szabályozás, feszültségcsökkentés történik minden olyan esetben, amikor a tagok a nagycsoport ülésére magukkal hozott /korábban felgyülemlett/ indulatai a társas kölcsönhatás feltételei között, a szociális kontroll közepette engedjük "levezetődni", beleértve az olykor tapasztalható "magas hőfokon történő elégetést" is.

A tárgyalt kísérlet bebizonyította, hogy a nagycsoportmunka a büntetés végrehajtás rendjére, fegyelmére és biztonságára nem veszélyes. A csoportfolyamatok, a feszültségek kontroll alatt működnek, s szabályozásuk folyamatos, hatásos. Ellentmondásossága látszólagos, mert a börtön autokratikus rendje és a nagycsoportmunka demokratizmusa ellenére is tulajdonképpen a börtönrendszer biztonságát erősíti: az indikált feszültségek levezetődnek a csoportmunka folyamán, a munkában résztvevők toleranciája emelkedik, alkalmazkodóképességük fejlődik. - Igaz, hogy ez nem a vakfegyelem primitív

és törékeny szintjén /ennek a törékenysége hordozza igazán magában a veszélyt!/, de a belátás, a mások helyzetébe való beleélés képessége, az önismeret alapján álló, dependencia nélküli önállóság, felelősség szintjén. Csak az ilyen szintre fejlesztett személyiségű elitéltektől várhatjuk el reálisan a szabadulásuk után a társadalomba való beilleszkedésüket.

V. ÖSSZEGZÉS

Az eredményeket, melyeket az elemző munkánk során bemutattunk, most röviden áttekintve, a kutatási feladatok és a hipotézisek megválaszolásával összegezzük. Megállapításainkat a nagycsoportmunkán kívül szerzett néhány tapasztalat segítségével szeretnénk alátámasztani. Végül a nagycsoportmunka fejlesztésére és alkalmazásának kiterjesztésével kapcsolatban teszünk javaslatokat.

1./ A kutatás kérdésfeltevéseinek megválaszolása

a./ A szakirodalom áttekintése és tanulságainak felhasználása

A szakirodalom áttekintése és folyamatos tanulmányozása a munkánk szükséges, szinte nélkülözhetetlen részévé és eszközévé vált. Felkészülhetünk azokra a problémákra és feladatokra, melyek a szakirodalom tanulságai szerint munkánk során bekövetkezhetnek - és be is következtek. Így, fel is készültünk többek között, a csoportdinamika változásaira, a jelentkező ellenállásokra. Segítségünkre volt a csoportjelenségek felismerésében, megértésében és értelmezésében,

valamint a csoportdinamikai változások nyomonkövetésében, a csoport terápiás szintjeinek megítélésében. A pszichológiai hatásmechanizmusok összefüggéseinek megismerésével pedig lehetővé vált számunkra a folyamatok, történesek tudatos szabályozása, s ennek alapján vezetői munkánk korrekciója.

A szakirodalom segítségével megismerhettük a gyógyító intézetekben folyó pszichoterápiás nagycsoportmunkák és a Pszichoterápiás Hétvégek nagycsoportjainak jellegzetességeit. E jellegzetességek ismerete lehetővé tette számunkra, hogy felismerjük azokat a specifikumokat, melyek a büntetésvégrehajtás körülményei között jelentkeztek.

Itt gondolunk például az antiszociális típusu betegekre, az antiszociális subgroup kialakulására, vagy a csendnek, mint pszichikai ellenállás egyik megnyilvánulásának hiányára, továbbá a pszichodinamika fejlődésének, a szakirodalomban ismerttetett üteméhez viszonyított lassúságára.

b./ A kiindulási helyzet elemzésének tanulságai

A pszichoterápiás nagycsoportmunka beindítását csak alapos pszichológiai helyzetelemzés elvégzé-

sével /feladatok meghatározása, a helyiség, a személyi feltételek biztosítása, a szervezési munkák megoldása, a csoport összetételének, szociológiai, kriminológiai, orvosi-diagnosztikai jellegének feltárása, a pszichológiai légkör, az intézményi háttér hatásainak figyelembevétele, a várható problémákra való felkészülés/ után szabad vállalni. Ennek hiányában nagy a valószínűsége annak, hogy a nagycsoportmunka csak nevében lesz az, s a pszichoterápiás funkcióját, fejlesztő jellegét tekintve eredménytelen marad.

Munkánk során a kiindulási helyzet elemzésének eredményeit minden tekintetben hasznosítani tudtuk. Felkészülhettünk a "környezetből", a feltárt jellegekből adódóan bekövetkezett nehézségekre, feladatokra, és ezek segítségével ismertünk fel, értettünk meg várható történéseket és jelenségeket. Segítségre volt az indítékok, összefüggések megismerésében, s a nagycsoportmunka korlátainak megítélésében. A kiindulási helyzet ismerete alapján tervezhettük meg munkánkat és annak várható eredményeit is.

Ennek köszönhető, hogy a csoport orvos-diagnosztikai összetételének ismerete alapján felkészülhettünk a pszichopáták nagy számából adódó problémák leküz-

désére. Így többek között arra, hogy a tartós érzelmi kapcsolatok kialakítása terén nehézségekkel küzdenek és ez nagy ellenállásban fog megmutatkozni a pszichoterápiás nagycsoportmunkában is. Ebből következett egyik legfontosabb feladatunk, a csoporttal, a bizalmon alapuló kapcsolat kialakítása. Erről a nagycsoport előéletének ismertetésénél számolhatunk be.

c./ A nagycsoportmunka szerkezetének, tartalmának, dinamikájának érvényesülése, eredményei

A 24 nagycsoportülésből álló munkafolyamat során a csoport vonatkozásában határozott fejlődés történt. A fejlődés látványosan felgyorsult a kísérlet második fázisában, amikor az ülések gyakoriságát a személyiségzavarban szenvedők részére havi 2-3 ülésről 8 ülésre növeltük. Ebben az időszakban a témák száma és változatossága nagy mértékben növekedett, de még inkább a tartalmi változások tanúsítják a folyamat elmélyülését.

A folyamat bemutatása:

- 1./ öncélú querulálástól → a közösségi érdekű, sőt kis mértékben tovább fejlődve → a terápiás jellegű munkáig jutott el.
- 2./ vádaskodásoktól, agresszív jellegű lerendezésektől → a megoldáskeresésig

3./ közöny, gyűlölködéstől → a segítőszándékig,
a konkrét segítségig

A csoport érdeklődésének középpontjába önmaga került: célja, feladatai, határai, igényei, önérzete, a csoportért - közösségért - tenniakarás vágya, összetartozás érzése, az egymásért való felelősség érzete, sőt a felelősség vállalása.

A Szegedi Fegyház és Börtönben ez egyedülálló tapasztalat, hiszen kényszer körülmények között csak kényszerközösségekről beszéltünk - nem bizva, sőt tagadva a pedagógiai jellegű közösségek életképességét /66/.

Egyáltalán nem állítjuk, hogy a csoport minden tagja elérte ezt a szintet, sőt bizonyos, hogy az összlétszámhoz viszonyítottan csak kb. egynegyede, egyharmada jutott el idáig. Tekintve, hogy ezek a betegek viszont a legaktívabbak közé tartoznak: hatásuk érvényesülhet az egész vonatkozásában is.

Neveléslélektani vonatkozásban a nagycsoportmunka során kialakult az aktív mag, melyre a további pedagógiai munka alapozható. Ugyanakkor megmutatta azokat a rejtőzködő, a csoportban perifériára szorult, passzív személyeket, akikkel véleményünk szerint, rendszeres pszichoterápiás és pedagógiai egyéni foglalkozásokkal kell együtt dolgozni /8, 9, 26, 50/.

Eredményesnek könyvelhető el a csoport működése az antiszociális subgroup vonatkozásában is: ugyanis a csoport - a börtönben természetes, megszokott, mindennapos megnyilvánulásait - nehezen tűrte. Tehát a csoport számára már az e fajta viselkedés vált életidegenné. Sőt a vizsgált folyamat végére e subgroup bomlásának jelei is megmutatkoztak!

/A vizsgálat befejezése után a nagycsoportmunkában nyári szünet következett. Ez idő alatt az antiszociális alcsoport ismét megerősödött és adminisztratív eszközökkel kellett beavatkozni./

Eredménytelennek bizonyult a két szocializált alcsoport egyesítése, sőt a "személyiségzavaros" csoport fejlődése érdekében a különválasztásukat határoztuk el. Most már meggyőződésünk, hogy elhatározásunk helytelen volt, csupán kényelmi és siker érdekük, indítékok vezérelték.

A közösség formálódásának irányába történő fejlődés mellett - az előbbi is megerősítve, alátámasztva - a terápiás szintek vonatkozásában is, látványosan a kísérlet második fázisában, fejlődés tapasztalható. A 4. ábrában is kirajzolódik, hogy a terápiás I. szint, melyet az indifferens interakciók szintjének, a terápiás munkafázis előkészítőjeként tekintünk, a felada-

tának teljesítése után, arányaiban határozottan csökkent, mintegy átadva a helyét a terápiás II. és III. szintnek, a munkafázisnak.

Számunkra különösen jelentős a II. szint erőteljes és határozott irányu megerősödése: mert börtönviszonyok között az e szinten folyó munkát találjuk reálisnak, elérhetőnek és az un. normál nevelési csoportokban is adaptálhatónak.

A nagycsoport munka során teljesült az a lehetőség is, hogy az egyéni foglalkozásokon és a kiscsoportmunkák folyamán megismert és szűkebb, védettebb körben kipróbált szerep-magatartási formákat, konfliktusmegoldó alternatívát, a nagycsoport tágabb, kevésbé védett körülményei között gyakorolhassák.

Ugyanigy betekintést nyerhettek és személyes tapasztalatokat, élményeket gyűjthettek a döntések előkészítése során, és átélhették azokat a feszültségeket, melyet a döntések felelőssége háritott rájuk. Ez által a nagycsoporton kívüli döntések megítélésében is körültekinthetőbbé válhattak és váltak, önös szűk érdekeiken kívül más körülmények, más érdekű szempontok figyelembevevését, számbavételét is lehetővé tette.

A nonkonformis alkalmazkodóképességüket erősítette ezáltal, mely a fegyelmi helyzetük alakulásában is megnyilvánult.

Bizonyos fejlődés mutatkozott meg a formális közösség-vezető elfogadásának vonatkozásában is. A foglalkozások folyamán egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a rezsim akaratából kinevezett közösségvezetőkkel szemben a türelmetlenségük növekedett, s elvárásaik irányukba emelkedtek. Már nem fogadták el mindenhatóságukat, csálhatatlanságukat és beleszólási jogot követeltek életük és problémáik rendezésébe.

A csoporttagok megnyilvánulásaiból kitűnt, hogy önismeretük mélyült, és ez abban is megnyilvánult, hogy toleránsabbakká váltak az őket ért kritikákkal szemben. Ugyanigy a megnyilvánulásaikból is és döntéseik előkészítése terén is, valamint döntéseikben is kitűnt empátiás érzékenységük növekedése /Pl. Sz.J. kihelyezési ügyében/.

A vezetés eredményeként könyvelhető el, hogy megbirkózott a feladattal. A csoportmunka fejlődése nem választható el a vezetői munkától, annak fejlődésétől sem. Bebizonyosodott, amit a szakirodalom is elfogad /7, 29, 58/, hogy a nagycsoport vezetés lényegesen több aktivitást követel a vezetőktől, és szemben a pszichoterápiás verbális kiscsoportok vezetésével, akkor is meg kell mutatniuk magukat, éreztetni kell jelenlétüket a vezetőknek, amikor pl. a kiscsoportokban erre nincs szükség. Igazolást nyert, hogy a két vezető mód-

szere mind a csoportdinamika alakulására, mind magára a vezetésre kedvezőbb az egyszemélyes vezetésnél, még abban az esetben is, ha az egy vezetőt a megfigyelő stáb több tagja segíti.

Eredménytelenségnek tulajdonítjuk - nem birtunk megbirkózni azzal a feladattal, hogy a nagycsoportüléseken a felügyelet, munkáltatók rendszeres jelenlétét biztosítsuk.

A nagycsoportmunkán kívüli tapasztalatok

A gyógyító-nevelő csoportban folyó pszichoterápiás tevékenységek: verbális kiscsoportok, kreatív kiscsoportok, és a pedagógiai tevékenységek: egyéni foglalkozások, pedagógiai jellegű csoportfoglalkozások, valamint a terápiás légkör és a terápiás közösség kialakítására tett erőfeszítések a nagycsoportmunkával együttesen! a kedvező irányú személyiségváltozásokat, a csoport légkörének melegebbé válását, a közösségi érzet kialakulására törekvést eredményezett. Segített a beilleszkedés, az alkalmazkodás, a megértés és belátás, a felelősségtudat kialakításában és erősítésében is.

Ennek talán leglátványosabb mutatója az a fegyelmi helyzet alakulását bemutató statisztika, amely a gyógyító-nevelő csoport személyiségzavaros betegeiről készült - hivatalos használatra /11. sz. táblázat/.

11.sz.táblázat:

A fegyelmi helyzet értékelése a csoportba 1981. dec. 31-ig befogadott és jelenleg is itt tartott 17 fő 1982. és 1983. évi adatainak összehasonlításával:

	1982.	1983.
Összes fenytés száma:	40	25!
e b b ő l		
- agressziv jellegű	4	4
- szembehelyezkedő	12	9
- egyéb	24	12
Elkövetők száma:	11 fő	11 fő
Fenyitetlen :	6 fő	6 fő
Kezdeményezett - de nem fenytett esetek száma:	27 fő	12 fő!
Rendszeresen ismétlődő fegyelemsértők száma:	8 fő	4 fő ^x

/^xJ.Gy., J.V., L.Gy., O.Gy., valamennyien az anti-szociális subgroup tagjai./

- A fenti adatok bizonyítják, hogy a csoport tevékenysége hatékony - az eltöltött idővel arányosan csökken a fegyelmi vétségek száma.
- Véleményem szerint az eredményességet tükrözi az értékelésben kimutatkozó:
 - össz fenytések számának csökkenése is,
 - az egyéb jellegű cselekményekért fenytettek

számának nagymértékű csökkenése

- de leginkább:

- 1./ A kezdeményezett, de nem fenytett esetek számának nagymértékű csökkenése, valamint;
- 2./ a rendszeresen ismétlődő fegyelemsértők számának felére csökkenése.

Az alkalmazkodási képesség változását a személyiség-zavaros nagycsoport tagjainál a fegyelmi helyzetük és a mindennapi gyakorlat tapasztalatai alapján a következőkben ítéljük meg:

12.sz. táblázat:

Az alkalmazkodási képesség változása

nem változott	10
romlott	4
javult	20
Összesen:	34 fő

Kevésbé látványosan ugyan, de több csoporttagnál tapasztalható volt a családi kapcsolatok rendezésére való törekvés, s a kapcsolattartás hőfokának emelkedése. Pl. H.I. hosszas, fáradtságos levelezéssel mindhárom állami gondozásban levő gyermekét felkutatta, és velük rendszeresen törődik. Érdeklődési köre a szabadulás előkészítése felé fordult. Felelősségtudata szembetűnően erősödött.

2./ A hipotézisek megválaszolása

- a./ Kisérletünk bebizonyította, hogy a büntetésvégrehajtás speciális körülményei között is adva vannak azok a pszichológiai előfeltételek, amelyek lehetővé teszik a pszichoterápiás nagycsoport működését.

A tudatos és eredményes munkavégzéshez azonban alapos előkészítő tevékenységre, pszichológiai helyzetfelmérésre van szükség. Figyelembe kell venni a szükséges feltételeket és adottságokat, a pszichológiai légkört, a csoport jellemzőit, strukturálódását, az intézményi háttérrel és annak elvárásait. A várható reális eredmény tervezésénél számolni kell, többek között, az időtényezővel és a nagycsoport korlátaival is. Vizsgálatunk bebizonyította, hogy a csoport fejlődése lassabb,

időigényesebb, mint az a polgári körülmények között tapasztalható. Ugyancsak időigényes a csoport bizalmának, együttműködésének megnyerése. A nagycsoportmunka célkitűzésénél például az elérni kívánt terápiás szint mélységét, csak a külső és belső feltételek által meghatározott korlátok ismeretében lehet meghatározni.

- b./ A büntetésvégrehajtásban jellemző kiscsoportos keretek hatására, a kommunikációs bezártság következtében, az egymás közötti kommunikáció beszűkült, sztereotip formája a nagycsoportmunka folyamán jól érzékelhetően oldódott.

Az oldódás megmutatkozott az interakciók számának alakulásában is, mely az erőteljes ingadozása, hullámlása ellenére is, trendjében határozott emelkedést mutat /2. ábra/. Fontosabbak számunkra azonban azok a változások, melyek a kommunikációk tartalmában és formájában következtek be. A sztereotip, beszűkült formából kilépve, s egyúttal a saját, önös érdeklődési körükből is kitörve, kommunikációjuk változatosabb, színesebbé, vált. /Az erre való igyekezet görcsök példájával is találkozunk, amikor a választékosságra törekvés modorosságot eredményezett./

Az érdeklődésük a társaik és a közösség problémái felé fordult. Önmaguk mellett megjelent a közösség is, sőt a vizsgált folyamat végére egyszer-egyszer a közösség érdekét önként, előtérbe helyezték.

- c./ A nagycsoportmunka, más módszerekkel együtt, alkalmas a konformizmus, a befeléfordulás, az érzelmi el-sivárosodás, a közömbösség és közöny, a beszűkültség, dependencia, stb. oldására, a hosszú szabadságvesztés személyiségkárosító hatásainak ellensúlyozására. Fejleszti az alkalmazkodási képességet, ennek egyik mutatója a fegyelmi helyzet alakulása is. A nagycsoportmunka folyamán bővült önismeretük, empátiás érzékenységük, problémamegoldó képességük. Növekedett az egymás iránti érdeklődésük és felelősség-érzetük, a közösségi érzetük, a közösség iránti igényük.

A pszichoterápiás nagycsoportmunka eredményeként a csoport elérte a pedagógiai közösség kialakításának lehetőségét biztosító szintet, a pedagógiai személyiségformálás lehetőségét.

- d./ Feltételezésünk, hogy a nagycsoportmunka fejlődése váltakozó intenzitású és terápiás mélységű folyamat lesz, igazolódott. Bevált a folyamat követésére alkalmazott Hill-mátrix módszere is. Segítségével nyomon követhettük az interakciók terápiás jellegét és

a változásait. A terápiás szintek százalékos összevete-
tése biztosította számunkra, hogy az interakciók
számának változásaitól függetlenül tudjuk mérni és
ábrázolni a terápiás folyamatot.

Véleményünk szerint a nagycsoportmunka alkalmas nem-
csak a betegek személyiségformálására - más módszerek-
kel együtt! - de valamennyi elítélt személyiségformá-
lására is, sőt a börtönszemélyzet szemléletének,
pszichikai teherbíró képességének a kívánt irányba
való fejlesztésére is!

A nagycsoportmunka alkalmas módszer /más módszerek-
kel együtt/ a terápiás közösség kialakításán és for-
málásán túlmenően a pedagógiai közösség előkészítésé-
re, annak egyes ismérveinek kialakítására, erősítésé-
re. Így pl. a kollektív felelősségtudat kialakításá-
ra, a közösség céljainak, érdekének elismerésére, má-
sok személyiségének és tevékenységének tiszteletben
tartására stb. Mindez szintén a társadalomba való
beilleszkedés esélyének realitását növeli, tehát a
reszocializációnak elősegítője, megalapozója lehet.

3./ Javaslatok

a./ A pszichoterápiás nagycsoportmunka fejlesztés a
büntetésvégrehajtásban

- A kísérlet második fázisában, a nagycsoport ülések számának növelése kedvező hatásnak bizonyult. A csoport fejlődése felgyorsult.

Kivánatos, hogy a nagycsoport legalább heti két ülésben végezze munkáját.

- Bebizonyosodott, hogy a két vezető párhuzamos irányítómunkája a legeredményesebb. A történeteket, azok hátterét ilyen módon könnyebben áttekinthették és megérthették. Terhelésük is csökkent.

Szükséges és kívánatos lenne, hogy minden nagycsoportülést a munkacsoport tagjai közül ketten vezessenek.

- A csoportfolyamat, a terápiás szintek nyomonkövetésében segítségünkre volt és bevált a Hill-mátrix alkalmazása.

Kivánatos lenne további alkalmazása - s más módszerek kipróbálása is - a vezetői munka segítése és tudatosabbá tétele érdekében.

- Javasoljuk, hogy az intézmény vezetősége biztosítsa a felügyelők és munkáltató művezetők rendszeres jelenlétét az üléseken.

b./ A pszichoterápiás nagycsoportmunka alkalmazásának kiterjesztése

- Meggyőződésünk, hogy a nagycsoportmunka a gyógyító-nevelő csoporton kívül is alkalmas és eredményes személyiségformáló módszer.

Javasoljuk, hogy egyelőre egy nevelési csoportban - kísérletként - bevezetésre kerüljön.

Véleményünk szerint, az átmeneti csoportban történő bevezetése lenne a legcélszerűbb.

- A szakirodalom ismerete alapvető és nélkülözhetetlen a vezetők számára. De ugyanilyen fontos és nem nélkülözhető, a saját élmény tapasztalata is.

Javasoljuk, hogy a nevelők rendszeresen vegyenek részt az általunk vezetett nagycsoportüléseken és azok megbeszélésein, hogy hasonló feladat elvégzésére felkészülhessenek.

az 1982. november 15-i nagycsoportfoglalkozásról magnetofon felvételtől

Foglalkozást vezeti: Majzik Mátyás

A foglalkozás tartalma:

/Zajok, székszörgés, elhelyezkedés zsivaja/

M.M.: Hát kérem, régen voltunk már nagycsoporton. Különböző okok miatt a mi nagycsoportunk elmaradt, de hadd jelentsem be már most, hogy decembertől kezdve így nagycsoporton hetente kétszer fogunk találkozni. Ezzel bepótoljuk az egy-két elmaradt nagycsoportot. Na, de a mosolyt meg a tréfát félretéve, nekem meggyőződésesem az, és a máshol szerzett tapasztalatok is azt bizonyítják, azt támasztják alá, hogy ezek a nagycsoport megbeszélések, foglalkozások, amikor mindenki így szemtől szembe nyíltan elmondhatja gondját, baját, problémáját csak előnyei lehetnek. Soha még retorziót maguk sem észleltek, de már előfordult, hogy az itt elhangzottak közül, ha nem is mindegyik, természetesen ha nem is azonnal, de megoldást nyertek. Nem egy olyan dolog volt már, amióta nagycsoport foglalkozásokat tartunk, hogy eredménnyel járt. Tulajdonképpen ez is a célja, hogy kölcsönösen megismerjük egymás gondolatait, problémáit, és ha lehet, akkor segítsünk is rajta. A szabályokról nem akarok beszélni, azokat mindenki tudja. Azt hiszem, már számos esetben elmondtam, úgyhogy azt hiszem mindenki ismeri, és akkor ezzel el is kezdhethjük...

D.S.: Százados Ur! Legalább másfél hónapja, már mondtam a Lippai urnak is, hogy olyan sűrűn fáj a fejem. Kérek gyógyszert. Azt mondja az egészségügyis, hogy odalent a munkahelyen. Odalent meg azt mondják... és a mai napig is fáj a fejem. Már másfél hónapja. Se gyógyszer nem hoznak, kétszer megmérték a vérnyomásomat, és kész.

M.M.: Most legutóbb szerdán volt ilyen havi megbeszélés. A maga neve le van írva, föl van jegyezve a gyógyszerproblémája. A doktor urnak még nem tudtuk átadni, mert még a Tichy ur nem írta alá ezt a jegyzőkönyvet. Ha aláírja, akkor átadjuk a doktor urnak és ezzel tudjuk segíteni... /székhuzogatás, recsegő zörejek/.

K.L.S. Százados ur tisztelettel énnekem volna problémám az öltözködéssel kapcsolatban. Nem hajlandók kéremszépen öltönyt csinálni nekem. Fogdán voltam kéremszépen... adtak énnekem egy, csakhogy az leltárba való ruhát, de én kéremszépen... se a nadrág nem jó, se a kabát. Azt mondja az a főtörzs, hogy vegyem le, mert ha nem, akkor megfenyít. Kéremszépen a kabát így néz ki... /mutatja/ ...amit én egyáltalán nem tudok felvenni. Úgyhogy én megkérem a százados urat, hogy intézkedjék ebben az ügyben, hogy hát ne kelljen már könyörögni annyit, hogy sétára nem tudok menni, se semmi...

M.M.: Kérem a maga problémája egyedülálló a testmérete miatt. Én azt hiszem, hogy a megoldását is egyedülállóan kell elintézni. Az lesz, hogy fogom magam, aztán majd elballagunk együtt, ahol lehet...

K.L.S. Igen, de a téli, illetve most a fürdéssel kapcsolatban, ott sem akarnak énram cserélni...

M.M.: Igen, minden fürdésnél nem tudok ott lenni, de majd megpróbálok...

K.L.S. Én is megfizetem a rabtartást, mint a másik kéremszépen, és teszik állandóan a megjegyzést, hogy így a kurva anyád, ugy a kurva anyád, én is viasszaszólók és már meg is van a baj. Már ezt is mondtam a törzs urnak és mondták, hogy biztosítanak az én méretekre ruhát... /köhögés, majd hosszabb csend/.

P.S.: Százados ur, most nekem lenne néhány problémám...

M.M.: Mondja!

P.S.: Reggel, amikor az emberek kivonulnak munkára, gyűn az éccakás és rendezget... hát, ha szabad kölet van vagy mit tudom én, az ajtó nyitva van... mit tudom én, mehetsz egész nap... reggel kivonuláskor mennek az emberek, nyitva marad az ajtó meg minden és jön az éjjeles és elkezd engemet próbálgatni az ajtóbecsukással meg mit tudom én... csengetek, akkor másfél órát csengetek, mire kinyissák, hogy a többi dolgait az ember betegy-e, vagy mit tudom én a többi emberek és begerjesztik az embert. Éjszaka is begerjesztik az embert, mikor ugye akar begerjedni! Hát hagyja nyitva az ajtót és ne próbálgasson engem! Mer a délelőtti az nem csinálja, csak az éjszakás csinálja. És állandóan... legalább másfél óra hosszáig sétálgat ottan a körleten, körül, meg mit tudom én mit... megvárja, míg az emberek kivonulnak és hogyan tudja az embert próbálni.

M.M.: Hát én azt hiszem, hogy ezt a problémát is és a hasonló problémákat is a közeljövőben radikálisan megoldják. Ugyanis...

P.S.: Mer az a helyzet, hogy így is fülledt ez a zárka, akkor, akkor még becsukja az ajtót, még fülledtebb... viszont az összes ablakot se hagyhatja az ember nyitva ugye, mert akkor meg a másik nem tud pihenni... akkor betakaródzik, hidege van neki, kitaródzik, megfázik, akkor meg a másik bekerül a kórházba és azt mondja, hogyhát én fázattam meg.

Ny.S.: Ezzel kapcsolatban azt akarom mondani tisztelettel, hogy általában éjszakára olyan felügyeletet vannak, akik nem itt vannak állandóan nappal. És reggel is az történt, hogy a fő-törzs ur az nincs itt. Tehát nem tudja, hogy melyik ajtót kell nyitva hagyni, és azért csukta be. De az itteni örök, és aki már többször van egymás után, az nem huzza be egy se. Reggel nekem kellett volna szólnom, én is hibás vagyok, csak én nem figyeltem, hogy behuzta a zárkákat.

P.S.: Na, jól van, de maga se tud figyelni mindig! Mer magának is van dőga, el kő végezni... viszont ezt ne csináljuk! Annyi esze lehet egy embernek, hogy a másik ember az már meg van szenvedve, nem próbálgatom, és engem ne nézzen mit tudom én hülyének, hogy elkezd próbálgatni. Mer egyszer azt fogom megcsinálni, odamegyek hozzája... becsuki az ajtót, kicsöngetek, visszagyűn, jó szájonvágom és emehet panaszra... /általános derűltség, nevetés/ ... mer szájonvágom és próbálgassa za édesanyját. Hát. Mer én nem próbálkozom ötet, ő se próbálgasson engem.

M.M.: Pacher! Az előbb elkezdtem magának választ adni, és azt hiszem ez több ilyen problémára jó hír. Hát kérem megszűnik az éjszakás, külön, idegen állomány jelenléte. Tehát ugy, ahogy a...na, mert éjszaka és jelenleg vasárnap nem az a felügyelet látja el a szolgálatot, hanem a külső őrsegből vezényeltek, ugye, akik nem ismerik a szokásokat és nem ismernek bennünket. Hamarosan, azt hiszem ez január elsejétől lesz, hogy olyan rendszert vezetünk be a Csillagba, hogy kibővitjük a felügyelői állományt és éjszaka is a mi embereink lesznek. Ugyanazok, akik az egyik héten délutánosak lesznek, a másik héten délelőttiök és harmadik héten éjszakások. Eddig ugye két őr volt, két műszak volt, most három műszak lesz. Ugyanazok lesznek kérem, úgyhogy én remélem, hogy nagyon sok gondra, bajra megoldás lesz ez.

P.S.: Nem az kéne... az éjszakás aki nappal lesz, amugy is idejön, zárkáról, zárkára jár, megnézi mennyi ember van... nem, hogy még az éjszakásnak is odajönni és ott hun az egyikkel szórakozik, ha nem tud, akkor meg az ajtóval szórakozik.

M.M.: Mondom, ezt megoldjuk.

P.S.: Mer egyszer azt fogom csinálni, hogy amikor gyün szórakozni, amikor az emberekkel nem tud, akkor az ajtóval szórakozik, kiemelem az ajtót és ráhuzom a hátára! /derültség/... jó hátba vágom.

M.M.: P., amit mond problémát javaslom, hogy ne kövessék még gondolatban sem, mert az azt hiszem nem vezet célra. Ezt érzi mindenki. Na, de megoldjuk valahogy.

K.L.S.: Százados ur tisztelettel azt szeretném még mondani, hogy tetszik tudni a kórházba voltam két hónapig. Azóta alakult meg itt az önkormányzat. Én nem tudom, engem nem tájékoztattak, hogy ez az önkormányzat mi, kik a tagok, mi nekik a feladatjuk, illetve mivel terrorizálhassák az embert, mert vettem észre, hogy kicsit tulzásba viszik...

M.M.: Valóban terrorizálják az öntevékeny vezetés tagjai?

H.O.: Ilyent nem hallottam...

M.M.: Akkor?

B.V.: Ilyent még nem tapasztaltunk. Részemről én nem tapasztaltam. Csak annyit tudok, hogy volt valami problémája, de meg is oldották. Nem is egy.

Ny.S.: Egy pillanatra! Azt hiszem erre én vagyok jogosult megválaszolni. Erre a kérdésre. Ugyanis valójában nem mutatkoztunk be K.S.-nak, de ő se jött oda hozzám, pedig tudta, hogy én már ki vagyok...

K.L.S.: Azt tudtam, hogy te...

Ny.S.: Egy pillanat! Ő se jött oda hozzám, hogy megkérdezze, hogy mi van, vagy mi... na, most ez kölcsönös volt. Hát megvártuk ezt a nagycsoportot. Most már fogod tudni remélem, de mielőtt rátérünk, kanyarodjunk vissza erre a terrorra, vagy nem terrorra. Én a magam részéről annyit tudok mondani, hogy amióta visszajöttél nincs probléma veled, de viszont egy félóráig neked se lehet kint sétálni. Mert ha te kint vagy egy félóráig a folyosón, akkor ugyanugy kimehet a másik is. És sajnos szűk a folyosó.

K.L.S.: Meg szabad kérdezni, hogy milyen célt szolgál...?

Ny.S.: Egy pillanat! Először eztet, mert te az előbb személyeskedtél. No, én ezt akarom tisztázni. Én a magam részéről biztos nem csináltam semmi rosszat neked, ami rossz lett volna, de állítom azok se, akik pl. a K. vagy a K., a B. az most távol van, de ha ezek mind együtt lesznek, majd délután, akkor odaviszlek és bemutatlak mindegyiknek. Mert hiába mutatom azt most, aki nincs itt. Erről ennyit. Ugyhogy ha te úgy viselkedel, mint itt az emberek, ahogy általában viselkednek a körleten, akkor téged senki nem bánt. De viszont nem kiabálhatsz, mert valamikor is kiabáltál. Borotválkozz meg stb., stb., de te mindjárt azzal jöttél, hogy mert te... de nem! Visszamentél megborotválkozni, visszajöttél és semmi baj nem történt.

K.L.S.: Pédául ott van a G.! Az is ordibált rám, hogy menjek be a zárkába... /hangzavar, vita, de hadarva - nem lehet érteni/ ...zavar, hogy naponta bejönnek csajkáér.

Ny.S.: Vegyél fel te is egy szabályt én azt kérem, úgy, ahogy a többi is fölvette. Ez egy ilyen körlet. Majd neked elmagyarázom külön. Ha ötven egybe leszünk-, hogy mit kell csinálnod. És ha azt be fogod tartani, akkor biztos nem lesz veled probléma. Világos?

K.L.S.: Na jó, de azt még meg szeretném említeni, hogy a O.-t odatették a zárkába, hozzánk és ővele volt konfliktus. Nem tudom, hogy a továbbiakban is fog-e lenni? Mert ekkorából ekkorát csinál /mutatja: kicsiből nagyot/, de nem csak ő, hanem többen is, mert már mindenki...

Ny.S.: Szerintem ne személyeskedjünk, mert azzal megint elmegy egy óra-hossza! Beszéljünk mindekinek az érdekéért, akik itt vannak. Itt olyan csoporton belüli problémát szeretnék fölvetni, amik mennek a csoporton belül. Játékok, és a különböző sportfoglalkozások stb., stb. Na, most itt azt akarom mindnyájunknak mondani, hogy a pinpong ütőket, az asztalokat, a hálókat jobban becsüljük meg, mert amennyiben odaverjük az asztalhoz, ha valaki veszt egy partit, akkor sajnos ki kell vonni a játékból, és akkor nem tudunk majd játszani. Kérésem az, hogy ha leválik az a gumi, mert van ilyen, akkor elvisszük és megragasztatjuk. Tehát ne törjünk! A leglényegesebb ez. Ne törjünk össze semmit. Mert ez a miénk egyelőre. Mi rendelkezünk vele, és ha valami nem úgy sül el, akkor mi szenvedünk érte. Tehát mindnyájunk. Ha valaki ideges, akkor sincs joga arra, hogy összetörjön valamit. Ez a kérésem ezzel kapcsolatban, hogy ezt ne csinálja senki. A másik. Most itt van mindenki és föl hívom a figyelmét mindenkinek arra, hogy a folyosón senkit nem akarok meglátni dohányozni. Már többször be lett bizonyítva, hogy miért. Itt egymás között is mindig szoktam mutogatni. Egy csomóra dobálják a csikket, összetapossák a hamut stb., stb. Hiába szépen ki van meszelve meg most szépen minden ki van alakítva, nem érünk vele semmit se. Össze-vissza vannak taposva a csikkek. Az irodánál három, a kultúrteremnél három-négy sarok tele van, ha nem szól az ember... tehát a folyosón dohányzás nincs! Amíg a százados ur ezt vissza nem vonja. Ha majd azt mondja, hogy engedjük, akkor lesz. De addig míg nem mondja a százados ur, addig nincs dohányzás. Ezt megértsük mindnyájan, mert minden zárka takarít egy hétig. Senki nem szívesen takarít a másik után föl. Erről ennyit. És most százados ur tisztelettel szeretnék egy ilyen... ööö ... karácsonyra egy ilyen vetélkedőt beindítani. Ha lehetne. A zárkából fölme gyünk ketten, hárman vagy négyen, összeírjuk és amennyiben ezt engedi a százados ur, megcsináljuk.

M.M.: De mit szólnak ehhez a gondolathoz a csoporttársak? Hogy legyen-e egyáltalán karácsonyra valami vetélkedő, emlékezés? Hát bölintanak rá. P. mondja ki! /ajtónyitás, zajok... egy hang: két széket hozzanak még! ... zörejek/.

D.S.: Ez a nyitott körlet azért volna jó, tudja, hogy volna jó? Mint egy nyitott kerthelyiség... Igazam van?

M.M.: Igaza van kérem száz százalékgig, de sajnos igazodnunk kell a lehetőségekhez... Maradjunk akkor ennél az érdekes tervezésnél! /hosszabb csend, majd sustorgás/. Tehát nagyon érdekes ez az ajánlat, és a P.-nál maradt a szó, amikor a közbeszólás megzavarta.

P.M.: Zenei előadást lehetne. Volnának olyan két-három fő, akik tudnak gitározni vagy énekelni vagy ilyesmi. Azok nyugodtan föl tudnának lépni.

Ny.S.: Ezt még megbeszéljük majd.

M.M.: Ezek mondjuk részletkérdések, de maga az ötlet az megfelel? Vállalják? Akkor ezt csináljuk?

J.V.: Ez nagyon helyes lenne, és nagyon szép dolog.

Ny.S.: Egy pillanatra, ha már itt vagyunk tisztelettel... Nagyon szépen megkérem a százados urat, hogy ez biztosan létre fog jönni, én legalábbis bízok benn... hogy a J.-nak van egy gitárja, addig amíg az előadás megtörténik tessék hozzájárulni, hogy megkapassuk. Utána visszatennénk a lététbe. Meg a P. tud szájharmozni és akkor ez kíséretnek elég is volna. És akkor ez is megvan oldva. Egy kis pengetés, egy kis vidámság...

M.M.: Ugy tenném föl a kérdést, hogy van-e olyan valaki, akinek - és az tartsa föl a kezét, hogy tudjuk, - aki ezt a karácsonyi kis ünnepséget ellenzik /csend, senki nem jelentkezik/. Tehát akkor csináljuk? /több helyről igenlés/. Akkor én arra kérem az öntevékeny vezetőséget, és mindenkit, hogy ötletekkel menjenek a vezetőséghez, ők dolgozzák ezt föl, és utána hetente van megbeszélés. Én talán csak a magam személyében annyit szeretnék javasolni, illetve a kereteket meghatározni, hogy valóban ez a megemlékezés akkor a karácsonynak az eszméjét, a tartalmát tükrözze. Jó? Tehát gondoljunk arra, hogy a család ünnepe, a szeretet ünnepe.

Ny.S.: Ha nincs kérdés, akkor én áttérek egy másik témára. Én nem akarok itt sokat beszélni, mert mindnyájan ismerjük már egymást, meg tudjuk, hogyki milyen stb., stb., a 141-es zárkában mindenki tudja, hogy új zárkafelelős van, a százados ur kinevezte, ...nem azért mert a K. tovább nem felelt volna meg, de ő két beosztást ne vigyen, mert az neki sok. Sokat is dolgozik, úgy érzem, és ezért a V. lett. Na, most a kérdés. A 141-es zárka ezen a körleten jelenleg, nem tudom, hogy tovább, hogy fog lenni, meg a 138-as. A 138-as és a 41-es is állítom sokszor különb volt, mint a miénk. Sok esetben. Most volt egy kis visszaesés, de remélem ez el lesz felejtve harag nélkül, tehát semmiféle bosszúállás meg ilyen dolgokat nem akarok hallani. Igyekszek mindent segíteni, mindenkinek úgy, ahogy tudok, ahogy tőlem telik. Lényeg az, hogy tudjuk, hogy betegek vagyunk. Egyénileg több problémák vannak, gyógyszer stb., de én mindig csak a közösséget nézem, most is. Én nem szívesen vonok meg senkitől semmit, ezt nagyon jól tudjátok. És én nem is akarok soha odamenni a százados urhoz, hogy ettől vagy attól vegye el a tévét, de viszont azt határozottan kijelentem, hogy ha én egyszer azt mondom a zárkának, hogy ez így legyen, akkor annak úgy kell lenni. Ha nem tetszik, akkor nem tetszik. Mert ha valaki szemtelen és pofátlan, hogy magyarul fejezzem ki magam, hatszor vagy hétszer vagy tízszer szólok neki szépen és nem csinálja meg, akkor nem azért nem csinálja meg, mert nem érti, hanem mert ő úgy hozni akarja magát. Tehát, hogy ilyen ne legyen! Ez a mi zárkánkra ugyanugy vonatkozik. Nehogy azt higgye valaki, hogy a mi zárkánkban akármilyen van, akkor is van tévé. Ilyen nincs! Hogyha bármit, én olyant tapasztalok, ami nem tetszik, ott ugyanugy el-

veszik a tévét. Én a 139-es és 141-esnek még nem mondtam eddig. Ők azt hiszik mindig, hogy, pedig nem. Ha én olyant tapasztalok, mint a másiknál vagy a harmadiknál, ugyanugy elveszem, pedig én is imádom a műsort... Itt egyforma velem mindenki velem együtt. Világos!?

D.S.: Sajnos van probléma a tisztasággal. Az az érdekes, hogy a földszinten minden nap tudnak tisztaságit /takarítószereket/ szerezni, és ragyogó kövük van, csak pont a kettő emeleten nem tudnak. Ez, hogy lehet?

Ny.S.: Van ilyen. De...

M.M.: A földszint az a terület, ahol hamarabb jár valaki, mint a "felsőbb régiókban". Ez érthető is kérem, mert valóban aki csak öt percre jön Szegedre, az oda belátogat... De éppen a nagycsoport előtt beszélgettünk a L. urral, hogy holnap elmegyünk bevásárolni és öt kiló fekete port veszünk...

D.S.: Elnézést, hogy közbeszólok, de már kétszer csináltuk ezzel...

M.M.: Le kéne azt valamivel viaszolni.

Ny.S.: Na, az azért jön fel, mert nem kell állandóan kapargatni. De ha visszanyerte a kő az eredeti színét, akkor csináljuk ugyanugy tovább, mint eddig. Fekete por, viaszt belevágunk, felolvasszuk kint a Sz.-nél...

B.I.: Majd megcsinálom én nektek az áramot! Nem hiszik? /több helyen nevetés/

Ny.S.: Na, jó. Vicc, vicc, de tényleg... a hadnagy urral megbeszéltük, hogy ami föl van írva, be fog jönni. A százados ur is említette, hogy tangó paszta vagy ami van stb., stb., ami föl van tüntetve azt a héten megkapjuk.

L.K.: Holnap kimegyünk és akkor megvásároljuk... /több helyről köszönömök és néhány érthetetlen mormogás/...

T.E.: A fekete por jó, de ez még nem minden százados ur, és hadnagy ur. A vécéket takarítani kell, a mosdókat takarítani kell, de nem tudjuk másként csak ha az ember valahonnan kér, kunyerál egy kis szódát, vagy vimet. Tehát az a nagy szomorú helyzet, hogy nem lehet maguktól se megkivánni, hogy hát százados ur maguk vásárolják meg a Csillagnak a tisztasági szert. Hát elég nagy ez a bévé, nem hiszem, hogy nem volna, vagy nincsen a raktárban és hetenként vagy kéthetenként egy csomag vim annak a zárkának, minden zárkának. Hát mi azt nem kívánjuk, és nem is kívánhajtuk, hogy maguk vásárolják meg. Hát nem csak a nevelőknek az érdeke az, hogy tiszta legyen a körlet, tiszta a börtön, hanem magának a parancsnoknak és az egész vezetőségnek.

M.M.: T., annyiban igaza van magának, hogy lehet, mi is a könnyebb utat választjuk, amikor kimegyünk a városba és megvesszük a... hol a maguk pénzéből, hol a közpénzből, bár egy kicsit azt hiszem elgondolkoztatott az, amit mondott... Valóban K., mi lenne, ha egyik héten én, a másik héten te felmennénk a nagyraktárba egy-egy csomag vimért vagy ezért, meg azért. Lehet, hogy ki-dobnának, de megpróbáljuk.

L.K.: A központi ellátmányból majd kapni fogunk egy bizonyos részt, és ezt automatikusan fogják majd adni. Na, most én abban bízom, hogy majd az öntevékeny szervezet majd intézi, jelzi nekem, hogy kaptak, nem kaptak...

Ny.S.: Nem kaptunk, ugyanis a változások miatt, amíg odaért volna, mert a B. az ugye fölkerült a harmadikra /B.: elitelt raktáros volt/, helyette egy új raktáros lett, és ő ezt nem tudja. Valami nem stimmel. Na, most megint kanyarodjunk egyet. Mi kaptunk tizenöt mázsa szódát. Tiszta kajakra betettük a konyhára. Én már annyit rakosgattam össze-vissza, hogy három helyen van. Ha most délután kijön velem a százados ur, vagy a hadnagy ur, akkor mindjárt fölhozunk egy zsákkal... /nevetés, kuncogás/... ez most nem vicc, tényleg! Tizenhárom zsákkal van ott jelenleg. Egy zsákot fölhozunk és betesszük olyan helyre, ahol mindig szépen lehet... tehát ezt a kérdést én már megoldottam. Nem kell hozzá se így, se úgy, se semmi se.

M.M.: A padló tisztításához, vagy a kagylóéhoz?

Ny.S.: Ez jó mindenhez. Szóda. Ilyen nagy zsákokkal, nem tudom honnan hozták.

L.K.: Most az új raktárossal föl vesszük a kapcsolatot. Jó? A foglalkozás után lemegyünk, megbeszéljük és akkor ezután már... világos, együtt lemegyünk, megbeszéljük, és rendezzük a jövőre vonatkozóan.

Ny.S.: Tehát szóda már van!

M.M.: Én most egy kicsit nehezebb témában szeretnék szólni. Bár ez is nagyon fontos, de azt hiszem a mi életünk két dologból tevődik össze. Egyik az aktuális anyagi, technikai, ebbe tartozik az egészségügyi ellátás és egyéb dolog is. Kérem személyesen megígérte az új orvos ur, hogy mihamarabb egy kicsit belejött a dolgokba, akkor itt lesz minden foglalkozáson. Ezt úgy ígérte meg, hogy én nem is kérdeztem, tehát hihetően. A másik oldalról a mi tevékenységünk, amikor egyes emberekről kell beszélnünk. Néha kellemetlen dolgokat. De ugye ennek is van három fóruma. Egyrészt az egyéni beszélgetések, foglalkozások formájában négy szemközt. Aztán van egy másik fóruma, a zárka előtt, és van a harmadik, a nagycsoport előtt. Hát kérem, visszatérve a 141-es zárkában történetekre, amiért egy hétre a tévét eltiltotta a Ny., és szerencsénk van, hogy a Ny. tiltotta el, mert ha én lettem volna, egy hónapra is elvettem volna. Ahogy tudom a helyzetet, ahogy elmondták, ugye a felügyelet este, ahogy járt sorba, kihuzta a tévét. Időn tul. És ez tény, hogy bosszantó, hogyha elkezdek nézni valamit, és akkor kihuzzák, de azt is tudni kell, hogy az már nem volt engedélyezve. Azt is tudni kell, hogy az őrnagy nem tud egyszerre száz, szóval sok helyen egyszerre jelen lenni. És ekkor kérem minősíthetetlen hangnemben, minősíthetetlen magatartást tanúsított a 141-es zárka, illetve azoknak egyes tagjai. Különböző megjegyzéseket tettek, hogy a felügyelő hallja a zárkaajtón keresztül. Egészen becsületsértő dolgokat, és illetlen dolgokat. Noha az őrnagy a kötelességét teljesítette. És ha már itt vagyunk a 141-es zárkában, ugyanazokról a személyekről van szó, akik azokat a megjegyzéseket tették, ugye ezek a személyek más alkalommal is megmutatják önmagukat. Pl., amikor ugye takarítás van, vagy valami feladatot kapnak, pl. amikor egészen magas szintű vendégeket várunk, akik jelezték, hogy meglátogatják a gyógyító-nevelő csoport körletét, az megint más kérdés, hogy nem jöttek fel, tehát akkor mindenki takarított, mindenki tudta a feladatát, becsülettel mindenki dolgozott, de az a

három-négy ember tüntetőleg nem dolgozott. Kivonta magát a közös munka alól. Tehát ismét az a három ember, aki szabadszájuskodott, hogy finoman fogalmazzak, a felügyelettel szemben. És még számos más ilyen eset. Mindig ugyanaz a három, négy ember.

B.S.: Elnézést, hogy közbeszólók százados ur... igaz én szóltam, de csak annyit mondtam, hogy ezt már megtehetette volna hamarabb, hamarabb is kihuzhatta volna. Semmi többet nem szóltam. Álljon elő az, aki beszólt neki! Álljon elő! Nehogy az legyen, hogy a B. megint meg a J.! Álljon elő az, aki beszólt az őrnök, hogy elmehet a kurva anyjába meg ez, meg az... mondja meg... /indultatos hadarás/... én csak annyit mondtam, hogy ezt elébb is megtehetette volna, ezzel leszálltam, elmentem a vécére, majd lefeküdtem.

Ny.S.: Hát ez nem érdekes. Ennyit mondhat bárki. De nem sértegetheti a felügyeletet.

B.S.: Na, de a J. meg én vagyok a ludas! Pedig nagyon rosszul mondták a százados urnak, mert én ha valakinek meg akarom mondani, akkor én megmondom. Megmondom a százados urnak is, vagy bárkinek.

M.M.: De most nem...

B.S.: Százados ur, én... /hangzavar, közbeszólást nem lehet érteni/...

M.M.: De helyes, hogy magára vette. Maga is egyike ezeknek. De ne szükitsük le a kört ezekre a kiszólásokra. Ez csak példának volt felhozva. Ne szükitsük le a kört kérem, csak a nagytakarításra. Ez a három-négy csoporttársunk az, aki kéremszépen folyamatosan destruktív megjegyzéseket tesz, kifogásol dolgokat, stb., stb. Mindig állandóan ugyanaz a négy ember. Nem egyszerre mindig, de van, amikor egyszerre. Na, most azért emlegetjük itt föl, hogy bántsuk őket, bár tudom, hogy ez egyuttal nem kellemes dolog elviselni, hanem azért, mert ők is hozzánk tartoznak, és a célunk az ugye nem titkolt, hogy a társaságból egy jó kis közösséget kovácsoljunk össze. Talán megcáfoljuk azokat a tudósokat, idézőjelbe teszem "tudósokat", akik azt mondják, hogy elitéltek között nem létezhet, nem lehet létrehozni közösséget. A mi célunk az, hogy közösséget alakítsunk ki. Szembe kell néznünk a nehéz problémákkal is, és szembe kell nézni azzal is, hogy ránk mondják, hogy "te fiu, ezt nem jól csinálod". Mert nem jó utra visz. Azt hiszem ez egyuttal az összetartozást is jelenti, és jól is esik. Kérem a neveket emlitem, hogy élesítsem a dolgot, hogy kik ellen van kifogásunk: hát a B.S.-t már mondtam. A J. a másik, aki ide-tartozik. A R., a H.R. a harmadik. Ha jól tudom a B. is ide-tartozik... /a nevek felsorolása között rövid hatásszünetek/... Tehát most nevesítettem a dolgokat. Egy kicsit ide-tartozik kérem, ebbe a társaságba a 140-es zárkából a fiatal barátunk, a L. is. Tehát én most nem a 141-es zárkát cikiztem ki, hanem egyes embereket. Tudom, hogy egy fél évvel ezelőtt más volt a helyzet. Akkor mások tartoztak ebbe a társaságba. Az ilyenek közé.

L.K.: Én megfogadtam, hogy nem fogok szólni, és csendes szemlélője leszek a dolgoknak, de mindnyájan ismerjük a nagycsoport szabályait, és itt egy nagyon érdekes dolgot vetett föl a B. S. Én szerintem nem szabad elmenni mellette, amikor azt mondta, hogy "na, itt van, akkor álljon ki az az ember, aki mondta. Már csak azért mondtam, hogy a nagycsoport szabályait valamennyien ismerik, ugyanis ami itt történik, az itt marad bent. Ha most valaki azt mondja, hogy kérem én voltam, mert ez, meg ez, meg ez, akkor nem történik semmi...

- B.S.: /valakihez odafordul/ ... Most mondd meg, hogy mikor volt velem valami probléma? Na, mikor?! .../hangzavar, több érthetetlen közbeszólás/...
- Ny.S.: Ez nem igaz! Ilyet ne mondjál! Amit te mondtál, az egyenlő a nullával.
- B.S.: Annak értelme van, ha véletlenül valakivel én nem férek össze. És először is én nem talállok meg senkit, addig amig engemet meg nem találják. Mert, ha engem már megtalálnak, akkor már komoly baj van. Mert, ha kell, én utána megtalálom, ha kell ököllem is. Ez van... Aki, most mondom még egyszer, aki úgy érzi, hogy mondta, azt, ami a felügyeletnek nem tetszett, álljon föl és mondja meg! /hosszabb csend, krakogások, köhögések, hűmmögés/
- H.R.: Százados ur! Az én nevemet is tetszett említeni, de nem tudom, hogy miért. Mert nekem még semmilyen nézeteltérésem nem volt senkivel sem a zárkában, és nem is tudok róla...
- Ny.S.: Ez engem is meglepett, megmondom őszintén. /több helyről: engem is engem is/...
- B.S.: Egy pillanat! Egy pillanat! Sanyikám fejezd csak be! Majd én tudom, hogy miről van szó! Arról van szó, kérem doktor ur, hogy ő, a J., meg én beszélgetünk. De nem vagyunk olyan viszonyban velük, hogy.../gesztikulál, mutogat/... szóval érti? Ha kérek tőlük valamit megkapom, ha kérnek tőlem valamit megadom, és ez egyes embereknek nem tetszik, és mit csinálnak ilyenkor? Nekünk nem mernek szólani. Például nekem se. Kimegy a nevelő urhoz és ott... /Dórus akar közbeszólni/ ... egy pillanat, egy pillanat! Várjál! Hadd fejezzem be már a beszédemet uraim! Engedjék már meg, vagy nem engedik meg! Hányszor mentem ki magához százados ur vagy hadnagy ur, hogy a P. vagy más ezt csinálja, vagy azt csinálja, a D. ezt csinálja, vagy a másik azt csinálja. Mondja meg nekem! Hányszor mentem ki magához százados ur tisztelettel? Mondja meg! Te ne szólj bele! Na, hányszor mentem ki?
- L.K.: Nem csak maga, de más sem jött ki!
- B.S.: Na, na, na! Hát akkor honnan tudják maguk, ha más sem ment ki? Hogy a B. így, meg a B. úgy? Honnan tudják? Hát ne nézzenek engem már hülyének! /közben hangzavar/
- H.R.: Ki jár ki közülünk?
- D.S.: Én nem voltam kint!
- B.S.: Idefigyelj, én nem mondtam azt, hogy személy szerint te voltál, vagy a P. volt, vagy más... /hangzavar/... én ezt nem mondtam személy szerint. De valaki csak kiment, valaki csak mondta rólunk! Mert a százados ur vagy hadnagy ur ezt másként nem tudja meg.
- Ny.S.: Ez nem így néz ki szerintem egészen! Én megmondom őszintén, amit átéltem, amit mondtatok itten, a százados ur itt felsorolt öt nevet. Én egyáltalán nem értem, hogy mi probléma lehet vele /H.R; céloz/, mert mióta én megismertem ezen a körleten, a világon semmi bajom, sőt olyan... tapasztaltam, hogy figyelmeztette a J., hogy nem szabad a felügyelettel úgy beszélni. És ebből volt volt is egy kis vita, de nagyon jó vita volt különben. Erről ennyit. Én szerintem egy zárkába nem úgy alakul ki a jó vagy a rossz, hogy van különböző, a mi nyelvünkön zshivány-nyelven, galéri vagy mit tudom én, risztes, barát vagy, hogy nevezzem meg ezeket. Itt sok ellentét van, amit tudni kell azért mindnyájunk-

nak. A felügyelet ugye ezt nem nagyon figyeli, mert ugye miért figyelje? Hogyha valakinek több van, az nyilvánvaló, hogy kint is vannak emberek, itt is, hogy az egyik többért spejzol, a másik kevesebbért. Már az nem kellemes, ha kevesebbért spejzol... na, most ebből alakul ki... /hangzavar/ na, most megmondom, hogy mi a helyzet!

B.L.: Hát rám ki haragszik!? A száz forintomért?! Hát azt akarjátok, hogy azt csináljam, mint Sándorházán? Hát eltöröm én ha palinak az állát is, aztán három hónap vagy négy nem érdekes!

Ny.S.: Na, most öcsém ez a baj nálatok a zárkában is!

B.L.: Hát, hogyan verném már le! Nem is szól az ember, aztán aláfurnak, hát hogyan...

Ny.S.: Nincs itt semmiféle aláfurás! Azért akartam erre rátérni. Na, most figyelj csak ide! Te azt mondod, hogy eltöröd hat embernek az állát, és hogyha te is benne leszel a hat között?!

B.L.: Na, istenem! Melléütöttem és kész. Akkor mi van?

Ny.S.: De nem így kell ám ezt megoldani drága apám!

B.L.: Hát, hogyan? Hogyan már, Sanyikám? Én nem szólok egy rossz szót sem a zárkában senkinek! Amit kérnek tőlem meg tudom csinálni, ha...

Ny.S.: A lényegről beszéljünk már tényleg...

B.L.: De miért?!

Ny.S.: Figyelj ide! Arról akarok beszélni most én, amit tudok és amit látok. Nincs ott olyan nagy probléma, én állítom nálatok se. Én nem értem meg. Tudod, mit nem értek meg? Nincs probléma nálatok, csak összzerőffentek akkor is, amikor nem kell... /hangzavar, nem lehet érteni/... Na, ez a baj lássátok! Nem kell kikiabálni. Mert minden zárkában van probléma, ez biztos.

B.L.: És a zárkában egymást rágalmazták.

Ny.S.: Most hadd mondjak el valamit! Ezt mindnyájan tudjuk, ezt a szabályt, amit most mondok. Mint, ahogy mondtad te, Sanyi, meg a másik is, hogy nem szaladgálunk a nevelőhöz, ez világos, mert nincs is időnk arra, se nekem, se neki, se..., hogy szaladgáljunk ilyen piti dolgokkal. De bármi szökés, vagy lázítás vagy bármi dolgot akar valaki elkövetni, olyat, amibe mindenki érintve van, azt nem csak a zárkafelelősnek vagy nekem, vagy bármilyen beosztásban is legyen az az elítélt, köteles jelenteni, hanem annak az utolsó K. Lalának is kötelessége, hogy így mondjam. Mert ez kihat mindnyájunkra. Ez törvényszerű, na. Ez a lényeg itt. Tehát szökésről, lázításról, más szervezkedésről stb., stb. ezt mindenkinek kötelessége jelenteni. Ezt tudjuk mindnyájan. Mert tudjuk, hogy leves, vagy főzelék van, akkor a főzeléket követeljük, mert az jár. Világos? Na, most arra akarok kitérni, hogy nálatok nincs nagy baj. Most is azt mondom, meg holnap is. Most hivatkozva, hogy a J. odakerült a 141-es zárkához, most egész egy változás van. Pedig állítom az a gyerek, hogy le a kalappal előtte. Tehát nem kell kikiabálni mindjárt előre, hogy ilyen erős vagyok meg így meg úgy, meg amugy, és akkor nem történik semmi komolyabb baj... Itt a Horváth. Valójában sokat utána jártam, mert azt hittem, hogy komolyabb baj történt, de nem igaz. Ugy történt valójában, ahogy ő elmondta. Az én kérésem csak az, most is, ha kialakulóban van egy zárkában ilyen négyes fő, én tudom, mit jelent ez, lehet, hogy még nálunk is a 40-esbe

sor kerül erre, de remélem, hogy nem... hogyha összeáll három pali, akkor akarják uralni a mezőnyt. Hát, ez nem megy.

J.V.: És ha az a négy vagy három fő nagyon jó jóbarát, és a közösségbe is beilleszkedő, ugyanugy megértik a többit is, ugyanugy tud alkalmazkodni a többihez...?

Ny.S.: Na, most azért érdemes erről beszélni, mert tényleg már annyi mindenről beszéltünk a nagycsoport foglalkozáson, de arról még nem beszéltünk sosem, hogy azért egy zárkába két három fő nem csinálhat terrort, ugye? Mert nem nézhet le úgy senkit se, hogy pl. azt mondja, hogy ezt tedd ide, azt rakd ide, stb., stb. Mert ha ez van, akkor... erre nem is tudok válaszolni. Mert én ugye erősebb vagyok és akkor... /nevetés, kuncogás/...

L.K.: A B. Sándor mosolyog rám...

Ny.S.: Én állítom, hogy a B. most is, ha egy kicsit is, talán lehet, hogy tulkapkodja kicsit az erejét, meg a tudását, ha önála nincs indulat, tehát nem ideges, olyan szépen el lehet beszélgetni vele.

L.K.: Na, most az a helyzet, hogy amikor bementem a 41-esbe, akkor... B. Sándor most mondta, hogy ideges, hogyha megtalálják, hát most fordítva történt. Ő talált meg engem... /nevetés/ Ugy beolvasott, hogy azt se tudtam, hogy szedtem össze magamat két napig. Én milyen ideges voltam.

Ny.S.: Századosur! Nincsenek ám itt olyan erős emberek, mint ahogy ez kinéz! Tehát nem vagyunk olyan erősek, mint ahogy mutassuk. Én valójában azt mondom, vigyázzunk egymásra.

M.M.: Na, ahogy most a Sándor mondta, most valóban nekem is ez lenne a célom. És ne gondoljanak kérem vamzerokra, mert nem én mondtam, hanem maguk mondták, hogy énnekem nincsenek vamzerjaim. Nem is voltak. De azt is vegyék tudomásul, hogy mindezeket maguk közölték. És, hogy úgy mondjam, kezdem már a rezdüléseiket is ismerni. Bevallom őszintén, hogy vannak az ujak között, akiket nem ismerek, de a többséget már úgy sejtem. Kezdem sejteni.

B.S.: Elnézést, hogy közbeszólok. Akkor ezek szerint maga a multam után ítél meg engem?

M.M.: Nem. Éppen ezt akarom mondani fiam, hogy a B. Sándor, nagyon jól ismerjők mindnyájan a temperamentumát. Üvöltözött, amikor felelősségre vontuk; de tudjuk azt, hogy a B.-nak nagyon sok jó oldala is van. J. Kérem most nincs időm arra, hogy fejtegessem, de nagyon sok dologért megbeszülöm. Hanem, ami van itt emögött, amit ki akarok irtani magukból, az olyan fajta gondolkodás és magatartás, amit most a barátunk is tanusított, amit a Sanyi is tanusított, meg néha mások, is - J. is jellemző ez - V.-ra is /közbeszól, hogy én nem maradhatok ki semmiből/...

Lejárt az "A" oldal

"B" oldal

M.M.: ... hogy mindjárt fenyegetőznek, és ezt tudom, hogy a zárkákban az van, majd az anyád szentségét, majd odacsapunk, majd megmutatom! Ne mutassák meg kérem! Ha szabad azt mondanom, hogy ne akarjanak rosszabbat mutatni magukból, mint amilyenek. Nem olyan rossz emberek maguk, és nem is olyan erősek. A jelentésekkel kapcsolatban... tudomásomra jutott, hogy amikor hétvége van, remélem ez is megoldódik az új őrség szervezéssel, idegenek bejönnek a kör-

letre. Mindegy, hogy hogyan. Valószínű vagy az Őrség kijátszásával, vagy az Őrség tudtával, de mindenféleképpen szabálytalanul tartózkodnak, és ez kérem szigorúan tilos. És ezt ne vegyék vamázkodásnak, legyenek szivesek azonnal jelenteni, ha én bejöttem vagy bejövünk, hogy ki volt az. Ugyanis elég súlyos támadás ért bennünket, e vonatkozásban. Jó? Tehát erre kérek mindenkit, hogy legyenek szivesek nyíltan jelezni, hogy X, Y elítelt bent tartózkodott a körleten... Mert, ha nem így lesz és továbbra is járnak be a körletre, akkor szombaton, vasárnap egyszerűen bezárják a körletet, a parancsnoki vezetés, és nem enged semmilyen foglalkozást. Tehát ne játszunk kérem a saját érdekeinkkel. Jó? Ez a kérésem.../hosszabb szünet/...

Ny.S.: Ehhez hozzá szeretnék szólni százados ur, mert lehet, hogy amikor nem vagyok bent, van ilyen, de mostanában én ilyenről nem tudok. Megmondom őszintén. És ez nagyon meglep engemet. Hogyha valaki bejön esetleg, körbenéz, mert kijön kíségetőnek, fölvesz egy fehér kabátot, és hatszor körbejárja a gyógyító-csoportot, még akkor sem szólhatunk semmit. Az megint más, hogyha mi csalogassuk föl, vagy úgy lóg be valaki...

M.M.: Nem, kérem szépen! Idegen ember nem teheti be a zárkába a lábát! Sem a helyiségbe. Tehát, hogyha idegen ember megy be a zárkába, akkor a zárkafelelősnek, de a zárka minden egyes tagjának kötelessége azonnal kitenni a szűrét.

Ny.S.: Ha a felügyelet engedi be, akkor is?

M.M.: A felügyelet nem engedheti be. Nem tehet ilyent. A csajkát összeszedni a tátikán vagy a nyitott ajtón keresztül kell, ahhoz nem kell bemenni a zárkába.

Ny.S.: De százados ur kérem, most tényleg oda kell visszatérni, hogy több ilyen van. Én már ezt láttam, és tapasztaltam, hogy a felügyelet engedélyt ad arra, hogy X, Y elmenjen teát kérni.

M.M.: Kérem, én hétfőn jövök, az ilyent azonnal jelenteni kell. Ezt kérttem az előbb. Nekem tudni kell erről, mert most is az történt, hogy csak vádoltak bennünket, én meg csak hápogtam, hogy én erről nem tudtam. Magáról leszedtem gondolatban a keresztvizet egyébként.

Ny.S.: Kár, hogy most nincs itt az egész gyógyító-csoport...

M.M.: Kéremszépen letelt az idő...

Ny.S.: Akkor a zárkában. Jó lesz közölni ott is. Mert, ha oda bejön és stb., akkor azt tudni kell.

T.E.: Még csak egy mondatot, ha meg tetszik engedni.

M.M.: Egy percünk van még..., utána fölállunk és elmegyünk.

T.E.: A zárkák érdekébe... most már jön a hideg. Az ablakok nagy számban üveg nélkül vannak, és nagyon szépen megkérném a százados urat, hogy ezeket az ablakokat még legalább ebbe a hónapba csináltassák meg...

M.M.: Kérem nem tudok intézkedni, mert ma volt eligazítás, és ott tájékoztattak bennünket, hogy az üvegezésre beadták az igényt az anyagi szolgálatra, tehát hivatalosan megtörténtek már a lépések. Ugyhogy azt kérem, legyenek türelemmel.

Dr.T.L.: Egy mondat és egy kérdés még! Ugy vettem észre, hogy meglehetősen egyhangulag a csoport azt mondta, hogy a nevezettekkel nem volt

probléma. Na, most szeretném megkérdezni a százados urat, hogy a csoport véleménye, elmondás után és a reakciók után, hogy mi a véleménye ezekről az emberekről?

M.M.: Én magamban ezt még nem dolgoztam föl és nem zártam le. Én amit mondtam, azt úgy megalapozottan mondtam, ki is fejtettem egyébként. Tehát én nem az egyedi esetre gondolok. Lehet, hogy most csak ő szólt, a B. Sándor, de hadd mondjam meg őszintén, hogy nem hiszem. Sem azért nem hiszem, hogy egyedül ő szólt, mert... hát ismerem az életet itt, tudom... és ismerem az ott lakó embereket is. Tehát nem hiszem el, hogy csak a B. Sándor szólt ki egyedül a zárkából, sőt azt sem hiszem, hogy ilyen kulturált formában szólt csak ki annak a zárkaközösségnek bármelyik tagja, ahogy a B. mondt. Lehet, hogy a B. Sándor csak ezt mondta, na de biztos, hogy voltak más kiszólások is, mert nekem a felügyelet jelentette egyébként. Utána persze érdeklődtem más forrásokból is. Nem vamzer utján, félreértés ne essék. Kéremszépen a felügyeletnek nem áll indokában az, hogy... tehát tekintsük őt is olyan egyenrangú félnek, mint ahogy most itt mi vagyunk, sajnos, hogy nem tudott itt lenni, mivel most délutános... tehát ez az egyik dolog, és a felügyelet nem szokott megsértődni, fölháborodni csak úgy uk-muk-fuk. Egyébként mondom, hogy így álltak ki, a kérdésnek talán a másik oldalát... én nagy örömmel vettem. Megmondom őszintén, hogy örömmel. Azért vettem örömmel, mert ez azt jelenti, hogy a családi tanács megindult ebbe a közösségbe. Teljesebb lett volna az örömöm, hogyha a B. Sanyinak a felszólítására azért tényleg... föltételezve, hogy így van, és és...jelentkezett volna még az, aki kiszólt.

Dr.T.L.: Nekem volt egy olyan érzésem, nem tudom másoknak, hogy... hogy ezek az emberek most, csoporttársaink itt, igazuk teljes tudatában szívták föl most magukat, és azért volt ez a heves reakció, mert úgy érzik, hogy ők most igazságtalanul kapták meg ezt a...

M.M.: Ja, értem! Mindjárt válaszolok. Kérem, szándékosan. Ha most nem történt volna meg ez a kiszólás a felügyeletnek, ha nem lett volna... most mért nem jelentkezhettek pl. azok, akik... most mondom egy másik konkrét példát, amikor készültünk fel a szemlére, akkor négy ember kivonta magát kérem a munka alól. Akkor azok miért nem jelentkezhettek? Tehát szándékosan, ha a példa rossz is volt, esetleg most legutóbb, mert rossz információt kaptam, de biztos, hogy a trejni takarítás ugye az, a... helyes információ volt. Egyébként én nem ezért az utóbbiért akartam szólni csak. A megnevesített embereknek a gondolkodásmódját, függetlenül ettől az utóbbi eseménytől, vagy eseményektől, kifogásoltam, tehát a magatartását. Figyelmeztetni akarom őket, akiket megnevesítettem, hogy kéremszépen tessék vigyázni! Figyelem őket, foglalkozni fogok velük, és próbáljanak úgy elibe menni a dolgoknak, hogy ne kerüljenek összetűzésbe. Jó? Tehát az a kérésem, hogy a zárkán belül is ne legyenek erősek, ne legyenek negatív értelemben hangadók, mint amiket mostanában, nem csak az utóbbi napokban, az utóbbi legal másfél hónap alatt kezdtem tapasztalni. Tetszik érteni? Ezt akarta itt a közösség előtt, figyelmeztetni tulajdonképpen őket, hogy vigyázzanak, mert a begyemben vannak. Most már kimondom.

L.K.: Szóval az az igazság, hogy nem volt őszinte a nagycsoport. Nekem az az érzésem, hogy nem jött ki az, az, amit sze..., aminek valójában ki kellett volna jönni. Mindenki úgy, mint a strucc,

bedugta a fejét a homokba, nem jöttek ki a valóságos gondok, értékek, mindenki valahogy próbálta elsimitani... mindenki ragyogó jópofa... nincs itt baj, és közben, dehogy nincs. Valahogy én, nem tudom, nem merik mondani, vagy-vagy, vagy... nem jött ki igazán.

B.I.: Pedig igaza van nagyon a B. Sándornak hadnagy ur! Most kéne azoknak az úgynevezett vamzeroknak előállni. Ha van arra mersze, hogy ki merjen menni a százados urhoz hülyeségeket...

L.K.: Nem csak a vamzeroknak kellett volna... /hangzavar, nem lehet tisztán érteni/...

B.L.: Itt vagyok két hónapja a csoportban, de én még senkinek azt nem mondtam, hogy állj föl, gyere velem, mert meg akarlak verni!

Ny.S.: Nem is mondta ezt neked senki!

B.L.: /nagyon indulatosán/ Kit bántottam én! Hát akkor miért piszkálnak engem Sanyi!?

Ny.S.: Lehet, hogy abba a csoportba esel, érted, ami nem olyan megtetsző.

B.L.: Hányszor volt veszekedés a zárkában, és én még senkinek nem mondtam, hogy na, neked van igazad, vagy nincs igazad.

Ny.S.: Nincsen veled különösebb baj. Nem kell neked ezért lázadnod.

B.L.: Hát, hogyne lázadnék Sanyi, amikor én érzem, hogy...

Ny.S.: Hátrányod nem származott belőle idáig. Származott hátrányod? Nem.

M.M.: Hátránya senkinek se származott. Most az volt ezzel a figyelmeztetéssel a célom, hogy ne is legyen ebből hátrány.

B.L.: Dehogy nem, dehogy nem százados ur!

B.S.: Higgye el százados ur, hogy ez nagy pofon. Lehet, hogy magának nem, de énnekem például nagy pofon. Elhiszi nekem? Mert engem, ha valaki nem talál meg, legyen az bármi, érti százados ur, nem hiszem, hogy én azt megtalálnám jogtalanul. Indoknak kell lenni, hogy én valakit megtaláljak százados ur. Most is azt mondtam magának, mint a hadnagy urnak. Külön megérdemli az az ember, aki annyit csiszolódott nyolc év alatt, mint én. Elhiszi ezt nekem? És, ha nincs indok, érti, én esküszöm magának, hogy én nem szólok bele, vagy nem csinállok valamit. Higgye el nekem! Márpedig ha nekem valami sérelmes, ha mindjárt a százados ur, vagy a parancsnok ur, én akkor is megmondom, amit akarok. Ha drasztikusan, ha nem, de én megmondom!

M.M.: Ez itt a probléma! Nem az, hogy megmondja. Kérem legyen őszinte, és igenis mondja meg. De a problémám magával szemben, és ezt nem akarom ennyire, hogy kialakuljon a többenél az, hogy ne úgy mondja meg, ahogy mondja. Tetszik érteni? Mert akkor hiába töltött a börtönben 8 évet, vagy nem tudom hány évet, kérem nem tanult abból, hogy kérem fejfel nem lehet a falnak menni. Köszönöm szépen... /hangzavar, többen fölállnak, mivel a foglalkozásvezető int, hogy vége a csoportfoglalkozásnak/...

V É G E

J e g y z ő k ö n y v

az 1983. május 30-i Összevont nagycsoportfoglalkozásról magnetofon
hangfelvétel alapján

A foglalkozást vezeti: Lippai Károly

A foglalkozás tartalma:

L.K.: Üdvözlöm az összevont nagycsoport tagjait, ezennel megnyitom az ülést. Mielőtt azért tovább mennénk, az volna a kérésem, hogy aki a Veressel lakik együtt, és most esetleg úgy érzi, hogy, hát jobb volna neki pihenni, vagy szintén nem jól érzi magát, akkor az most lemehetne.

H.J.: Kérek engedélyt lemenni! /Eltávozik a helyiségből./ /Ajtó csukódás, zörgés./ /Hosszabb csend./

Ny.S.: Hát akkor én megkezdéném tisztelettel, azzal, hogy szóba került a vasárnap délelti.../érthetetlen/..., hát amikor a H. Ottó csinált, szervezett, vezetett, és a százados ur is jelen volt, amikor ment. Hát magam részéről megköszönöm, akik erre készültek, elítéltek, a társai. És véleményem szerint elég jó volt, egy hét alatt csinálta az egészet, vagy csinálták. Elég jól sikerült, úgy hogy, ez tényleg szép volt. Sok témát nem boncol, de gondolom továbbra csináljuk, vagy csinálja, akkor ér majd valamit ez is. Azzal kapcsolatban szeretnék, azok az elítéltek, akik voltak /székcsörgés/..., egy-kettő délelőtt, hogy mit érzett, érzett, vagy érez továbbra, ha ilyet akarunk csinálni. Ezt szeretném. Tehát azok a személyek, akik ott voltak az előadáson, vasárnap délelőtt.
/Rövid csend./

Ny.S.: H. Ottó nincs itten?

H.O.: Itt vagyok!

J.V.: Hadd mondjam el, hogy én mit éreztem. Attól az egy kis incidens-től, ami volt ott.

Ny.S.: Hangosabban!

J.V.: Hát az egy incidenstől, a B. és a Sz. között, nagyon jó benyomás és felszabadult voltam. Megkönnyebbültem. Nagyon jól éreztem magam, a közérzetem is jó volt utána. És megmondom őszintén, hogy nagyon izgultam... /érthetetlen/... igaz, hogy nem volt pazar, de a körülményekhez képest elég jó volt nekem. Nagyon tetszett. És úgy érzem nagyon jó volna a jövőben is egy kis jóindulattal, csinálnánk, talán segítenének nekem. Monoton, állandó munka, zárt légkör, egy kicsit felszabadultabban érzi magát az ember. Kellemesen, jó közérzettel, legalábbis egy órára kikapcsolódni, ez rendkívül... nagyon jó volt, minden gondot elfeledve, felszabadultan, nagyon tetszett. Kellemesen, nagyon kellemesen éreztem magam.

H.O.: Nekem lenne egy kérésem a nevelő urakhoz! Éspedig az, hogy, hát van a J. Viktornak egy hangszere. De nem kell belőle nagy ügyet csinálni, hogy kérelmi lapon keresztül, bonyolultan, mert akkor nem fog sikerülni lehozni. Valamiféleképpen százados ur, úgy lehozni, hogy miénk lenne, és hát nem csak a J. Viktoré, hanem ott aki /közben J. mond valamit/, ahogy tetszett mondani, időnként, amikor engedélyezik, akkor bemennénk oda, és akkor megszerveznénk egy kis műsort, és jól éreznénk magunkat. Nem kell

könyörögni, itt, hogy na adjanak le hangszert, vagy ne adjanak. Nagyon jó volna! Ugy köllene százados ur tisztelettel, van is ismeretsége ott fenn. És hát gyerekek adjátok oda..., sőt.

M.M.: Saját hangszere érdekében sem megyek szabálytalan utakon. Ezt ne várják tőlem.

Ny.S.: Ez nem az ismeretségen mulik szerintem, hanem a tapasztalatok. azt bizonyitcsák, hogy hát itten sok mindent meg lehet szerezni, a kulturba, és gyakorolni, tehát gyakorolnak itt a zenészek, akik zenével foglalkoznak, heteken keresztül. És ha ez má csoporton belül, ha eztet megcsinálhassuk, akkor valójában az a kérésünk, hogy kapunk egy szájherm..., itt vólt, de az tiszta rossz volt, ugye azt nem lehetett használni. Itt van fönn!

Egy hang: Itt van fönn!

Ny.S.: Tehát azt nem hasznátuk. Tehát a kérésünk az, hogy egy-két hangszert, amit lehet, tehát az őrségparancsnok amit engedélyez, részünkre, a nevelő urak..., szeretnénk megkapni. Mivel, hogy tudomásunk van arról, hogy... /közbeszólnak/... kaptunk 10.000.- Ft-ot, kaptunk 10.000.- Ft-ot, ugye! És ez nem titok, hogy a 10.000.- Ft kapunk, akkor mostan valahogyan gazdálkodjunk vele, ne úgy, mint a mult évbe. Hogy visszaviszik, és akkor fogjuk megint a fejünket, megint visszavitték. És most már az a kérésem, hogy valójában az a harmadik tévét most már tessék megvenni.

M.M.: A 10.000.- Ft az, ... egy TV, meg a szobakerékpár.

K.L.S.: Meg, meg a sulyzóóra...

H.O.: Szobakerékpár!?
/Érthetetlen moraj/

Ny.S.: Hát nekem az a kérésem ezzel kapcsolatban százados ur tisztelettel, hogy a kerékpár nem tudom, hogy mennyire szükséges, az most egyszerre, de a TV- az kell, és jó volna azt megbeszelnünk, hogy valahogy, nahát má, mit vegyünk, ami nekünk jó, tehát az egésznek egyszerre.

H.O.: Nagyobb szükségük van a szobakerékpárra.

Ny.S.: Kinek?

H.O.: Mert a gitárt meg tudjuk szerezni!

Ny.S.: Hát a gitár mellé kell ám sok minden más is... /moraj/...

H.O.: Igen, mert van egy szájhermonika, vagy kettő esetleg, vagy egy gitár...

Ny.S.: Na! Az is kell!

H.O.: Egyelőre kell! Ez is elég!... /többen beszélnek/... lassanként beszerzünk mindent, mást is... na tessék ott is... idővel bizonyára, hogy aktuális lesz majd az is.

M.M.: Nem értem, L., mit mondott?

L.L.: Semmit!

M.M.: Na, de tényleg!

M.F.: Azt vettem ki a szavaiból, hogy nem tetszik neki az az ötlet, hogy hangszerekre költsék a 10.000.- Ft-ot.

L.L.: Mit magyaráznak, hogy egy dobgitár pár száz forintba kerül!

H.O.: Hát jó pár száz forintba!

J.V.: 1300.- Ft-ba.

B.L.: Milyen ezerháromszáz forint? Nyolcszáz forintból már lehet venni!

J.V.: Nem, nem, hatszázért!

B.L.: Ez a gitár tudod, hogy hány forint? Hétszázharminc forint.

M.M.: Ilyen olcsók ezek a hangszerek?

B.L.: Igen, ez a hangszer amin mi tegnap játszottunk, az 730.- Ft.

Egy hang: Ezeleőtt hat évvel volt annyi!*

H.O.: Nekem is ez a véleményem!
/Hangzavar, többen beszélnek./

M.M.: Ha belefér a tizezer forintba, akkor szétnézünk a kerékpár mellett, akkor utolsó fillérig hangszerre költjük.

B.L.: Na de hát azért nem létszükséglet, azért nem létszükséglet ez ez a kerékpár, nehogy azt higgyétek. Százados ur?

Egy hang: Ne, ne, ne...

B.L.: Létszükséglet szerinted? Te magad felülsz, és kerékpározni fogsz a szobába?

T.E.: Hát megpróbálom, a fene egye meg! Ha már nem bírom megemelni a súlyt, legalább a lábamat járatnám vele! Nem gurul az körbe, körbe...

K.L.S.: Álló helyben...

H.O.: Na most nem ezen mulik ám! Mert azt a 10.000.- Ft-ot már amikor megtervezték, erre ütemezték be. Tehát szobakerékpárra és televízióra. És ezen változtatni nem lehet.
/Közbeszélnek, érthetetlen./
Biztos, hogy lényeges...

M.M.: A multkor már megegyeztünk abban, hogy csak odáig mehetünk a javaslatokkal, ameddig reális. Egyszer már megpróbáltuk az ugynevezett jogi utat; kérelmi lap, javasoltam stb., stb., a parancsnok nem engedte. Értem? Tehát ezt még egyszer nem lehet! Illetőleg, azzal, hogy ... /köhögés/... most egy hangszerünk, mert ki volt az, aki innen kérte? Szereztem, jártam utána.

Egy hang: Igen!

M.M.: Csináltam! Megpróbáljuk! Kérem az az ut nem megy, hogy a J., hogy maga felajánlja a csoportnak. Nem ajánlhatja föl jogilag. Az az övé. Értem? Azt esetleg, még egy olyan utat el tudok képzelni, hogy én őrzöm a szekrényemben, és csak a J. kapja meg, senki más. És ő felel érte! De ha elromlik, akkor is ő fizeti meg, és nem pedig a csoport. Mert most nagyon szép dolog, de történetesen a J. összeütközésbe kerül a csoporttal, ugye, és akkor majd követeli a gitárja árát, meg egyéb dolgot. Most nincsen, de...

J.V.: Hát itt van százados ur kérem; a K. Jánosnak a letétből fölhozták a hangszerét, ami most nálunk is volt, és aláírtak egy papírt neki, hogy nem követel semmilyen költséget, ha a gitárja elromlik.

M.M.: Ühüm... Ütjök ezt a vasat, ezt az utat, jó?

H.O.: És a kulturba, akik itt játszanak, muzsikálnak, a kulturba, otthonról bekérhették a hang..., hegedűjüket.

B.L.: Na most százados ur, nene, nem tudom elképzelni, azt, hogy hogy... nem is tudom hogyan mondjam, hogy... /kuncog/... mi pszichopaták... /kuncog/... na tehát pszichopatáknak nincs az a lehetőség megengedve, ami itt a fegyházas körleten meg van engedve?

J.V.: Igen, mi az?

B.L.: Hát, hogy fejlesszék magukat zeneileg, vagy akárhogyan. Hát itt vannak a R.-ék, akik zenélnek, azok fejlesztik magukat, mi nem?

Többen beszélnek, érthetetlen./

H.O.: Ennek az egész börtönnek egy idő múlva, ez a kis csoport is képes lesz előadást tartani.

Ny.S.: Na jó, de most egyelőre másra...

H.O.: Lehet, hogy nem olyan színvonalasat, de...

B.I.: Elnézést, de az egész börtönnek nem játszanak, mert például nekem, nekünk nem játszanak. Nekünk saját magunknak...

Ny.S.: Ha ünnepek, ... műsorok vannak, én arra gondolok.
/Többen beszélnek/...

B.L.: Na most műsorban, ünnepi műsorban mi is fölléphetünk, nem? Ugyanugy, saját magunk.

Ny.S.: Ez természetes dolog. És ezért vegyék meg most a hangszereket, nem?

B.P.: Megérkezett a foglalkozásra, helyetfoglal.

D.S.: Százados ur! Nekem lenne egy kérésem. A Majzik urhoz, meg a Lippai urhoz is. Mivel magyar emberek vagyunk, szerdán lenne ez a Dánia-Magyarország labdarugó mérkőzés, hogy arra a napra lenne szives egy TV-t. A 141-esbe bejuttatni. Ha lehetőség van rá.

M.M.: Ha lehetőség van rá, ugyis megkapják, ha meg nincs, akkor nem. Nem tudok rá válaszolni. De utána nézünk természetesen, de ezt ne vegyék biztosnak. Egy, jobb szeretném, ha maradnánk az előbbi témánál, mert szerintem ez, ez sokkal érdekesebb.

H.O.: Igen. Jó volna, ha néhányan, vagy többen vetnének fel témákat. Hogy.../köhögés/..., hogy látják, ugye, mit lehet még megvalósítani.

B.L.: Na, de egyszerű. Ez a tizezer forint...

H.O.: Ezt már nem.

B.L.: Akár mire van, TV-re, vagy szobakerékpárra. Hát akkor engedélyezék azt, hogy kérjék be otthonról a gitárt, meg a J. Viktorét hozzák fel.

P.M.: Vagy egyszerűen irnak egy olyan papírt, hogy...

H.O.: Ezt még nagycsoportfoglalkozáson ki tudjuk...

Egy hang: ... azt mondta a százados ur, hogy erről beszélgessünk, nem?

H.O.: Na de nem lehet, nem csak ez az életünk.

- J.V.: De a másik meg az, hogy kell... az, hogy ki-mit-tudot szeretnénk rendezni csoporton belül, és bárki bármiben felléphet, bármilyen műsorszámot előadhat. És ahhoz, hogy.../érthetetlen, külső zaj miatt/... gyakorlás kell. Ahhoz, hogy előadni tudjak, vagy bárki, bármilyen hangszeren, ahhoz hangszer is kellene. És közösen megkapnánk. Innen szerintem nem fogunk kapni, nem a mi hangszerünk...
- H.O.: A felmérésen, fel fogjuk mérni a ki-mit-tud-nál jelentkezőket, tehát fölírjuk, hogy ki milyen számmal jelentkezik. Elkészült ez a felmérés, akkor százados urnak megmutatjuk, majd kiderül, hogy hány hangszerre lesz szükség. Ki hány... ki jelentkezik ilyen igénnyel. És akkor meg tudjuk válaszolni, attól tesszük majd függővé ezt a ki-mit-tudot, tulajdonképpen.
- J.V.: /Érthetetlen./
- H.O.: Hát ettől, mert hánytt jelentkezik 10-12 fő hangszerrel. Játsszik, jó- hegedülni, vagy mit tudom én... az má abszolút lehetetlen.
- J.V.: Így van.
- H.O.: 10-12 fő. Esetleg egy két-három.
- J.V.: Nem it tudunk annyian... nem is tudom hányan?
- H.O.: Az lenne jó, hogyha versekkel, prózával és egyéb területeken is lenne jelentkező. Nem csak zene és ének. Majd a meghirdetés után elkészül ez a felmérő /köhögés/ ...
- K.L.S.: Százados ur tisztelettel, mivel a vetélkedőről vóna szó, hát nem tudom lehetséges-e olyan, ha van talán sofőr, vagy kísérő, ilyen ilyen krex vetélkedőben én is részt vennék, hogyha lehetne.
- H.O.: Folyamatba van téve!
- K.L.S.: Olyan, mert vannak itt, járművezetők, vagy kísérők és hát ebben nagyon szeretnék... /H.O.: lesz./
- H.O.: A junius hónap folyamára terveztük a P.-kel, tehát erre a hónapra. Meglesz! Sokan szóltak. Nem csak krex.
- O.I.: Hát, hát ez bennünket nem érdekel, hogy ti mit rendeztek...
- H.O.: Akkor például téged mi érdekel, miről beszéljünk, mondd meg!
- O.I.: Hát akkor minék van ez a foglalkozás?
- Ny.S.: Azért, hogy a kéréseket elő lehessen terjeszteni...
- O.I.: Nekem nincs semmi kérésem, nekem nincs semmi kérdeznivalóm.
- K.Zs.: Hisz ez nagyon fárasztó, igaz?
- O.I.: Ami nekem kérésem lenne, azon ugysem tudnak segíteni.
- L.K.: Ki akart menni WC-re?
- O.I.: Hát most is rám jött a görcs, hadnagy ur! Hát én úgy dolgozok, mint egy állat, itt meg ki se tudom pihenni magam. Feljövünk, bekapom az ennivalót, és már jövünk is.
- Ny.S.: Akkor majd szólok neked, mikor papucsban kint sétálsz, hogy pihenjél le. Jó? Meg kint dohányzol a folyosón. Majd ne sértődjél meg, ha rád szólok!
- O.I.: De én...
- Ny.S.: Menj, és feküdjél le! Ne felejtse el mostan eztet. Majd szólok

én neked, hogy pihenjél le! Mert neked pihenned kell, ahogy látom.

O.I.: Hát nincs semmi szépségem erre!

Ny.S.: Jó! Nekünk meg arra, hogy kint legyél a folyosón dohányozzál, meg papucsba mászkáljál.../O. közben beszél/..., majd szólok!

O.Gy.: Hadnagy ur nekem is lenne egy kérésem!

O.I.: Le lehet menni?

L.K.: Nem lehet a nagycsoportról elmenni. Hiszen a nagycsoport szabályai közé tartozik, hogy addig nem lehet WC-zni, cigarettázni, meg egyéb más dolgokat csinálni. Ez is közé tartozik, hogyha előtte el kell menni, és el kell végezni ezeket a dolgokat, és majd csak aztán. Csak akkor van... ha valaki rosszul van, akkor el kell mennie, akkor ki lehet engedni, akkor a nagycsoport elengedi ezt a szabályt.

O.I.: Hát kibirom én eztet... de első és utolsó, hogy az O. idegyütt!

O.Gy.: Hadnagy ur kérem! Már a multkorában is szerettem volna ezt felvetni. A gyógyító-nevelő csoport... /érthetetlen/...nem lehetne, hogy a gyógyító-nevelő csoportnak külön vetítsenek filmeket. Akkor amikor nem az egész háznak. /köhögés/. Tehát a gyógyító-nevelő csoportnak ugyanugy el tudnák ezt intézni... ezt kérjük, kérjük, hogy lehet-e ilyet? És ha már itt vagyunk egy héten csoportfoglalkozáson levetíteni... lehet, vagy nem lehet... /érthetetlen/...

L.K.: Filmvetítésre gondol?

O.Gy.: Igen! Például, ilyen /köhögés/... természeti film, kalandfilm, hát ez...ez máshol azt hiszem vetitik. Máshol gyógyító-nevelő csoportba ez megy.

M.F.: Na most ez nem megy máshol sem!

O.Gy.: A gyűjtőben sem megy? Nem megy? Ott van, ott megy!

M.F.: A gyűjtőben nem.

O.Gy.: Pszchológus ur! Dehogyan nem! Balassagyarmaton voltam /elharapja a mondat végét, érthetetlen/...

M.F.: Olyanok, hogy különböző helyi, és igényeknek megfelelően vetítenek. Az alkohol egészség károsító hatásáról. Azt nem hiszem valaki nagyon sokszor megnézné, viszont...

O.Gy.: Valami azért jó lenne!

M.F.: ... az ősztől viszont, előre láthatólag az ősztől és remélhetőleg nem fog csuszni. Ez már tervbe van véve, hogy több filmvetítés lesz, és elsősorban a gyógyító-nevelő csoportosok számára. Méghozzá válogatott filmekkel.

O.Gy.: A másik dolog amiről beszélni szeretnék, amit javaslok is. Lehet hogy nagyon sok embert nem érdekelne. De például a hadnagy ur amikor benn van, amikor a gyógyító-nevelő csoportfoglalkozáson összejevünk, vagy a pszichológus, ettől pszichológus ur itt van, két nevelő itt van, hogy az egyéb olyan beszélgetéseket is meg ejthetnénk, például az ember belenézzen a társadalomba, hogy mégis...lehet, hogy először három, vagy négy, vagy öt, vagy csak egy, de lehet, hogy már a bizonyos értelemben előfordulhat

olyan vitakör, amelynek nem is a pszichológus..., lehet, hogy ezt a tapasztalatot az emberekről, mégis, ilyen..., csak így, azt hogy mi mit választunk, az nagyon jó, érti? Mit tudom én, kikapcsolódni, ugye! Van több olyan foglalkozás, amit kéne tartani, ami érdekli az embereket, lehet, hogy a gitározás meg a zenélés érdekli, tetszik érteni? Lehet, hogy épp az érdekli, hogy kiint a nagyvilágban, ott mi van, ugye! Lehet vita, kérdés. Lehet magnó .../érthetetlen/...

L.K.: Kötetlen beszélgetésre gondol

H.O.: Ez, ez..., elnézést, ez nem az ötevékeny szervezet vezetőségére, ez önökre vonatkozik inkább, a nevelő urakra, mert mi, akik 10-15 éve bent vagyunk a börtönben, ilyen irányú felvilágosítást elítelt társainknak nem tudunk nyújtani. Amire ő kíváncsi. Csak maga, és a L. ur, és a pszichológus urak.

L.K.: Igen. Egymás szavába vágunk, és nem figyeltek oda, amit én mondtam, hogy ilyen kötetlen beszélgetés lenne, egy ilyen csoportba, ahol a nevelő...

H.O.: ...ad választ a kérdéseknek.

L.K.: Igen! Nevelő, és csoporttagok, kérdeznek...
/Többen közbebeszélnek, közbeszólnak/

H.O.: A kiscsoportfoglalkozáson ilyenek voltak!

J.V.: Kiscsoportos foglalkozásokat csinált a százados ur minden, csütörtökön volt. Minden héten, kiscsoportfoglalkozást. Érted?

H.O.: És be is indul ez nemsokára.

J.V.: Ott volt a pszichológus, mindenre választ kaptál...

Ny.S.: Na csináltunk már különben ilyet, úgy hogy ez nem új... /többek közbeszólnak/... akkorra lesz végre, a 10-12 főnek az a kérdése, véleménye, a kinti élettel kapcsolatban és az ittenivel kapcsolatban, hogy... nem tudom meg van-e még az a szalag?

L.K.: Meg! Meg!

Ny.S.: Ugy, hogy kérem egyszer forgassuk le.

L.K.: Meglehetne! Igen!

Ny.S.: Tehát azt, amit már megcsináltunk, azt hiszem... azt itt meg lehet csinálni...

J.V.: ... hát minden héten volt...

Ny.S.: mert akkor mikrofon oda lett téve mindenkinek, és akkor mondta a véleményét, a börtönnel a nevelő urakkal stb., stb... /többen közbeszólnak, érthetetlen/... ez nagyon okos dolog különben, tehát nem csak a zene kell, ez igaz. Mert ez egyoldalu lenne. Mert egy-két ember annyira beleéli magát, hogy mindent annak szentel. Tehát mindennek egy ideje legyen. Legyen egy ilyen is, legyen egy olyan is, tehát több fajta legyen. És akkor az ember, mit tudom én az egyik héten ezt csinálja, a másik héten meg azt. Tehát ez unalmas. Ugyanolyan unalmas, mint az étkezésben a babfőzelék stb., stb. Az is unalmassá válik. Most érdekes, harcolunk érte, de egy hét után már... tehát szép... ütemezve..., tehát úgy mint ahogy kezdtük a hadnagy urral abban az időben, hogy valójában egy..., aki akart, ilyen szabad foglalkozásra..., és akkor mondjon véleményét...

M.M.: És mi van akkor, hogyha ismét a tegnap elhangzott javaslatomat most a nagycsoport elé viszem?

Ny.S.: Az is szép volt!

M.M.: Kérem! A héten délutánonként többé kevésbé mindkét helyiségben van szabad idő. Van, mikor egész nap. A kiscsoport vagy a csoport-foglalkozásoktól függően esetleg, hát kevesebb. Meg lehetne úgy szervezni, csak öntevékenyen..., hogy tegnapi kis zenés összejevetelhez hasonlóan, de minden kötöttségtől mentesen, tehát nem kell meghatározni előre. Kineveznénk egy délután például cigányklubot. Vagy zenés klubnak.

Egy hang: Dzsessz klub.

M.M.: Mindegy kérem. Az a lényeg, hogy oda, akinek éppen akkor van hangulata, kedve, abbá az időbe beül abba a foglalkozó helyiségbe, és ha nincs más hangszere a kezükben, a legszebb hangszert kérem a torka, ami van, tehát az ének hangja. És hát énekelnének szépen. Ha tudunk szerezzni hangszert, vagy ha van, akkor annak a kíséretében megy, ha nem..., akkor aki megunja, az kimegy, mást folytat. Tehát ilyen klub, valamilyen zenei klubot. Ugyanakkor lehet egy másik nap például egy olyan klubot kialakítani, ami most ismételten fölvetett, most O. Gyurka, ahol beszélgetni lehet különböző dolgokat... értem? Tehát lehetne ezt /köhögés/ rendszerezíteni. És akkor mindjárt volna egy olyan, másik javaslat is a csoport fele, amit tegnap szintén előadtam, magukon mulik, hogy megtartsuk, vagy ne. Hogy azokat az elítélteket, akik a körükből szabadulnak, különösen... /külső zaj miatt érthetetlen/... tehát nem csak a csoportból, hanem a börtönből is. Így most hamarosan a N. Lajos kerül sorra, meg a Sz. barátom, és akkor ezt kéremszépen egy kicsit a csoport elbucsúztatná. Azt sem kötelezően. Aki úgy érzi, hogy van mondanivalója, vagy a szabadulása előtt állónak néhány keresetlén szót, szóval esetleg egy kis tréfával is, egy kis zenével is énekel együtt, köszöntենek, bucsúztatnánk... valami ilyesmit. Bár tudom, hogy odakint igyekeznek a börtönt elfelejteni, ez is a helyes, de azért van egy-két jó barát gondolat... /külső zaj hallatszik/...

O.Gy.: Százados ur kérem! A másik dolog. Nagyon sok emberen tudnánk segíteni. És ezt természetesen a kulturfelélősnak... /külső és zaj hallatszik/... nem-e lehetne, hogy összemérnék azt a tudásukat, és amelyik a győztes, vagy azt a szintet elérné, akkor valami jutalomban, mit tudom én, csomagban, vagy mindegy. Csak valamiben részesítenék ezt az embert. Mert akkor tetszik tudni, ezt most azért mondom, hogy az embereknek, azok után, hogy... /érthetetlen/... elmegy az idő. De ha itt fenn vagyunk, akkor ugye... akkor...

M.M.: Hát ez is hozzátartozik a börtönhöz... /érthetetlen/... hát lehetne sakkört kialakítani, minden héten pénteken délután az egyik teremben sakkozni akarók, szeretők összejönnének. Így önként egy évben egyszer maximum kétszer lehetne versenyt is rendezni. A verseny... /közben zaj hallatszik/...

Egy hang: A sportfelélős is...

K.J.: Versenyt rendeztünk tavaly is. Ez olyan dolog, vót más is... /érthetetlen/... /más is beszél halkan/.

D.S.: Na de százados ur kérem, ha lenne sportfelélős valaki, mint például, hogy szombaton is beszél a zárkába D., hogy K. gyere ki nyisd ki a kulturt, mert edzést akarunk tartani. Ő meg csak fekszik tovább.

- K.J.: Nem lehetett, mert foglalkozás volt. Zene próba volt.
- D.S.: De akkor nem volt!
- K.J.: Dehogynem volt!
- D.S.: Mert be volt zárva, és a Ny.-nál volt a kulcs
- K.J.: De akkor mondok én is! Nem csak követelni kell! Ha szit mondják tegye rendbe a kulturt, vagy takarítson, ő nem csinálja! De nemcsak ő!
- D.S.: Azt a helyiséget meg szokta!
- K.J.: .../D-szal vitatkoznak/... először nyujtson az az illető is valamit, ha már ennyire mondjátok.
- B.I.: Azt mondod Te takarítás föl?
- D.J.: Hallod, én négyszer feltakarítottam!
- B.I.: Május hónapban te ritkábban takarítottál.
- K.J.: Jaaaa!
- B.I.: De azt tudod te mondani a másiknak, hogy menj a kurva anyádba!
- K.J.: Én még ilyet nem mondtam egynek sem!
- B.I.: Nekem pedig mondtad!
- K.J.: Hát akkor tévedés történt! De ha kell nem vagyok sportfelelős, lemondok! Tessék! /Kazetta csere, illetve fordítás!/
B.I.: ... olyat, aki legalább csinálja szívvvel és lélekkel. Meg nem egy-két ládáért kelljen venni pingpong labdákat, hanem te szerezd be.
- K.J.: Én lemondtam! Vegyétek úgy akkor! A mai naptól kezdve! Válasszatok
- D.S.: Én nem azt mondtam, hogy most válasszunk...
- K.J.: ... idegileg ugyanis ki vagyok készülve...
- D.S.: ... másikat, de szépen, lélekkel kell azt csinálni, ha valamit vállal az ember egyszer.
- K.J.: Én meg is csináltam eddig amit mondtak...
- D.S.: Hányszor beszóltak hétvégén, akkor a V. is hányszor beszólt, hogy miért nem jössz már, nyitod ki?
- B.I.: Ott van a százados ur, meg a L. ur, mondja, hogy hát, hogy mozgatni kell, vagyis nektek kell megcsinálni!
- K.J.: Hát nem jöttök, sétára...iáá, akkor nem mentek le amikor mondják, hogy kötelező, lejöttök hatan, öten. Hát akkor mit várjak tőletek, mit követeljek? Semmit! Arra nem vagytok képesek lejönni, sportolni jó időben az udvarra.
- H.I.: A múlt héten hányszor volt szólva legalább szólva a sportról? Egyszer sem!
- Egy hang: A múlt héten nem is volt!
- H.O.: Nem is volt a múlt héten.
- H.I.: Sem a múlt héten, se vasárnap, pedig benn volt a nevelő.
- K.J.: Csütörtökön elmaradt például.../többen közbeszólnak/... csütörtökön is, meg vasárnap is...

Egy hang: Na látod!

B.I.: Megkérdezek valakit, tisztelettel, ki a helyettes? Elmegyek hozzá, tisztelettel volna 10 ember, nagyon szeretnének lemenni. Hadd menjenek már le! Hát! Ezt kell csinálni, nem az ágyból nézni, hogy forog az izé, a pingpong labda, föl van kötve egy gumira. Mindig azt nézi. /Közben nevetnek többen./

Ny.S.: Fölösleges ez! Egyről te is megfelelkezel például!

B.I.: Na! Például?

Ny.S.: Van ott egy szabály kitéve, hogy mikor mit kell csinálni. És most nem akarok mellé állni, de igazat adok neki, mert én ott voltam lenni. És még hozzá D. ott állt, hogy szeretne sulyozni, én azt mondtam... ha bár nem szóltam semmit sem, meg is értette, hogy most van egy más foglalkozás az I-esben. Tehát amit a H. Ottó szervezett, és azt csináljuk.

D.J.: Ez vasárnap délelőtt volt!

Ny.S.: Na most, jó, jó, na most vasárnap. Ugyanez! És ha vasárnap ez folytatódik, mivel nem tudjuk befejezni ezt a műsort, akkor ez megy tovább. De viszont én azt mondtam, hogy menjetek át a 2-esbe, álljatok át és akkor sulyozzatok ki magatokat, és akkor megyen... /érthetetlen/... tehát ezt is meg lehet oldani.

D.J.: Így is történt!

Ny.S.: És semmi baj nem lett. Tessék!

D.J.: K.-nak szóltam akkor is, és nem jött ki a K. Én átvittem az I-esből a II-esbe a sulyzót, meg az expandert.

Ny.S.: De ez már, nem ez volt ez a része... nincs értelme.

B.I.: Na de ha sose szól az ember, akkor nem veszi magát észre.

Ny.S.: Na de nem ilyen formában! Tehát, ha az I-esben valami más van, akkor legyen a nagyobb tömeg ott, és kész.../H.Ottó közbeszól, érthetetlen/... tehát legyen ez, legyen az. A sporttól függ, hogy melyiket igénylik.

H.O.: És az igazság az is, hogy nem kell valakit nagyon noszogatni, mert ha a terem nyitva van, vagy ha nincs terem, menjen oda hozzá, adja oda a kulcsot. Most nem esik le a világ, hogyha oda megy hozzá és elkéri tőle a kulcsot. Hát neki is vannak problémái.

Ny.S.: Na nem, hát nem egészen így néz ki, a kulcsot ne dobálja szét...

H.O.: Kinél van a kulcs?

Ny.S.: Mindegy! Ez, kár, a kulcs előbb utóbb eltűnik, itt már egyszer volt, és akkor utána szaladgálhatunk... a kulcs az maradjon olyan sorrendben, mint ahogy volt. B., vagy én odaadom én bárki..., odaadtam én neki is nagyon jól tudjátok. De ez tovább nem fog menni. Mert ha odaadom nekik, akkor felelnek, hiába odaadtam B.-nak, vagy ennek, vagy annak. Ez nem játék. A kulcs börtönben sem játék. Ez maradjon csak ennél tovább.

L.K.: Na most tényleg, valóban, jó, hogy Ny. az előbb közbeszól, hogy így nem lehet valakit kikezdeni. Na most tényleg. Én föltenném a kérdést! Hogy lehet így vezetőket, vagy egyáltalán embereket így kikezdeni, megtámadni, mint ahogy a B. csinálta?

Ny.S.: Hát szerintem nem lehet!

L.K.: Tényleg, beszéljük meg, hogy lehet-e így!?

- Ny.S.: Megértem. Lehet más formán. Azért lehet, hogy neki is vannak családi gondjai, vagy más problémája, ezért azt figyelembe kell venni. Ha lehet énnekem fájt, hogy így beszéltek vele. Ez az igazság! Nem azért, mert én nem pártolom őtet, mert.../közbeszólnak/...
- H.O.: ...hát nekem is ugyanez a véleményem!
- L.K.: ... mert ha én mondanám, akkor azt mondaná; igen a hadnagy ur, vagy a százados ur, vagy a pszichológus ur, igen, mert ugye elítélt...
- Ny.S.: A Sanyit megértettem, mert szépen elmondta, ez... egyet is értek vele, mert van ilyen. De azt, hogy valakit lerohanni nyolcan. Ellenkező esetben, ha Téged lerohannak öten, akkor kijelented, hogy leszúrod magad, vagy leszúrsz valakit. Hát akkor ő is ezt mondhatná! Tehát lelkiileg neki is fáj. Szépen megmondod neki, hogy mi az észrevételed vele szemben, és kész! Ennyi az egész! Ugy is értjük azt, nem kell durván. Aláecsetelni a dolgokat. Hogy ő most itten égjen.
- H.O.: Nem is lehet semmi probléma, egy kicsit aktívabb lesz, és kész.
- Ny.S.: Meg ő ez a típus.
- G.K.: Kell is az a fekvés az ágyban, pláne hétvégén. Aki dolgozik, és aki agyon hajtsa magát, ugye a nyolc órától a hét és felet végig dolgozza, álló munka - mint a K. - ezt..., aki dolgozik, mint az állat, jólesik az, amikor bejön a nevelő, akkor sem szívesen kel fel az ember, maga nagyon jól tapasztalta biztos, hogy a zárkában néha, hogy bemegy az ágyon fekszenek. Hát jól esik a fekvés, hiába sportfelelős. Hogy egy-két perccel később ugrik föl a K., jogos, nyugodtan kényelmesen elmegy... /többen közbeszólnak/..., nem volt az, hogy nem nyitom ki!
- Ny.S.: Tehát ezért ragaszkodott a szabályhoz, tehát órákra meg van szabva, ott a folyosón, hogy mikor minek van itt az ideje...
- L.K.: Nagyon helyes, ahogy a G. hozzászólt, és tényleg nagyon jó volna, ha sokkal többet szólnánk, és mondanánk véleményt. Nagyon okos gondolatot mondott el. Jólesik mindenkinek egy-két órát délután pihenni.
- O.Gy.: Hát én szólnék, hadnagy ur tisztelettel!
- Ny.S.: Nem akarlak ezzel B. megsérteni! Azt hiszem, hogy senkit sem. Most nehogy ellentámadás induljon meg. Nem. Én mindig figyelem B.-nak ezt a magaviseletit, őőő csak így a ...beszél. Tehát így, tehát így próbálja ki.../zaj/...most mellette voltunk, ugye mert ő megkezdte, és abban a pillanatban ő nagyobb akart mondani.
- K.J.: Ez azért volt hadnagy ur, mert a multkor kétszer, nem azért, véletlenül ő pingpongozott utoljára.../B. közbekiabál/... kitakarítottak veled...
- B.I.: Csak, csak azé nem csináltam, csak csak ezért csináltam meg, mert a Ny. zárkába vagyok. Érted? Különben nem csináltam volna, azt mondtam volna, csinálja meg ez ni..., oszt ott hagytalak volna. Érted? /Többen közbeszólnak, beszélnek, érthetetlen.../
- M.M.: O. Gyukra! O. Gyurka, mit akart mondani?
- O.Gy.: Hát igen, ő ugye ezt má bebizonyította a saját területén, és egy olyan téren, hogy Ny. tényleg egy értelmesebb ember, hogy azt mondja ki az a B. Most nem pártolni akarom, sőt!.../érthetetlen, elharapott mondat/..., de ha jól megnézzük az ő felfogását hozzá hasonlítható itt bármelyik emberéhez? Elképzelhetetlen, mert ő

bebizonyította, hogy ilyen típusu ember és ebből ő nem enged. Nem enged belőle! Tudsz, tudunk ezen változtatni?... Nem! Ugye! Hát akkor egyszer ő ilyen. Például van két pszichológus ur, többet kellene ezzel az emberrel foglalkozni. Többet kellene foglalkozni. Ha az egyik pszichológus nem bírja, akkor átveszi a másik. Kéne vele foglalkozni. Hát bebizonyítja ez az ember, hát tényleg ezek a beszélések, ezek a megsértések. Hát szerintem pszichológus ur, ha nekem ezek a lehetőségek... hát én, hát én...

K.Zs.: Lehet, hogy a Bogdán épp azt akarja elérni, hogy többet foglalkozzunk vele?

O.Gy. Parancsol?

K.Zs.: Lehet, hogy épp azt akarja elérni ezzel, hogy többet foglalkozzanak vele?

O.Gy.: Igen, lehet.

K.Zs.: Lehet, hogy keveset foglalkoznak vele a többiek?

O.Gy.: Hát nem az elítéltekről van szó. Hanem az emberek foglalkoznak vele. De viszont önök, például pszichológus ur, azt hiszem, hogy az a dolga, most nem sréteni akarom vele, távol áll tőlem, az emberekkel foglalkozni. Sőt ezzel, a B. már bebizonyította, hogy őneki... és ha oda hív engem, vagy fogadja a másikat. Egy kicsit többet foglalkozna vele a két pszichológus. Lehet, hogy nem használna, de azért hatvan százalékban - hetven százalékban, ha többet foglalkoznának vele, biztos, hogy haszna lenne.

K.Zs.: Maga tudna valami javaslatot, vagy ötletet adni nekem, hogy mit kell vele tenni, végeredményben... /köhögés/...

O.Gy.: Nézze, én javaslatot nem tudok tenni, a pszichológiához konkrétan nem értek, de például az ő problémájával, a lelki problémájával, érti? Ha ki akarja fejezni, ha ki akarja mondani, mindig ugy csoport foglalkozáson, érti? Most mindegy.../érthetetlen/...

K.Zs.: Tehát azt akarja mondani, hogy akkor itt a csoportnak elsősorban türelmesnek kell lennie a B.-hoz? Tehát először türelmesnek?

O.Gy.: Én nem mondtam ezt magának, hogy az elítélt. Mert B. másabb, mint elítélt. Ez tudnivaló. De pszichológus ur, én nem vagyok pszichológus. Énhozzám nem jöhet, hogy te ez van..., a százados ur, százados urnak nincs ideje. De magukat nagyon sokszor látom.

B.I.: Oda csak fegyelmi lappal lehet kimenni. /B. közbekiabál és O. is beszél/... önök is a gyógyító-nevelő csoportnak a tagjai.

B.I.: Hallod O.! Amit aaa te itt elmondsz az nagyon szép lenne, ha így lenne. Érted? Csak van egy dolog/ Érted? Hogy itt megvárják, hogy az ember frankón becsavarodik, aztán azt mondják ejnye-bejnye, de sajnálom. Érted?

G.Gy.: Na jó, nem kell most, izé... most én nem pártolni akartalak, amivel hadnagy ur is vádol, mert ő nem úgy nézi a százados ur emberei De ha ki megy hozzá fogadja. De ha a százados urhoz megy, akkor nincs gond.

Ny.S.: Na most én nem akarok haza beszélni, egyetértek vele, mert van még, van egy kis idő, de először megkérném a B.-t, mint zárkát, mert több mint egyenlőek vagyunk, hogy ne itt..., mi az elsőleges a gyógyítócsoporthoz belül. Például én mit csinállok? Akkor, mikor olyan a helyzet. Egy pillanatra, meg tudsz válaszolni rá?

B.I.: Hát ha nagyon akarod én megmondom. /Nevetés/

- Ny.S.: Na jó.
- B.I.: Kinek a részére?
- Ny.S.: Mii, mindnyájunknak, közösségről van szó! Például a zárkáról, vagy a...
- B.I.: Engem már a mi zárkánkban, már nem akarok itten semmit mondani, de ott szerintem nincsen semmiféle veszekedés...
- Ny.S.: /Közbekiabál!/ Na de mért mondod, hogy ha valamelyik zárkából átjárnak, akkor azt mondod, hogy leszurod magad, vagy.../érthetetlen/...
- B.I.: Miért van ez?
- Ny.S.: Miért?
- B.I.: Megmondom! Mert a fene tudja, valahogy úgy jöttek össze ezek a zárkák, hogy hát szinte rangsorolva vannak az emberek.
- Ny.S.: Na de ha mégis áttennének egy másik zárkába, olyan utasítás lenne. Például!
- B.I.: Hát akkor átköltöznék a földszint "C" utcába. De akkor valami nem pászol.../közben zäj/...ugyanis majdnem úgy néz ki, hogy bántott. Rosszat, vagy jót mond rólad, nem tudom. De midegy. Nem tudom. De ha mégis ő ott volna a 41-esben és akkor vannak tizenketten, hát ha gondolom át kellene menned lakni, tehát együtt élnél vele, akkor mért nem mennél át? Például!
- B.I.: Miért ne menjek át?
/Rövid csend/
- B.S.: Elnézést kérek, hogy közbevágoz, őszinte leszek, mert tudom, hogy miért nem.
- B.I.: Na! Például. Mondd meg! /Nevetés, többen nevetnek./ Mondd meg!
- Ny.S.: Csak azért, mert hozod magad, hogy azt mondod, mert nem azért, hogy csak a nevelőhöz fegyelmi lappal lehet menni. Hát akkor nem csinálsz olyant, hogy fegyelmit vonjon maga után. Akkor most miért.../köhögés/... nem értem meg. De hányszor megállítasz mindenkit! Pontosan te vagy, aki megállítasz mindenkit, ha kell, ha nem! Szaladsz vizért, ha nyitva van az ajtó, meg lemész az ismerősökhöz. Hát akkor most miért van ez? És ha megállítanak, azt mondod, hogy beléd kötöttek, haragusznak rád, ki vannak rád rugva. Nem bir téged. Nem vagy szimpatikus, satöbbi, satöbbi. Szólhatsz, miért van ez? Még esetleg husz nem szaladgál a folyosón.
- B.I.: Mert a fene tudja, én ilyen vagyok. /Nevetés, többen nevetnek./
- Ny.S.: Hát ezt tudjuk, ez a vége. Ezért nem szabad vádolni senkit sem! Olyan erősen mint ahogy Te csinálod! Szóval ez az. Neked nincs jogod vádolni senkit sem.
- B.I.: De miért nincs? Neki van joga!? Mondom neki, hogy Janikám adjál már nekem légy szives egy labdát, oszt elküld a faszómba.
- Ny.S.: Most nem erről van szó! Én nem erről beszélek, amit a nevelők is mondanak...
- B.I.: Én megmondom neked. L. urhoz odamentem, a M. ur nem volt benn, L. urnak szóltam, oszt közbe jó, jó majd megbeszéljük.
- Ny.S.: Na de hányszor mondhat... /Nevetés, sokan nevetnek/...

Hadd mondjak egy érdekes dolgot; annyiszor kijött már a nevelő irodából, hogy ez a százados ur, még megfogta a vállamat, milyen rendes ez a százados ur, meg a hadnagy ur. Na most ellenkező esetben, hogyha nem kapja meg ugyanazt, akkor már link. /Nagy nevetés/ Tehát vagy rendes akkor, vagy nem rendes. Vagy mit tudom én ötven százalék, közepes.

H.O.: De emlékszek enneél még kirivóbb esetre is, amikor a B. istenként imádta a L. urat. És ezt hangoztatta mindenkinek, hogy ő még, járt már börtönben, de még nevelő nem tett vele olyant, mint a L. ur, hogy személyesen elszaladt, elrohant neki.../B. közbeszól/ ... te hangoztattad mindenütt.

B.I.: Lehtek őszinte. Ez is egy nagy hülyaség, nagyon hülye dolog volt tőlem, mert utána én a régi zsvány eszemmel, a L. urnak biztos, elnézést, hogy így fejezem ki magam: beolvasott valaki, hogy mi maga? Doktor? És azóta L. ur szinte...

Ny.S.: Szóval volna ezzel kapcsolatban véleményem, engem is idegesített már, megmondom őszintén..., de fogadjuk el így, ahogy van.

L.K.: Csodálatos nagycsoport volt, ilyenben még nem volt élményem, köszönöm szépen!

/Vége a csoportfoglalkozásnak!/.
1

3.sz. melléklet

J e g y z ő k ö n y v

az 1983. június 08-i személyiségzavaros nagycsoportfoglalkozásról mag-netofon felvételvétele alapján

Foglalkozást vezeti: Lippai Károly és Majzik Mátyás

L.K.: Ne huzzuk az időt, és máris kezdem. Üdvözlöm Önöket! És meg van nyitva a nagycsoport.

T.E.: Hát én akkor elsőnek szeretnék is hozzászólni a tisztelt üléshez, illetve a nagycsoport tagjaihoz és főleg a vezetőségéhez olyan értelemben, hogy mostanában nagyon elszaporodtak nálunk az a... minden zárkában azt hiszem, volt mindenütt legalábbis, a csótány. Az a mocskos, piszkos bogár mostmár még a szekrényekbe is, van, eddig még nem tapasztaltam, tegnap vagy négyet, ötöt találtam a saját szekrényemben. Annak dacára, hogy minden nap takarítom a szekrényemet. Na most akkor kérdezem én, ahol vannak olyanok, hát gondolom én... /nem érthető/... ahol egy héten csak egyszer söpörnek...o...takarítanak. Azért egészségtelen dolog az, mert az embernek a kajáját összejárkálja, meg satöbbi, hát gondolom ez egy közérdekű dolog, hogy ezt fölvessem, és kérem a tisztelt vezetőséget, meg a százados urat, meg a hadnagy urat, hogy sziveskedjenek ennek érdekében lépéseket tenni, hogy minél hamarabb történjen, az a nem tudom én... porszívó... az a porozás, ami az elmúlt években volt, hogy ezeket a bogarakat valahogy... /nem érthető/... A másik közérdekű téma gondolom már elhangzott... /Közben megérkezik K.Zs. kipa.pszichológus/ ... de most ismételném megemlíteni, illetve föl is vetni ezt a témát. Még pedig olyan formában gondolom, hogy korábban már említette százados ur, hogy hogy ő tizezer forintot kapott a gyógyító-nevelő csoport most akkor a TV megvásárlásával, hogy mi van. Mostanában meg lesz-e vagy nem, valamint annak a házi biciklinek, motornak a megvételével kapcsolatban, hát jó lenne, ha ez minél előbb meglenne, rendelkezésünkre állna, ha a százados oda hatna, hogy minél előbb a gyógyító-nevelő csoportnak meglenne.

M.M.: Hát erre rögtön válaszolnék; a pénz most is megvan, K. ur már hozzájárult, most amit bejelentettem dolgoknak a megvásárlásához, most még a parancsnok jóváhagyása szükséges, ott van a parancsnok ur előtt, reméljük, hogy - mostmár én is remélem, hogy ... azt hiszem mostmár ez csak formai dolog és hozzájárulását fogja adni, türelemmel kell várni. A parancsnok előtt van.

T.E.: Köszönjük szépen.

K.L.S. Százados ur tisztelettel énnekem...hogya meg tetszik engedni, meg a hadnagy ur is. Kéremszépen ismételten ez a ... százados ur már tud róla, tettelesen bántalmaztak. Kéremszépen tovább elharapózott ez a tettelegesség, ez a lopás is, a zárkánkban, sőt más zárkában is... nem tudom, kérem nem lehetne kéremszépen jobban megfékezni vagy a tetteseket szigorubban megbüntetni kéremszépen, mert el van hanyagolva az hogyhát ugyse nem fenytik meg az illetőt, ha ellop valamit, ha nem lop el valamit... vagy tettelegesség... az lenne kéremszépen bántanak... bántanak. Nézze én... a szám hogy néz ki, mert a ssz... százados ur ott... kéremszépen. Menősködnék a zárkában, annyira elment a Mikós kéremszépen, az az I. Miklós, azóta is kéremszépen... kanibál zárka ez. Megmondom ugy ahogy van, semmit nem csinálnak, dobálják a csikkeket kéremszépen, hogy... Ugyhogy megkérem a hadnagy urat is meg a százados urat is, valamint ez ügyben is valamit sziveskedjék... nem tudom én... ha

más engemet több...má...többször volt... zárkalopások, kéremszépen.

L.K.: Igen, jogos a fölvetése!

K.L.S.: És azóta is, hogy volt a multkor, kéremszépen, azóta is hát az O. Istvánnak eltűnt a borotvája kéremszépen, másiknak nyolc doboz füstszűrős cigaretta és nincs meg a tettes. Hát énszerintem, vagy három...négy fő, a tettes kéremszépen csak a zárkabeli lehet és az, akik fönt vannak, akik fönt vannak, ahogy ön mondta, hogyhát önekik köll felelni ezért, szóval azokkal lehetne... És ha azt nem-e lehetne megoldani, százados ur tisztelettel, illetve hadnagy ur, hogyhát amikor mi elmegyünk dolgozni, mostmár az az Imre gyerek az el fog menni a héten vagy a jövő héten és most már csak egy lesz ott, aki délutános, egyetlen egy, hogyhát mikor mi elmegyünk nem-e lehetne hogy ő elmenne másik zárkába, mert utána már csak egy ember marad az az izé a Robi, az a félkezü kéremszépen, úgyhogy azt addig át rakni egy másik zárkába, mert az hogy oda tesznek be embert - /D. közbe akar szólni; de az nem ugy.../ százados ur tisztelettel még hadd mondjam azok oda, oda betesznek egy embert, azt senki sem nem szívesen fogadja megmondom, hogy miért, mert állítólag akkor tűnnek el a dolgok, amikor idegen emberek vannak bent a zárkában kérem.

D.S.: Na de ezt nem lehet megoldani a délutánost, hogy mikor én lemegyek, másik zárkába áttegyék, mert neki is jár a pihenés.

K.L.S.: De most nem a tirólatok van a szó

D.S.: Hét óráig nekik pihenni kell...

K.L.S.: mert a százados ur tudja azt, hogy a mi zárkánkról...

D.S.: mindegy az...

K.L.S.: és tinálatok többen vannak bent nem?

D.S.: de nem ez mot a lényeg, s és nem arra kell hivatkozni sosem ahogy aki fönt van az lop, mert lehet, hogy pont az lop, aki...

L.L.S.: Idegen személy ezt nem csinálja...

D.S.: Lejár és fönt maradt délelőtt utoljára és, hogy...

K.L.S.: Idegen személy ezt nem csinálja kéremszépen és nyilván például én jövő héten...

D.S.: nem arra kell fogni, aki fönt marad...

K.L.S.: csak egy ember lesz fent a zárkában, a Robi, de tehát az egyedül nem maradhat, mer ő kimegy és csavarog mit tudom én hol.

L.K.: Jogos a K.-nek a felvetése úgyhogy én ezt rendezni fogom, mert Sz.Róbert ki lesz helyezve a csoportból és azt hiszem még a K. a másikat megpróbálom elintézni, hogy délelőttös műszakba kerüljön és akkor mindenféle lopási problémát megoldunk.

K.L.S.: És akkor nevelő ur kérem szépen be kell maguknak adni, hogy a zárkafelelős menjen utoljára ki, hogy be tudja csukni az ajtót és nem történik meg ezek a lopások.

O.Gy.: Hadnagy ur kérem, én szeretnék most beszélni.../zajos/...bocsánatot szeretnék kérni...

M.M.: O. meg szeretném kérni, hogy egy kicsit hangosabban, mert nem hallok semmit.

O.Gy.: hát, hogy bocsánatot kérek a hadnagy urtól a multkori szemétkedésem miatt, de tényleg aludtam és levelet már tényleg egy hó-

napja nem kapok .../érthetetlen/..., de történetesen nem hivatkozni akarok .../zaj/... de nagyon szépen megkérem a százados és hadnagy urat, hogy énvégettem ne az egész zárkát büntesse meg ha lehet, természetesen engem büntetnének meg érte, mert én vagyok a felelős, hiszen a többi embernek a .../zörej/... én rontottam el, egyedül én, én és ezért, nem tudom hogy hogyan fejezzem ki magamat, de ...

L.K.: Így jó, tükéletes.

O.Gy.:/Érthetetlen, zajos, hadart/... Incidensekből és a fellépése és magatartása tiszteletlen magatartás nélkül ő... .../hadart felvétel/... de bizonyos értelemben az a szombati magatartás...

L.K.: Igen rendben van, nagyon szép nexus volt önöktől, amit most önök tettek, megmondom őszintén, egészen meg vagyok hatódva, mert első dolog az, hogy ilyen nagy csoporton ezt teszik. Megmondom őszintén, jólesik, de ez tényleg csak akkor ér valamit, ha ezt őszintén érzik.

J.V.: Máskülönben nem is kértem volna, ha nem érzem.

O.Gy.:Nem is kértem volna, ha nem éreztem.

L.K.: Rendben van!

K.L.S.:Hadnagy ur tisztelettel és százados ur tisztelettel azt szeretném én mondani, hogy a még a tea főzés be van szüntetve, nem tudom meddig lesz beszüntetve és nincs melegviz. Nézzék énnekem a főnevelő is meg a parancsnok is engedélyezte a mosást, énrám cucc nincsen, most nem tudom hidegvizben szappannal hogyan mossak, egyik ha lehetséges mondani, hogy vagy adjanak, adj. adjon megfelelő mennyiségűt, hogy mert én nem tudok fürdésnél cserélni én egyáltalán nem tudok, így a kurva anyád ugy a kurva anyád kérem szépen énrám nincs, nézze husz párat elő szoktunk venni, ha véletlenül egyet találunk az én részemre már az ingbe, atlétába, alsónadrágok között, mivel én ugy mostam, én kaptam két inget, két alsónadrágot, két ő... atlétát és ezt kérem ugy mostam, amiben tudtam, illetve melegviz leállítva, de most már hidegvizben egyáltalán nem tudom, ugyhogy még egyszer megkérem a százados urat, hadnagy urat, hogy hát ha melegvizet adni félnek /érthetetlen/..., akkor tegyék lehetővé hogy hát nekem adjanak megfelelő, illetőleg a fürdőben mondani köll, hogy könyörögni köll, könyörögni, ha véletlenül adnak rám öt-hat párat válogatnak át.

M.M.: Jó! Kérem amikor mosni akar, szóljon, amennyiben bent vagyunk nekünk szóljon, ugyanis arra kérek mindenkit, hogy ha valakinek a torka fáj és öblögetni kellene neki a melegviz vagy valami ilyesmire, akkor is nekem szóljon vagy a L. urnak, ha ő van ott és akkor majd rajtunk keresztül intézni fogjuk.

K.L.S.:Köszönöm szépen.

J.V.: Százados ur kérem nekem is lenne egy problémám, éspedig az, hogy ki van írva, ki van téve a faliujságra a plakátra, hogy Ki Mit Tud lesz e hónap végéig rendezve és ez így hogy mondjam gyakorlás nélkül nem megy máskülönben meg ugy volt, ha mód és lehetőség van rá az én gitáromat felkérni szeretném vagy lehetőséget kapni ahhoz, gyakorolhassunk, sajnos szombaton nem volt rá lehetőségünk, bár én habár megpróbáltam,reménytelenül, nem voltak hajlandók rendelkezésünkre bocsátani a hangszer. Ha mód és lehetőség van rá, szeretnék, ha megpróbálná elintézni.

M.M.: megpróbálom még egyszer.

J.V.: köszönöm szépen.

B.I.: Nekem ezzel kapcsolatban lenne egy javaslatom százados ur tisztelettel, nem tudom, hogy ezt el e fogadja a egész csoport?

M.M.: Kérdezze meg tőlük!

B.I.: azt, hogy hát...

K.L.S.: De hát mit? Hallani is akarunk valamit. /nevetés a csoporttól/.

B.I.: Arról lenne szó százados ur tisztelettel, hogy gondolom hamarabb is hozzá jutnánk több dolgokhoz meg hát egy, had nevezzem úgy, hogy egy nagy vonalu zenészhez, hogyha a százados urék is hozzájárulnának ahhoz, hogyhát van egy elitélt, aki hogy mondjam, aki saját készítményü tamburán, - azt hiszem már tudják is ki-ről van szó - nagyon jól tud játszani és szóló, szóval szóló számokat, bármit ami csak létezik, bármit el tud játszani. Nem-e lehetne az százados ur tisztelettel, hogy lejönne az közénk ilyen alkalmakkor, és gondolom...

M.M.: Ment a műsor és ő ott muzsikált? Nem..Nem..Nem..

B.I.: A tamburás a S.

Ny.S.: Aki itt a nagy zenekarban játszott

B.I.: Ki itt a nagy zenekarban is játszott, de amugy is, szóval hogy mondjam... olyan szám nincs, amit ő, őneki nem menne és ő nem tudná eljátszani, eleht beat szám, lehet az magyarnóta vagy bármi és ezen a kis tamburán, ekkora az egész!

M.M.: Mit szól a csoport ehhez a javaslathoz?

K.L.S.: Elfogadjuk!

B.I.: És gondolom a V.-éknak is könnyebb lenne, meg sok mindenben mert zenélni is tud...

J.V.: Volt rá példa, például, mikor volt ez a kis műsorunk, amit megrendeztünk, ott volt a citerás. Mennyivel csodálatosabb lett volna, ha két gitár lett volna és abban az összeállításban olyan, szóval meg szóval sokkal jobb lett volna, sokkal fülbemászóbb dallamokat tudtunk volna elereszteni, szóval ki sem jön a hang a két gitárból, mert a citera zavar bennünket ez, ez szóval nem lehet, hogy ő, ő, ő, hogy összehozni a kettőt egyszerűen vagy ez zavarta, vagy a másik, de a citera ment ugyanezen az akkordon is.

B.I.: Á? Hát az egy az egyben szólóban játszik.

J.V.: Hát ezt én tudom.

H.O.: Ezzel kapcsolatosan a következő a helyzet; ők ketten a Jónás és a Bari, az igazság az, hogy ők mind a ketten gyenge gitárosok és melléjük akadt egy más egy harmadik gyengébb, akinek magyarázni kell, hogy mit fogjanak, akkor csak egy óriási nagy káosz van, itt most arra van szükség, hogy ők ha meglehet régen játszottak már mert bent vannak évek óta a börtönben, az a kis kevés tudáuskat is hogy ki mentek ütemből, gyakorlatból, felejtettek, nem azt jelenti, hogy ők rosszak, mert amit csinálnak, azt jól csinálják...

M.M.: Azért mert hozzám képest nagyon is jól gitároznak!

H.O.: vannak problémák, zenei problémák mind a kettőjüknél, de ezt nem lehet megoldani egy harmadik személy primással egy jó primással, mert az egyszerűen nem is fogyna velük így nem játsza-

nák el. Nem volna az az isten, amelyikért én játszánám velük, egyszerűen azért, mert ahhoz, hogy lehessen velük játszani, legalább, minimum hat hónap gyakorlás kell, tehát ők magukat képezzék az éneket és a gitárkiséretet a citerás pedig egy külön helységben majd ha végez, akkor, mert különben együtt nem tudnak.

Ny.S.: Nekem van egy kérésem meg egy javaslatom ezzel kapcsolatban. Kérésem az, hogy csoporton belül oldjunk meg mindent úgy, ahogy tudunk...

H.O.: Igen és senki mást ne hívjunk!

Ny.S.: tehát csoporton belül oldjunk meg minden, ahogy tudunk, egyszer. Nem lenne jó, ha bárki is beugrana közénk, én ismerem az itteni zenészeket úgy nagyjából jobban, mint ti, úgy gondolom, és tudom mi lenne a vége, hogy majd a bolondoknak meg a pszihopátáknak segítek, tanítom őket satöbbi, satöbbi, de megtudnád főleg satöbbi, satöbbi. Tehát ez jönne ki belőle. Na most meg a javaslatom meg az; hogy ha nem vagyok tisztában különböző kottákkal, dehát különböző számokkal, van itt egy jó gitáros vagy kettő is, esetleg azt javasolhatom a százados urnak, hogy engedélyezze, hogy egy héten egyszer tanítson benneteket egy órát ott lenn, lejön oda nem itt fent...

J.V.: Ez nagyon jó volna, igen ez nagyon jó volna, igen ez nagyon leleményes megoldás volna...

Ny.S.: ez a javaslatom.

H.O.: elsősorban ehhez az, az akll, hogy legyen hangszer és ti magatok tudjátok képezni magatokat, akkor már nem lesz kérdés, hogy egy gitárost le hozzanak.

J.V.: De az pont jó azért, mert ő benne van a gyakorlatban már, végig ezt csinálja, ezt csak...

Ny.S.: ha nem a gyakorlatról van itt szó, az a lényeg az, hogy sokkal jobban gitározná mert ők tudnak, majdnem zenészek, ezt lehet mondani, ti meg hát itt magatoktól tanultátok...

J.V.: Hát igen ez tény!

Ny.S.: hát erről van szó, ez a ugye neki meg van a iskolája hozzá a minden a világon mi kell neki az itteni például a V.-hoz na, hát arról van szó a V.-ről.

T.E.: Szerintem nagyon jó, amit a Ny. felvetett...

Ny.S.: Jó hall, jó énekel, jó gitározik is...

T.E.: /egy szó érthetetlen/... hiába indul el ugye az egymást nem tudja megtanítani semmire sem, tehát ha tanítom bármikor szükség van arra, hogy az a gyerek tanulhasson.

J.V.: De szerintem ahhoz, hogy tanulhasson, ahhoz olyan embernek a tanítása szükséges, aki tényleg igazán

Egy hang: Aki tud, aki tud!

J.V.: egy egyéniség a zenében is itt a börtönben nagyon ritka az ilyen...

T.E.: Mindegy azért, ahogy a Ny. Sanyi mondja azért van, van egy vagy kettő, van, aki esetlegesen jobban tudja mint ti.

J.V.: Én amit tudok azt jól eljátszom és amit megtanulok azt meg remélem jól meg fogom tanulni és úgy érzem, hogy itt a csoporton belül megengedett dolgokat mit elénékelnek szeretném azt mind

le tudom kísérni, szerintem az égvilágon mindet.

L.K.: A multkori összevont nagycsoporton arról volt szó, hogy beszélünk majd, vagy megpróbálunk venni majd valamilyen gitárt vagy dobot...

J.V.: Kétszáz Ft-ért is lehet már venni gitárt...!

L.K.: Ha szabad.

M.M.: Addig nem léphetünk tovább ebben, amíg a parancsnok nem ad áldást erre a dologra.

L.K.: Ő..., főnt a kulturban viszont nem szívesen járulnak hozzá, hogy ilyen gitárokat kiadjanak nekünk, ugyanis arról van szó, hogy itt is gyakorolnak meg, meg külön kézhez szoktatják a hangszereket...

J.V.: Tudniillik nagyon jó, ahogy a százados ur csinálta az nagyon leleményes megoldás volt és nagyon jó, hogy megengedte és elintézte, hogy én meg a B. feljárjunk egy mikro a próba van, minden nap egy-egy órára nagyon jó volt és, hogy mondjam tanulságos és abból is nagyon sok tanulságot leszűrök azért mindennap fent kéne lenni, amikor a többiek gyakorolnak.

Ny.S.: Százados ur tisztelettel ezzel kapcsolatosan jó volna, ha tízezer Ft jó volna valójában, ha ráfordítanánk valamire, mert az ideges, tudjuk, hogy van és még sincs, mert lehet azért rossz, mert egyszer...

M.M.: Nem hiszik el, de külön .../felvétel rossz/..., hogy az előbb mondtam már a parancsnoknál...

Ny.S.: Hát, hát...

M.M.: van már a dolog, ha ő szentesíti...

Ny.S.: nincs már ambiciónk...

M.M.: De legyen ambiciónjuk, mert ugyanis azon csodálkozom, hogy nincs ambiciónjuk, mert én valahogy én is azt éreztem az előbb, meg amit a Lippai ur ki is fejtett a B. Gyurka meg a J. Viktornak a bocsánatkérése körül, noha mondhatjuk azt is talán, hogy azért tették, mert így remélték és jól remélték, hogy a zárkának a büntetése az egy hét TV-eltiltás az megszűnik, fölszabadul. Legalább is ha a L. urnak is, hiszen az előbbi megnyilvánulását így értékeltem, de azt hiszem, hogy ennél sokkal többet mutat ez, ez azt is mutatja, hogy a csoport elérkezett egy bizonyos szintre, ahol... ahol már képes... na most nem csak a nagycsoportra gondolok, most az egész csoportra, a csoport életre, ahol már képes kéremszépen belátni azt is - és nemcsak a mai két hozzászólás, hanem - tegnap, amikor hozzám jöttek beszámolni, hogy mi történt tulajdonképpen, már ott kezdődött, ott vettem észre tulajdonképpen először. Tehát ez a csoport mostmár úgy érzem kezd elérni egy bizonyos szintet, sőt el is ért, amikor már egyes tagok, meg a csoportnak a kisebb közösségei belátják azt, hogy öbennük is lehet kérem hiba, ők is tévedhetnek, ők is elronthatnak valamit, ez szerintem egy nagy dolog, a másik meg hogy van és volt - amint láttuk, - elég erejük ahhoz, hogy - tegnap én is tapasztaltam, másik esetben is lehet tapasztalni-, hogy erejük van ahhoz, hogy ezt nem csak belássák, de tegyenek is lépést arra, hogy amit elkövettek, konfliktust azt föl is oldák. Tehát összetűzés a csoporttagokkal szemben, önmagával, meg mi is oda tartozunk, meg a szabályzat is idetartozik egyébként, akkor azt próbálják föl is oldani valahogy, meg is oldani valamilyen formában, még akkor is, ha netalántán úgy tűnik, hogy a saját önös érdekük vezérli ezt a

cselekvésüket vagy munkájukat, ezt a kíséreltetüket. És most egy óriási nagy próbatétel előtt ... elé kerültünk a mai napon, ezen a csoportülésen. Ugyanis a Sz. János - emlékezzenek vissza - jó néhány üléssel ezelőtt kérte, követelte és néhányan támogatták is, hogy az átmeneti csoportba helyezem, s ott legyen szabadulásáig, mert hát ott ugye több jogot élvez, többet nézheti a tévét satöbbi. Hát erre a kérdésre maga még nem kapott választ a Sz., hogy mehet-e, nem mehet-e, hát ma itt van az alkalom, hogy megkapja rá a választ, de ezt a választ nem mi mondjuk ki, hanem a csop. más. vezetők, hanem most a csoportnak kell megszavazni a csoportnak kell most itt döntenie, hogy a Sz. János mehet, menjen-e átmeneti csoportba már a jövő héttől kezdve vagy pedig maradjon itt tovább szabadulásáig. Kérem a csoporttársakat, jól fontolják meg a szavazásukat, mert nagyon nagy horderejű dologról van szó. A parancsnoki vezetéssel a parancsnok urral megbeszéltük ezt a dolgot és a parancsnok az önök döntésétől teszi függővé, hogy áthelyezi-e Sz. Jánost az átmeneti intézetbe, átmeneti csoportba vagy pedig nem, tehát a parancsnok a saját döntését átruházta ennek, erre a nagycsoportra, személyiség-zavaros nagycsoportra! Alaposan meg kell gondolnunk kérem, ilyen lehetőség még a fegyházban nem volt. Milyen következményekkel jár ez? Ha s Sz., úgy ítéli meg a csoport, hogy a Sz. János kerüljön az átmeneti csoportba és a Sz. János ott nem váltja be az önök elvárását, tehát ott visszaél a bizalommal, fegyelemsértést követ el, netalántán e miatt vissza is kell kerülnie a gyógyító-nevelő csoportba. Akkor azok, akik szabadulás előtt állnak, többet egyáltalán nem kerülhetnek az átmeneti csoportba. Tehát kérem, ha Sz. János visszaél - ha netalántán a csoport úgy ítéli meg, hogy ott a helye, kerüljön oda, akkor az felelősséggel jár ez a döntés-, mert ha Sz. János visszaél a helyzetével, akkor azok a csoporttársainak, akik a közeljövőben várhatják az átmeneti csoportba helyezésüket, mert a feltételes vagy a büntetést kitöltő szabadulásuk miatt ez lehetővé válik, ugye nem is egy ember van, aki a közeljövőben erre számíthat. Akkor kérem erről egy szó sem lehet, átmeneti csoportba nem fog kerülni. Hát ez a javaslatom és kérésem, hogy most mindenki, aki úgy érzi, hogy van véleménye a dologról, az szavazás előtt mondja meg, álljon ki a Sz. János mellett vagy ellene, illetve nem ellene, hanem az úgy mellett vagy ellene, most beszéljék meg.

K.J.: Hát először meg kell tölle kérdezni, hogy akar-e átmenni?

M.M.: Kérdezze meg tőle!

K.J.: Akarsz átmenni?

Sz.J.: Hát persze, hogy akarok!

K.J.: És másik meg akkor, hogy meg kell ígérni, hogy nem csinálsz fegyelemsértést és a társaság előtt kijelented, nem balhézik, megpróbál a lehető legjobban viselkedni az ottani körleten és az elítéltekkel, úgy a felügyelettel, mint a nevelővel szemben. És ha esetleg ezt megígéri...

D.S.: ...megígéri...

L.K.: Na most itt azért szeretnék közbe szólni. A százados ur úgy említette, hogy itt kell önöknek számot adni. Na most először fontoljuk át... /Nyitrai közbeszól/... pillanat! Ha nem értjük meg egymást, mert még nem mondtam végig. Arról van szó, hogy felvállalja-e a csoport ezt? Tehát nem kényszer!

Egy hang: /nem érthető/

L.K.: Igen. Tehát nem kényszer, hogy kell, hanem, hogy felvállalja-e a csoport... mer-e illet vállalni a csoport, fel meri-e vállalni a csoport... szóval először ezt gondolják át...

Ny.S.: Hát ez komoly kérdés!

L.K.: Nagyon komoly kérdés, mert nagyon nagy következményei lesznek!

Ny.S.: Hivatalból kötelességünk, elítéltek vagyunk-, hogy segítsük őtet. Na de ha valami beüt, mint ahogy mondta a százados ur. Hivatalból kötelességünk mindnyájunknak tisztelettel. Ez az igazság, és ezért nehéz kérdés ez. És ezt csak mi fogjuk érezni akkor, ha... hogy-ha...

D.S.: /Közbeszól, nem érthető/...

Ny.S.: ...hogya egy kicsit is nem tartsa a szabályokat ott be, abban a pillanatban...

K.J.: Mi isszuk meg a levét.

Ny.S.: Tehát itt most azt kérem mindenek előtt még bárki is gondolkodna veled együtt, ő mondjon el mindent, hogy mi a célja neki ottan, hogy le tud-e nyelni különös dolgokat. Nem leszúrom magam, meg ehhez hasonló dolgokat. Meg leszúrok mást, meg satöbbi. Ha le tudja, minden további nélkül egyetértek, menjen, segítünk, mert ez hivatalból kötelességünk, ezt mondja, mondja nyugodtan az elképzeléseit és akkor én gondolkodom, meg gondolkodik velem együtt mindenki, elítélt.

Sz.J.: Hát mi lenne velem, itt az a kérdés, hogy ez alatt az öt hónap alatt már ugysem fogok balhézni, már mire balhézzak. Meg nem vagyok én jellemtelen, hogy belemegyek a fegyelmibe. Dolgozok rendesen, akkor nem tudnak megfenyíteni. Hány ember... /zörej, köhögés/... azóta most voltam egyszer megfenyítve... hasonló dolgok...

Ny.S.: Ezt tudjuk, minden nap jelen vagyunk, én nem azt akarom, én azt akarom hallani, hogya valaki, például egy másik elítélt egy másik idegbeteg, mint te vagy, vagy én, leköp, mit csinálsz ilyenkor?

Sz.J.: De nem adok rá indokot...

Ny.S.: De erre vagyok kíváncsi! Meg a felügyelet azt mondja, na Jóska csinálja csak! Te mit fogol csinálni? Mit fogsz neki mondani? Én ezekre vagyok kíváncsi! Hogy le-e tudod nyelni, ha ezt le tudod nyelni, ott a helyed az átmenetibe, de ha nem tudod lenyelni, szembekerülsz a felügyelettel vagy a másik idegbeteg elítélttel, mint ahogy szoktuk, nem szoktuk, szoktad, inkább, akkor baj van. Nem az, hogy nem csinálom, mert én... akkor...ez...ez nudli. Hát nem...

Sz.J.: Nem lesz semmi probléma...

Ny.S.: Tehát ha le tudod nyelni. Mondjuk, hogy kapsz egy pofont. Le tudod nyelni? Például!

Sz.J.: De hát miért adnának egy pofont?

Ny.S.: Sok mindenért. Sose lehet tudni, ezt hidd el nekem... /többen nevetnek/...

Sz.J.: Ahhoz má...már ok is kee...ell, hogy valakit meg...meg...

H.O.: Nekem az a véleményem, hogy más helyről is kerülnek át az átmenetibe, nem csak a gyógyító-nevelő csoportból. És más elítéltek is

követnek el fegyelmet, tehát a normális csoportból mikor átkerülnek az utolsó hat hónapra, ott kötnek... fönn ki... a kakasülön ki. Nem helyezik vissza a csoportjukba, most én ezt szeretném megkérdezni, hogy most miért ez az óriási, esetleges büntetés a mi csoportunk részére? Hogy ha ő elkövet valamit, akkor vissza kell helyezni. És ha mások elkövetnek, akkor miért nem teszik vissza? Miért pont nekünk ez a szankció?

Ny.S.: Ez... ez nem miránk tartozik, ezt én is tudnám...

K.J.: Miért nem?

Ny.S.: Nekünk azt kell..., hogy menjen... menjen...

B.S.: Pontosán ránk tartozik. Pillanat, elnézést, hogy közbeszólok, például mivel lehet minket megkülönböztetni attól az embertől, aki nem a gyógyító-nevelő csoportban volt. Vagy talán.../H.O. közbeszóló éppen erről van szó!... vagy talán nem lehet neki olyan büntetést, mint aki pszichopata, elnézést... mint aki nem pszichopata és így... mivelhogy nem lehet úgy büntetni, mint azt a másikat, ezért nem is teszik olyan helyre mint azokat az embereket, ugye, elnézést - inkább foglalkozzanak magok velük, ugye úgy vannak vele...

H.O.: De hát miért van még ott is megkülönböztetés...

B.S.: ... valami ilyesmire gondoltam. Lehet, hogy nincs igazam teljesen, de ezt...ezt nem értem.

M.M.: Miért vannak egyáltalán itt a gyógyító-nevelő csoportban maguk?

B.S.: Parancsol?

M.M.: Miért vannak a gyógyító-nevelő csoportban egyáltalán?

B.S.: Miért vagyunk a gyógyító-nevelő csoportban? Miért százados Ur? Különböző ok is van. Például én, hogy is mondjam magának... én nem értem tulzottan miért vagyok, de viszont vannak időszakok mikor..., hát ezért...

M.M.: Igen... /többen beszélnek, hangzavar/...

Ny.S.: Tisztelettel... /még mindig többen beszélnek/... részemről egyetértek avval...

B.S.: ... hát mindegy azt, hogy most a parancsnok ur szobájában még akkor sem viselném el ha egy módom lenne rá. Ne beszélgessél már hülyeséget baszd meg.

Ny.S.: Ennekem az a kérésem, hogy maradjunk a Sz. a dolgánál, az én részemről én egyetértek vele, hogy menjen, magam részéről...

Egy hang: Szavazzuk meg!

O.Gy.: Ha hozzá lehet szólni! Ne haragudjál, hogy én most hozzászólok, de a Sz., igaz, hogy balhézik, erről már levették a..., hogy ő balhézik a pszichológusok is és nem mihozzánk, hanem egyes beszámítható emberek, evvel mindenki tisztában van. Te ugyan, ugye átmehetsz az átmeneti csoportba és így fogsz-e viselkedni, mint azelőtt a régebbi dolgok előtt, mint ahogy viselkedtél? Ottó légy szives adjál nekem erre választ.

H.O.: Hát... most félreértetted a...

O.Gy.: Nem értettem félre. Pontosán nagyon jól értettem

Egy hang: Félreértetted!

O.Gy.: Nem értettem!

Egy hang: De igen!

H.O.: Ide figyelj, itt mindenkinek az a véleménye, hogy félreértettél.

Ny.S.: Mondd még egyszer. Hallgasd meg még egyszer.

H.O.: Legközelebb csak akkor beszéljél, hogyha jól értettél! Én megkérdeztem, hogy miért van az, hogy más csoportokból nem büntetik így az elítéltet, mint ahogy a Sz. Jánost akarják. Ugyanezt mondtam, nem?

O.Gy.: Nem szóltam egy szót sem. /Többen beszélnek, teljes hangzavar/

M.F.: Én azt hiszem, hogy mindez azért van, mert egyedül a gyógyító-nevelő csoport tagjai számára, vagy részükre vonatkozik az a rendelkezés, rájuk vonatkozik, hogy...

H.O.: Nem kötelező...

M.F.: ... nem kötelező átmeneti csoportba helyezni őket szabadulásuk előtt fél évvel.

K.J.: És ebből volt egy példa, a J. Zoli esete, ugye ebből indult ki.

K.I.: Az is ott vót...ott vót... /teljes hangzavar/

K.J.: Ezalatt nem mehetett volna...

M.F.: Ez a rendelkezés... mint ahogy a százados ur kérdezte és szóba is került, hogy mégis csak gyógyító-nevelő csoportban van ez, jelzi, hogy talán a ...helyenként idegesebbek, ingerültebbek a kellenél és kevesebbet tudnak elviselni, lenyelni, márpedig bármennyire is azt mondják, hogy ez igazságtalanság, de néha a sérelmeket is el kell tudni viselni. És akár, szóval mindegy, hogy... nem úgy van, hogy akár az ököl joggal is lehet, vagy akár az atyauristen is lehet, ha magában úgy ítéli meg, hogy sérelmesnek véli azt, amit maga ellen elkövetnek, szóval ez nem úgy van... néha le kell tudni vezetni. Tehát nagyon is jogosnak érzem a Ny.-nak a kérését, hogyha mi lesz, ha netalán valamilyen jogtalan sérelem éri? És talán pont ez az, ami egy, egy nagyon lényeges különbséget okoz a csoportnak és...

H.O.: Tehát mindjárt vissza is helyezik akkor? Százados ur!

K.L.: Annyit tisztelettel... /többen beszélnek/...

Egy hang: Cccsiiit!

K.L.: ...beszelnénk vele a a Sz.-sel...

D.S.: De már akkor szombaton át is mehetne! Nem érted?

K.L.: Ja, hát akkor beszéljük meg.

H.O.: Százados ur! Akár mit is elkövet akkor máris visszahelyezik?

M.M.: Nem, kérem! Igaza van H.O.-nak, tisztázzuk a dolgot. Pontosítjuk! Tehát, ha Sz. például az átmenetibe kerül az önök jóvoltából és netalán tán az ágyát nem vetette úgy be, ahogy az előírás, akkor biztos, hogy még nem kerül ide át. Akkor meg kapja a feddést vagy a csomagelvonást, vagy bármit, megkapja a fenytést. De ha lesz... hogy mondjam? hanyagság, tévedés, külső okok is lehetnek. De amikor a Sz. kérem elveszti a fejét, szembetámad, tiszteletlen, saját magát - mit tudom én, fenyegetőzik, hogy megöli magát vagy - falcol, vagy megtagadja a munkát vagy elkezd hőbörögni, hogy már neki csak ennyi napja van hátra, harminc napja vagy husz napja, értem, vagy akár csak egy napja és most már az egész büntetés-

végrehajtás ilyen, akkor kérem még ha egy nap is van a büntetéséből, akkor visszahelyezzük, még ha papíron is, de akkor a cselekménye az önök fejére hullik vissza. Értem? Ha viszont a Sz. János kérem megfelel az önök elvárásainak, ha úgy ítélik meg, hogy... hát megállja ott a helyét és menjen, akkor, akkor kéremszépen további alkalmakkor is megadjuk a csoportnak remélhetőleg...

B.I.: Szeretnék valamit kérdezni!

M.F.: Nyilván önök ismerik a Sz. Jánost, akik velük élnek.

B.S.: Azoknál az embereknél miért nem használják ugyanezt, miért nem figyelik meg például azt a zárkát, amelyikből megyen az átmenetiből az ember. Mi ez? Én nem értek vele egyet, vagy nem értem meg.

M.F.: Na most ezt akarom én is mondani, hogy nyilván azért van ez a lehetőség, mert önök ismerik a Sz. Jánost legjobban.

B.S.: Nem... nem erről akartam...

M.F.: Én azt mondom, már elnézést, hogy közbeszólok, miért nem kell azt a zárkát vagy mit tudom én, miért nem mondják annak a fegyházas zárkának; na kérem ezt az embert válasszák meg, átmegy-e az átmeneti csoportba, mert ha nem megy át következőkben az a zárka nem megy át.

Ny.S.: Ez a rendelet nem szól rájuk, csak ránk.

B.S.: Miért?

Ny.S.: Gyógyító-nevelő csoportra. Van egy ilyen rendelet. Nem kötelező áthelyezni bennünket.

M.M.: És a másik! Sándor! Figyeljen! Maga is tisztábban lásson. Sz. János esetében ez egy kivételes lehetőség most, ugyanis Őneki már nem teljesen határozat született, hogy nem kerül az átmeneti csoportba. Ez most egy kivételes lehetőség, hogy a csoport ezt az intézkedést, amit az intézeti tanács és a parancsnok irt alá, azt most észrevegyék és döntsenek helyette.

Ny.S.: Tehát a többire nem vonatkozik, hogy szavazzunk, csak Őrá... végeredményben. És akkor azt mondom döntsük el tisztelettel!

H.O.: Hát akkor nagyon aktuális volt a nevelő urnak a kérése.

L.K.: Igen, mert már csak nyolc perc van.

Ny.S.: Döntsük el, menjen, éljen a lehetőséggel, mást nem tudok mondani.

D.S.: Akkor én a Sz.-t elsőbb is felkérném, ha át szeretne menni és mi is hozzájárulnánk, hogy mindenki szeme előtt a zsvány becsület-szavát adja arra, hogy...

Egy hang: Ugyan már...!

D.S.: ... hogy ilyet, hogy munkamegtagadás vagy ilyesmit nem követ el... /többen beszélnek, morognak, hangzavar.../...

O.Gy.: Válasszuk meg, hogy át megy vagy nem megy át. Szavazzuk meg, nyolc percünk van...

Sz, Kéremszépen arra kérnénk a Sz. Jánost, hogy ha hozzájárulunk, ne éljen vissza a csoportnak a bizalmával. Én csak annyit szeretnék.

M.M.: Van még valakinek ehhez, a Sz. áthelyezésével kapcsolatban, a szavazás előtt hozzáfűznivalója?

- B.S.: Nekem lenne! Százados ur! Nekem csupán annyi észrevételem lenne, hogy ... a legjobban önök tudják a nevelő ur... /J. közbeszól/...
- B.S.: Várjál már! Miért szólsz bele. Maga tudja a legjobban, hogy a Sz. János az utóbbi időben nem balhézott, és ha balhézott, csak azért balhézson, hogy átkerüljön. És a másik! A Sz. Jánosnak több lehetősége lett volna már balhézni, mégsem balhézott.
- M.M.: Tehát akkor maga bizik benne.
- B.I.: Én bizom! A másik dolog meg az, hogy miért küldöm; megmondom. Rokonaihoz akar átmenni, sógora, ez, az, amaz. És jobban is érzi magát...
- H.O.: És segitenek abban, hogy ne kövessen el problémát, nekem is ez a véleményem.
- B.I.: ... és így biztos, hogy nem hagyják őt balhézni.
- O.Gy.: De most ne magyarázzad meg. Szavazzuk meg.
- H.O.: Önnek pszichológus ur kérem tisztelettel az a véleménye, mi csak hallgatjuk, hogy menjen át? Én szavazni fogok, én nem akarom befolyásolni a.../többen beszélnek, hangzavar/...
- Ny.S.: Van egy kérésem! Nincs idő tovább. Aki szavaz arra, hogy Sz. János menjen át az átmenetibe, az nyujtsa fel a kezét.
- M.M.: Jó magasra nyujtsa!
- K.L.S.:Maga is T., emelje föl a kezét!
- M.M.: V. nem, nem szavaz... azt hiszem, jó... azt számoljuk meg, aki... most aki nem akarja, hogy átmenjen. Az nyujtsa fel a kezét!
- L.K.: Ez nem jó volt, ezt így nem lehet. Nem jó volt, pontosítva, nem volt megszámozva. Kéremszépen így nem lehet, negatív módon, hogy most az tegye föl a kezét..., mert ez már egyenesen kiteszi magát...
- Egy hang: Meg kell számolni!
- L.K.: Meg kell számolni! Kérem akkor Ny. most álljon föl kivételesen és most átadom azt a lehetőséget, hogy tegye föl szavazásra.
- Ny.S.: Mielőtt még ezt megtenném, volna egy kérésem. Most nem akarok megint mellé beszélni. Na most nektek miért kell itt mellősködnötök, hogy akarjátok-e vagy nem. Mert tudom, hogy javasoljátok, hogy itt maradjon... most nem annyira vagyunk kíváncsiak, hogy mennyire szeressük őtet, segítsük abban, hogy menjen át. Tehát aki rá szavaz, az tegye föl a kezét.
- Egy hang: Hadd menjen!
- Ny.S.: Huszonnégy fő!
- L.K.: Tehát átmegy!
- Ny.S.: Egyszer, tehát huszonnégy fő rá szavazott, hogy átmenjen. Most kérem azokat, akik nem nyujtották fel a kezüket, hogy átmenjen, az pedig nyujtsa fel a kezét. Tehát aki nem akarja, hogy átmenjen.
- L.K.: Nem szükséges! A többség döntött.
- M.M.: És akkor a többi meg tartózkodott.
- Többen:Tartózkodott... tartózkodtam...
- Ny.S.: Kérem egy pillanatra, hát most élek a lehetőséggel, akkor most megkérem őtet soron kívül, vagy, hogy mondjam rendkívülileg, most ő álljon fel helyettem és ő adja elő, amit akar.

Sz.J.: Százados ur tisztelettel a csoport előtt nagyon szépen köszönöm, hogy javasolták, hogy átmenjek az átmeneti csoportba és örülök, nagyon szépen köszönöm és én ígérem, remélem, hogy nem lesz velem semmi probléma ebbe a nyolcvan napba má, úgy fogok viselkedni, mint ahogy emberhez illő. Nagyon szépen köszönöm mindenkinek.

M.M.: Nekem az a kérésem magához, hogy nagy terhet vállalt maga is most, mert amennyiben a csoportnak most a bizalmával visszaél, akkor a közeljövőben három-négy ember biztos, hogy nem megy az átmenetibe, még akkor sem, hogyha az állapota azt engedné.

M.F.: De ugyanakkor...-bocsásd meg, hogy közbevárok,- de a másik oldalt is meg kell említeni, hogy nem csak veszíteni lehet, hanem nyilván valóban, ha a nyolcvan nap alatt semmi probléma nem lesz ezzel nagy mértékben megkönnyíti ezt majd.

Ny.S.: Na most itt olyan problémát tessék mondani, ami komoly. Mert amit mondott a százados ur, hogy kisebb fegyelmi nem befolyásolják a...

M.M.: Amelyek nem öbelőle indulnak ki.

Ny.S.: Így van!

B.I.: Na de most szeretnék kérdezni valamit. Szőrös hol fog továbbra dolgozni?

M.M.: Kérem, ez már ne tartozzon ránk.../hangzavar/...nem tartozik mi-ránk, másik intézettípusba került, másik körülményekbe, másik beosztásba...

Ny.S.: De reméljük meg fogja tudni állni a helyét...

B.I.: De nem mindegy, hogy hová teszik dolgozni.

L.K.: Nem akarom lezárni a nagycsoportot és nem akarok konkluziót levonni belőle, de minden esetre nagyszerű csoport volt, meg kell, hogy mondjam, mint ahogy a százados ur is mondta, eljutottunk egy szintre! Köszönöm!

IRODALOM

1. - A büntetésvégrehajtási nevelés fejlesztési koncepciója és a koncepció megvalósítási programja
1983. Budapest, IM Büntetésvégrehajtás Opk.-ság.
2. - Az igazságügyminiszter 2/1980/IV.21./IM. számú rendeletével módosított 8/1979/VI.30./IM. számú rendelete a Büntetésvégrehajtási Szabályzatról
1980. Budapest
3. - Az igazságügyminiszter utasítása a Büntetésvégrehajtási Szabályzat végrehajtásáról
1981. Budapest
4. - A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1979. évi 11. törvényerejű rendelete
1979. Budapest
5. - Aichhorn, A.: Kallódó fiatalság /Pszichoanalízis a javítónevelő intézetben/
Fordította: Raffai Jenő 26. old.
1977. Budapest
6. - Ammon, Günter: Pszichoanalitikus miliőterápia
Fordította: Lukácsné, Papócsi Á.
- Nagycsoport, terápiás közösség. Szöveggyűjtemény
161-167. old. 1973. kézirat.

7. - Anzieu, Didier: A csoport és a tudattalan
- Nagycsoport, terápiás közösség. Szöveggyűjtemény 1-30. old. Fordította: Dobossy Imre
1975. Dunod, Paris Kézirat
8. - Ágoston György: Neveléstudomány
1970. Budapest Tankönyvkiadó
9. - Ágoston György: A pedagógia alapfogalmai és a nevelési célrendszer
1976. Budapest, Akadémiai Kiadó
10. - Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok
1977. Budapest, Tankönyvkiadó
11. - Balázs-Piri Tamás, Fonyó Ilona: Nagycsoport a terápiás és tanulmányi közösségekben
- Nagycsoport, terápiás közösség Szöveggyűjtemény 71-85. old. Kézirat.
12. - Bang, R.: A célzott beszélgetés
1976. Budapest, Tankönyvkiadó
13. - Bang, R.: A segítő kapcsolat
1980. Budapest, Tankönyvkiadó

14. - Barabancsikov, Glotocskin, Fegyenkő, Seljagi:
A katonai közösségek pszichológiai kérdései
1976. Budapest Zrínyi Katonai Kiadó.
15. - Borsi Zoltán, Halász Kálmán: A bűnözés megismerésének statisztikai módszerei
1972. Budapest Közgazdasági és Jogi Kiadó
16. - Böszörményi Zoltán, Moussong-Kovács Erzsébet:
Orvosi pszichológia 1967. Budapest, Tankönyvkiadó 325-387. old.
17. - Buda Béla: Az interperszonális kommunikáció modern elmélete és ennek jelentősége a szociálpszichológiában és pszichopatológiában.
Kézirat 64. old.
18. - Buda Béla: A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei
- Tömegkommunikációs Kutatóközpont Szakkönyvtár
1974. Budapest
19. - Buda Béla: Az empatia - a beleélés lélektana
1978. Budapest, Gondolat.
20. - Csetnek László: Büntetésvégrehajtási pszichológia 1978. Budapest Rendőrtiszti Főiskola.

21. - Cloward, R.A.: Tiltott eszközök, anómia és
deviáns viselkedés
-A deviáns viselkedés szociológiája - tanulmány-
kötet 178-204. old.
Válogatta: Andorka R., Buda B., Cseh-Szobathy L.
1974. Budapest, Gondolat
22. - Cloward, R.A.: Társadalomirányítás a börtönben
- Elméleti tanulmányok a börtön szociológiai
szervezetéről 26-62. old.
Fordította: Visszaeső F.
1976. Budapest IM. Büntetésvégrehajtás Tudományos
csoport
23. - Csoportlélektan
- Gyűjteményes kötet Szerkesztette: Pataki Ferenc
1976. Budapest Gondolat
24. - Didató, S.: Fiatalkorú bűnözők csoportterápiája:
új módszerek . Fordította: Raffai Jenő
Kézirat 9. old. 1973. München.
25. - Daniels, D.N., Rubin, R.S.: A nagycsoport. Elemző
tanulmány és elméleti háttér
- Fordította: Horváth Krisztina 1968.
- Nagycsoport, terápiás közösség. Szöveggyűjt.
131-135. old.

26. - Duró Lajos, Kelemen László, Radnai Béla: Fejlődés és neveléslélektan - Egységes jegyzet
1972. Budapest, Tankönyvkiadó
27. - Duró Lajos: Az értékorientáció pedagógiai pszichológiai vizsgálata
Acta Universitatis Szegediensis de A.J. Nominatae Sectio Pedagogica et Psychologica 24. Szeged
28. - Duró Lajos: A személyiség erkölcsi tulajdonságainak és interperszonális kapcsolatainak néhány összefüggése 1972. Budapest M.P.Sz. XXIX. 2.sz. 211-218. old.
29. - Fazekas Ilona, Döme László: Nagycsoport-tapasztalatok nyílt rendszerű pszichiátriai osztályon
1981. M.P.Sz. 3. szám 270-271. old.
30. - Fonyó Ilona: A személyközpontú társas mező vizsgálata kontaktometrikus explorációval
- Bölcsészdoktori értekezés 1967.
1976. Budapest IM. Büntetésvégrehajtás Tudományos Csoport.
31. - Fonyó Ilina, Paneth Gábor, Balázs-Piri Tamás: A pszichoterápiás hétvégek nagycsoportjai - Kézirat
- Nagycsoport, terápiás közösség Szöveggyűjt. 55-70. old.

32. - Gláser István: A szabadságvesztés büntetés végrehajtása
1975. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó
33. - Gomelauri, M.L.: A szerepkonfliktus és a társadalmi elvárás motivációs jelentősége
Fordította: Csepeli György
- Pedagógiai szociálpszichológia 123-144. old.
Válogatta és szerkesztette: Pataki Ferenc
1976. Budapest, Gondolat
34. - Gönczöl Katalin: A visszaeső bűnelkövetők tipológiája
Kandidátusi értekezés - kézirat 250. old.
1978. Budapest IM. Büntetésvégrehajtás Tud. Csop.
35. - Gray, J.A.: Az intraverzió-extraverzió pszichofiziológiai természete: Eysenek elméletének módosítása
Ford.: Kulcsár Zsuzsa
- Tipustanok és személyiségvonások 218-240 old.
Szerk. Halász L., Marton L.M.
1978. Budapest Gondolat
36. - Gustafson, J.P.: A nagycsoport rövid ápolási idejű elmeosztályokon - Kézirat.
- Nagycsoport, terápiás közösség Szöveggyűjt.
106-118. old.

37. - Haire, Mason: Pszichológia - vezetőknek
1977. Budapest Mezőgazdasági Kiadó
38. - Heiner, Ch.: Pszichoanalitikus csoportterápia
fiatalkorúak börtönében
Fordította: Szőnyi Gábor 60. old.
1978. Stuttgart
39. - Hidas György: A csoportpszichoterápia elmélete
Kézirat 30. old.
40. - Hidas Gy., Luszt I., Pethe K., Süle F.: A Hill-féle
interakcióelemzés alkalmazása
1977. M.P.Sz. 2. szám 113-125. old.
41. - Hidas György: A pszichoterápiás helyzet
- Pszichoterápia alapfogalmai I. rész 80-95. old.
Szerkesztette: Harmatta J., Lust I.
1975. Budapest Fővárosi Pszichoterápiás Módszer-
tani Központ.
42. - Hidas György: Pszichoterápia a büntetésvégrehaj-
tásban
Előadás leírása 13. old.
1982. Nagyfa
43. - Heller Ágnes: Az ösztönök. Az érzelmek elmélete
1978. Budapest Gondolat

44. - Hirsch, M.: Terápiás közösség és analitikus környezetterápia - Adalék a pszichiátria reformjához
Fordította: Frenkel Sylvia 20 old.
45. - Hyman, HM., Singer, E.: A vonatkoztatási csoport
Fordította: Csepeli György
- Pedagógiai szociálpszichológia 292-312. Válogatta: Pataki Ferenc
1976. Budapest, Gondolat
46. - Jager, E.: A terápiás közösség
Fordította: Raffai Jenő 6. old.
1978. Baltimore
47. - Jankowski, Kazimierz: Pszichiátria és humánium
1979. Budapest, Gondolat
48. - Jones, M. és Ch.: Van-e jövője a terápiás közösségeknek?
Referátum 13. old.
1980. Szeged SZOTE
49. - Jung, C.G.: A pszichológiai típusok
Ford.: László János
- Típusok és személyiségvonások 110-122. old.
Szerkesztette: Halász L., Marton L.M.
50. - Kelemen László: A pedagógiai pszichológia alapkérdései
1970. Budapest Tankönyvkiadó

51. - Kiricsuk, A.V.: A közösségi kapcsolatok szerkezete és dinamikája

Fordította: Csepeli György

- Pedagógiai szociálpszichológia 447-458. old.

Válogatta: Pataki F.

1976. Budapest Gondolat

52. - Kovaljov, A.G.: Személyiséglélektan

1972. Budapest, Tankönyvkiadó

53. - Kun Miklós: Pszichiátria és pathopszichológia szabályszerűségei

- Tömegkommunikációs Kutatóközpont Szakkönyvtár

1974. Budapest

54. - Krüger, H., Veltin, A., Zumpe, V.: A csoportos beszélgetés

Fordította: Tomcsányi Dóra 21. old.

1979. Stuttgart

55. - Lewin, Kurt: A mezőelmélet a társadalomtudományban

1972. Budapest, Gondolat 273-306. old. és 351-412. old.

56. - Lynd, H.M.: Az előírt szerepeken túlmenő azonosulás

Ford.: Tavassy Sándor

- Magatartásminták - azonosulás 52-62. old.

Szerkesztette: Zrinszky László

1978. Budapest, Gondolat

57. - Magyar Miklós: Módszertani útmutató a gyógyító-
-nevelő csoportok számára
1980. Budapest, IM. Büntetésvégrehajtás
58. - Main, T.: A nagycsoport néhány pszichodinamikai
sajátossága
- Nagycsoport, terápiás közösség Szöveggyűjtemény
31-54. old.
Fordította: Horváth Krisztina
1975. London.
59. - Maróti, A.B.: Az alkalmazottak segítségét célzó
program elvei és gyakorlata /A De Paul Kórház
munkahelyi mentálhigiénés programjai/
Fordította Flaskai Gábor. Kézirat 77.old.
60. - Merkel: Csoportdinamikai összetartó terápia
alkoholista betegeknél
Kézirat 32. old.
61. - Mérei Ferenc: Közösségek rejtett hálózata
1971. Budapest Közgazdasági és Jogi Kiadó
62. - Neise, H., Vorweg, M.: A különböző beállítottságok
hatása a csoportteljesítményekre kiscsoportokban
Ford.: Forintos Gy.
- Pedagógiai szociálpszichológia 489-512 old.
Válogatta: Pataki Ferenc
1976. Budapest, Gondolat

63. - Pataki Ferenc, Hunyadi György: A csoportkohézió
1972. Budapest, Akadémia
64. - Pertorini Rezső, Polcz Alaine: Orvosi pszichológia
a gyakorlatban
1976. Budapest, Medicina 254-339. old.
65. - Pál László: Jelentés a Kriminálpedagógiai Kutató-
csoport eredményeiről
1974. Budapest, Kézirat 26. old.
66. - Pál László: Nevelés a büntetésvégrehajtásban
1976. Budapest Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó
67. - Parke, R.D.: A büntetés szerepe a szocializációs
folyamatban
Ford.: Csepeli Gy.
- Pedagógiai szociálpszichológia 1977-211. old.
Válogatta: Pataki F.
1976. Budapest, Gondolat
68. - Pető Zoltán, Fodor Andrásné: Neurotikus betegekkel
végzett ambuláns csoportpszichoterápia
1984. Szeged SZOTE Kézirat 7. old.
69. - Pohlen, M., Kaus, E., Wittman, L.: A "terápiás erőter",
mint pszichoterápiás kezelési elv a kórházi osztályon
Ford.: Gallus Klára 15. old.
1979. München

70. - Pszichoterápia - Válogatás
Készítette: Buda Béla
1981. Budapest, Gondolat
71. - Raffai Jenő: Pszichoterápia a Büntetésvégrehajtási
Intézetben.
Kezdeti csoportterápiás tapasztalatok
1982. Budapest, M.P.Sz. 4. szám 404-417. old.
72. - Rioch, M.: Bion munkája csoportokkal
Fordította: Raffai Jenő 17. old.
1970.
73. - Rogers, C.R.: A terápiás kapcsolat, a jelenlegi
elméletek és kutatások
- Australian Journal of psychology XIII. 95-108.
Ford.: Buda Béla
1965. Budapest
74. - Sack, F.: A kriminálszociológia problémája
Fordította: Visszaeső F. 72. old.
1974. Budapest IM. Büntetésvégrehajtás Tud. Csop.
75. - Savary, Steph.M.: A csoport fejlődés pszicho-
analitikus teóriája
Ford.: Laczkó Katalin 35. old.

76. - Secord, P.F., Backmann, C.W.: Szociálpszichológia
1972. Budapest, Kossuth-Mezőgazdasági Kiadó
271-289. old., 322-342. old.

77. - Süle Ferenc: A pszichoterápia alapfogalma
- Pszichoterápia alapfogalmai I.rész 1-19. old.
Szerkesztette: Harmatta J. - Lust I.
1975. Budapest, Fővárosi Pszichoterápiás Módszer-
szertani Központ

78. - Sykes, G.N., Messinger, S.: A bennlakó társadalmi
rendszer
- Elméleti tanulmányok a börtön szociológiai szer-
vezetéről 6-25. old.
Ford.: Visszaeső F.
1976. Budapest, IM. Büntetésvégrehajtó Tud. Csop.

79. - Szarka József: A nevelési tapasztalat
1971. Budapest, Akadémia

80. - Szociálpszichológia
Válogatta és szerkesztette: Hunyadi György
1973. Budapest, Gondolat

81. - Szőnyi Gábor: A szocializáció szerepe a pszicho-
terápiában
- Pszichoterápia alapfogalmai I. rész 47-64. old.
Szerkesztette: Harmatta J., Lust I.
1975. Budapest, Fővárosi Pszichoterápiás Módszertani
Központ.

82. - Szinetár Ernő, C. Molnár Emma: A pszichés
homoesztázist védelmező ellenállásokról
- Pszichoterápia alapfogalmai I. rész 120-157. old.
Szerkesztette: Harmatta J., Lust I.
1975. Budapest, Fővárosi Pszichoterápiás Módszer-
tani Központ.
83. - Tringer L., Kun M.: A terapeuta és a beteg kapcsó-
lata, mint a rehabilitációs folyamat közvetítője
Referátum 9. old.
1980. Szeged SZOTE
84. - Vigh, Gönczöl, Kiss, Szabó: Erőszakos bűncselek-
mények és elkövetők
1973. Budapest, Közgazd. és Jogi Kiadó
85. - Winkel, Rainer: Pedagógiai pszichiátria
1981. Budapest, Tankönyvkiadó
86. - Whitaker, D.S., Lieberman, M.A.: Pszichoterápia
csoportfolyamaton át.
Ford.: Buda Béla. A fokális konfliktus modellje:
14-40 old.
1964. Chicago.

Köszönetemet fejezem ki mindazoknak, akik munkámat segítették! Külön köszönöm Dr. Duró Lajos tanár urnak példátlan türelmét és segítő, utbaigazító támogatását!

Hálásan gondolok Dr. Pető Zoltán szakmai irányítására, tanácsaira, segítségére. Ugyancsak hálásan köszönöm Dr. Fonyó Ilonának tanácsait, s a szakirodalom biztosítását.

Végül köszönöm közvetlen munkatársaimnak, közülük is kiemelten Lippai Károlynak, hogy önzetlen támogatásukkal elősegítették értekezésem elkészítését!